ق

ق (قاف) ئەرەب ئېلىپبەسىنىڭ 21 ـ ھەرپى بولۇپ، ئەبجەد ھېسابىدا «1000»نى كۆرسىتىدۇ.

قاءَ يَقِيءُ قَيْئًا الرَّجُلُ: ياندۇردى، قۇستى، قەي قىلدى.

قاءَ السَّكْرانُ: مەست قۇسۇۋەتتى.

قابَ يَقُوبُ قَوْبًا الشَّيْءُ: يېقىنلاشتى، يېقىن بولدى.

قابَ الأَرْضَ: يەرنى كولىدى، قازدى.

قابٌ ج أَقْوابٌ وَ أَقْوُبٌ وَ قِيبَةٌ: ئارىلىق، مۇساپە، مىقدار (يا بىلەن تارنىڭ ئارىلىقى).

عَلَى قابِ قَوْسَيْنِ: ئىككى ياچاق مىقدارى (ناھايىتى يېقىن).

﴿ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى﴾ ‹قرآن›: ئۇ (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا) ئىككى ياچاق مىقدارى ياكى ئۇنىڭدىنمۇ يېقىنراق يېقىنلاشتى.

قابَ قَوْسَيْنِ مِنَ الْمَوْتِ: سەكراتنىڭ ئەڭ ئاخىرقى نەپىسى.

قابِسٌ ج قَوابِسُ: ئوت تەلەپ قىلغۇچى، بىخەتەرلىك سىمى.

قابِضٌ ج قُبّاضٌ: تاپشۇرۇۋالغۇچى، ئىچنى قاتۇرىدىغان دورا.

قابِضٌ عَلَى السُّلْطَةِ: ھاكىمىيەت ئىگىلەپ تۇرغۇچى.

قابِضُ الأَرْواحِ: ئەزرائىل.

قابِضٌ عَلَى: تۇتۇۋالغۇچى، قولغا چۈشۈرگۈچى.

دَواءٌ قابِضٌ: قورىغۇچى دورىلار.

الْقابِضُ: ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىسىملىرىدىن بولۇپ، ھەممىنى ئۆز ئىلكىدە تۇتۇپ تۇرغۇچى دېگەن مەنىدە.

قابَلَ يُقابِلُ مُقابَلَةً: ئۇچرىشىپ قالدى، يۈزلىشىپ قالدى.

قابَلَ بِكَذا: سېلىشتۇردى، تەگلەشتۈردى.

«قابَلَ الْخَطَرَ بِكُلِّ شَجاعَةٍ»: خەتەرگە باتۇرلۇق بىلەن تاقابىل تۇردى.

«قابَلَ السَّيِّئَةَ بِالْحَسَنَةِ»: يامانلىققا ياخشىلىق قىلدى.

قابَلَ الْمَخْطُوطَتَيْنِ: ئىككى قوليازمىنى سېلىشتۇردى.

قابِلٌ ج قَبَلَةٌ: قوبۇل قىلغۇچى، قوبۇل قىلىپ ئالغۇچى؛ كېلەركى؛ مۇۋاپىق، ئۇيغۇن.

الشَّهْرُ الْقابِلُ: كېلەركى ئاي.

﴿غافِرِ الذَّنْبِ وَقابِلِ التَّوْبِ﴾ ‹قرآن›: (ئاللاھ) گۇناھنى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، تەۋبىنى قوبۇل قىلغۇچىدۇر.

بَيْتٌ قابِلٌ لِلسَّكَنِ: ئولتۇرۇشقا بولىدىغان جاي.

«جَوازُ السَّفَرِ قابِلٌ لِلتَّجْدِيدِ»: يېڭىلاشقا بولىدىغان پاسپورت.

مَرَضٌ قابِلٌ لِلشِّفاءِ: داۋالاشقا بولىدىغان ئاغرىق، ساقايتقىلى بولىدىغان ئاغرىق.

عُمْلَةٌ قابِلَةٌ لِلتَّحْوِيلِ: ئالماشتۇرغىلى بولىدىغان پۇل.

قابِلَةٌ ج قَوابِلُ: تۇغۇت ئانىسى.

تَخَرَّجَتْ قابِلَةٌ مِنْ مَعْهَدِ التَّمْرِيضِ: سېسترالار مەكتىپىدە تۇغۇت ئانىلىق كەسپىنى پۈتتۈردى.

قابِلِيَّةٌ: قابىلىيەت، ئىستېداد، ئىقتىدار، تالانت،

ماسلىشىشچانلىق.

لَهُ قَابِلِيَّةٌ لِحِفْظِ الْقُرآنِ: ئۇنىڭ قۇرئاننى يادلاش قابىلىيىتى بار.

قَابُوسٌ ج قَوَابِيسُ: كېلىشكەن ئادەم، چىرايلىق ئەر كىشى.

قَاتَ يَقُوتُ قَوْتًا وَ قِيَاتَةً فُلَانًا: پالانىغا تاماق بەردى، تۇرمۇشىغا ئىگە بولدى، ئوزۇق بەردى.

قَاتَهُ: ئۇنىڭغا غەمخورلۇق قىلدى، تەربىيىلىدى.

قَاتِرٌ: بېخىل، پىخسىق.

قَاتَلَ يُقَاتِلُ قِتَالًا وَ مُقَاتَلَةً: جەڭ قىلىشتى، دۈشمەنلەشتى.

قَاتَلَ اللهُ : ئاللاھ ئۇنىڭغا لەنەت قىلسۇن، ئۆلگۈر.

قَاتَلَ مُسْتَمِيتًا: جانپىدالىق بىلەن ئېلىشتى.

﴿قَاتَلَهُمُ اللهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ﴾ «قۇرئان»: ئاللاھ ئۇلارغا لەنەت قىلسۇنكى، ئۇلار قانداقمۇ ئاللاھقا يالغاننى چاپلايدۇ.

قَاتِلٌ ج قَاتِلُونَ وَ قَتَلَةٌ وَ قُتَّالٌ: ئادەم ئۆلتۈرگۈچى، قاتىل.

مُجْرِمٌ قَاتِلٌ: قاتىل جىنايەتچى.

أُصِيبَ بِجُرْحٍ قَاتِلٍ: ئەجەللىك يارىلاندى.

قَاتِمٌ ج قَوَاتِمُ: قاراڭغۇ.

أَسْوَدُ قَاتِمٌ: قاپقاراڭغۇ، تۇم قارا.

أُحِبُّ اللَّوْنَ الْقَاتِمَ: توق رەڭنى ياخشى كۆرىمەن.

السُّحُبُ الْقَاتِمَةُ تُنْذِرُ بِالْمَطَرِ: قارا بۇلۇت، يامغۇر يېغىشتىن دېرەك بېرىدۇ.

قَاتِنٌ: قارامتۇل، تۇم قارا.

قَاتٍ م قَاتِيَةٌ قُتَاةٌ: خىزمەتچى، مۇلازىمەتچى، مالاي، مەدىكار.

قَاثِمٌ: بەرگۈچى، تەقدىم قىلغۇچى.

قَاحَ يَقُوحُ قَوْحًا الْبَيْتَ: ئۆينى سۈپۈردى، تازىلىدى.

قَاحَ الْجُرْحُ: يارا قۇرتلاپ كەتتى.

قَاحَ يَقِيحُ قَيْحًا الْجُرْحُ: جاراھەت يىرىڭداپ قالدى.

قَاحَبَ يُقَاحِبُ مُقَاحَبَةً ـ تِ الْمَرْأَةُ: ئايال زىنا قىلدى، بۇزۇقچىلىق قىلدى.

قَاحِزَاتٌ: بالايىئاپەت، كۆڭۈلسىزلىك.

قَاحِلٌ: قۇرۇق، قۇرغاق.

قَاحِلٌ مِنَ الْجُلُودِ: قۇرۇق تېرە.

قَاحِلٌ مِنَ الْأَمْكِنَةِ: قۇرغاق جاي.

«سَارُوا فِي أَرَاضٍ شَاسِعَةٍ قَاحِلَةٍ»: ئۇلار كەڭ قۇرغاق يەرلەردە ماڭدى.

«لَايُمْكِنُ أَنْ تَتْرُكَ الْأَرَاضِي قَاحِلَةً»: يەرنى ئاق قالدۇرۇشقا بولمايدۇ.

قَادَ يَقُودُ قَوْدًا وَ قِيَادًا وَ قِيَادَةً الدَّابَّةَ: ئۇلاغنى يېتىلەپ ماڭدى.

قَادَ الْقَاتِلَ إِلَى مَوْضِعِ الْقَتْلِ: قاتىلنى جازا مەيدانىغا يالاپ باردى.

قَادَ يَقُودُ قِيَادَةَ الْجَيْشِ: قوشۇنغا قوماندانلىق قىلدى.

قَادَ السَّيَّارَةَ: ماشىنىنى ھەيدىدى.

«قَادَ الْجَوْقَةَ الْمُوسِيقِيَّةَ»: مۇزىكا ئەترىتىگە رېژىسسورلۇق قىلدى.

قَادَ يَقِيدُ قَيْدًا: ئىشكەل سالدى.

قَادَ الْحِمَارَ بِالْحَبْلِ: ئېشەكنى باغلىدى.

قَادٌ: مىقدار، مۇساپە، ئارىلىق.

قَادِحَةٌ ج قَوَادِحُ: قۇرت (چىش، دەرەخ قاتارلىقلارنىڭ).

قَادِرٌ ج قَادِرُونَ: كۈچلۈك، قابىلىيەتلىك، قۇدرەتلىك.

غَيْرُ قَادِرٍ: ئىقتىدارسىز، ئاجىز.

﴿إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ﴾ «قۇرئان»: شەك-شۈبھىسىزكى، ئاللاھ ئۇنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشكە (يەنى، تىرىلدۈرۈشكە) قادىردۇر.

«قَادِرٌ عَلَى تَحَمُّلِ الصِّعَابِ»: قىيىنچىلىقنى ئۈستىگە

ئاللايدىغان.

«دَوْلَةٌ قَادِرَةٌ عَلَى تَجَاوُزِ الْأَزْمَةِ الْإِقْتِصَادِيَّةِ»: ئىقتىسادىي كرىزىسنى يېڭەلەيدىغان دۆلەت.

اَلْقَادِرُ: ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىسىملىرىدىن بولۇپ، ھەممىگە قادىر ئاللاھ دېگەن مەنىدە.

قَادِمٌ ج قُدُومٌ وَ قُدَّامٌ وَ قَادِمُونَ: كەلگۈچى، ھازىر بولغۇچى.

الشَّهْرُ الْقَادِمُ: كېلەركى ئاي.

رَجُلٌ قَادِمٌ مِنَ الشَّرْقِ: شەرقتىن كەلگەن ئادەم.

قَادُوسٌ ج قَوَادِيسُ: چوڭ دېڭىز قۇشى، بوران قۇش؛ سۇگەن (تۈگمەننىڭ).

قَاذَعَ يُقَاذِعُ قِذَاعًا وَ مُقَاذَعَةً: تىللاشتى، ھاقارەت قىلىشتى.

قَاذِفٌ ج قَاذِفُونَ م قَاذِفَةٌ ج قَاذِفَاتٌ وَ قَوَاذِفُ: ئاتقۇچى، شىددەت بىلەن ئاتقۇچى.

طَائِرَةٌ قَاذِفَةٌ: بومباردىمانچى ئايروپىلان.

قَاذُورَةٌ ج قَاذُورَاتٌ: پاسكىنا ئىش، نومۇسسىز ھەرىكەت، شەرمەندىچىلىك؛ ئەخلەت.

قَارَ يَقُورُ قَوْرًا: پۇتنىڭ ئۇچىدا شەپە چىقارماي ماڭدى.

قَارَ فُلَانًا: پالانىنىڭ كۆزىنى ئويۇۋالدى.

قَارٌ: قارىماي.

طَرِيقٌ مُعَبَّدَةٌ بِالْقَارِ: قارىماي ياتقۇزۇلغان يول.

يَوْمٌ ذِي قَارٍ: كۇفەنىڭ جەنۇب تەرىپىدىكى سايدا بەنى شەيبان ۋەقەسى يۈز بەرگەن كۈن.

قَارَةٌ ج قَارٌ وَ قُورٌ وَ قِيرَانٌ: كىچىك تاغ، تۆپىلىك، دۆڭ، تاشلىق يەر.

قَارِئٌ ج قُرَّاءٌ وَ قَارِئُونَ: ئوقۇغۇچى، كىتابخان.

قَارِئُ الْبَخْتِ: پالچى، داخان.

عَزِيزِي الْقَارِئ: ھۆرمەتلىك كىتابخان.

قَارِئُ الْكَفِّ: كاھىن، پالچى.

بَرِيدُ الْقُرَّاءِ: كىتابخانلار سەھىپىسى.

اَلْقُرَّاءُ السَّبْعَةُ: قىرائەتنى ھەربىرى ئايرىم رەۋىشتە ئوقۇيدىغان يەتتە قارىي. ئۇلار: نافىي، ئىبنى كەسىر، ئەبۇ ئەمىر، ئىبنى ئامىر، ئاسىم، ھەمزە، كىسائىلاردىن ئىبارەت.

قَارَبَ يُقَارِبُ مُقَارَبَةً ـ هُ: يېقىن كەلدى، يېقىنلاشتى.

«قَارَبَهُ فِي رَأْيِهِ»: ئۇنىڭ پىكرىگە يېقىنلاشتى.

«قَارَبَ الثَّمَانِيْنَ مِنْ عُمْرِهِ»: سەكسەن ياشقا كىرەي دېدى.

قَارِبٌ ج قَوَارِبُ: قېيىق، قولۋاق.

قَارِبٌ سَرِيعٌ: كاتېر.

قَارِبُ النَّجَاةِ: قۇتقۇزۇش قېيىقى.

قَارِحٌ ج قَوَارِحُ وَ قُرَّحٌ وَ مَقَارِحُ م قَارِحَةٌ ج قَارِحَاتٌ وَ قَوَارِحُ: ئوزۇن تۇياقلىق ھايۋانلارنىڭ بەش ياشقا توشقىنى، يولۋاس، ئالدامچى، ساختىپەز.

قَارِحٌ: بوغاز تۆگە.

قَارٌّ: سوغۇق، سالقىن، سۆرۈن؛ جىمجىت، قېتىپ قالغان.

يَوْمٌ قَارٌّ: سوغۇق كۈن.

دَخْلٌ قَارٌّ: مۇقىم كىرىم.

لَجْنَةٌ قَارَّةٌ: دائىمىي كومىتېت.

قَارَّةٌ ج قَارَّاتٌ: چوڭ قۇرۇقلۇق، قىتئە.

اَلْقَارَّةُ الْأُوقِيَانُوسِيَّةُ: ئوكيانىيە.

«أُنْتِجَتْ صَوَارِيخُ عَابِرَةٌ لِلْقَارَّاتِ»: قىتئەلەر ئارا قويۇپ بېرىلىدىغان راكېتىلار ئىشلەپ چىقىرىلدى .

قَارِّيٌّ: قۇرۇقلۇققا مەنسۇپ.

مُنَاخٌ قَارِّيٌّ: قۇرۇقلۇق ھاۋاسى.

قَارِسٌ: قاتتىق سوغۇق.

يَوْمٌ قَارِسٌ: قاتتىق سوغۇق كۈن.

قَارِصٌ: ئاغرىتىدىغان، ئازابلايدىغان.

كَلَامٌ قَارِضٌ: تىكىنى بار گەپ.

ذُبَابٌ قَارِضٌ: چاقىدىغان چىۋىن.

قَارَضَ يُقَارِضُ مُقَارَضَةً —هُ: قەرز بەردى، مەبلەغ سالدى، ئېلىم-بېرىم قىلىشتى.

قَارِضٌ ج قَوَارِضُ: غاجىلىغۇچى هايۋان.

قَارَعَ يُقَارِعُ مُقَارَعَةً: ئۇرۇشتى، سوقۇشتى.

قَارِعٌ: ئىشىكنى قاققۇچى، چەككۈچى.

قَارِعَةٌ ج قَوَارِعُ: ئاپەت، هادىسە.

قَارِعَةُ الطَّرِيْقِ: يولنىڭ ئوتتۇرىسى.

الْقَارِعَةُ: قىيامەت.

﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ﴾ ‹قرآن›: سەمۇد ۋە ئاد (قەبىلىلىرى) قىيامەتنى ئىنكار قىلدى.

«أَوْقَفَ سَيَّارَتَهُ عَلَى قَارِعَةِ الطَّرِيْقِ»: ماشىنىسىنى يولنىڭ ئوتتۇرىسىدا توختىتىپ قويدى.

قَارَفَ يُقَارِفُ مُقَارَفَةً الشَّيْءَ: يېقىنلاشتى.

قَارَنَ يُقَارِنُ قِرَانًا وَ مُقَارَنَةً —هُ: دوستلاشتى، يېقىنلاشتى.

قَارَنَ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: ئىككى نەرسىنى سېلىشتۇردى.

قَارُوْرَةٌ ج قَوَارِيْرُ: بوتولكا، شىشە قاچا.

﴿إِنَّهُ صَرْحٌ مُمَرَّدٌ مِنْ قَوَارِيْرَ﴾ ‹قرآن›: شۈبھىسىزكى، ئۇ ئەينەكتىن ياسالغان سارايدۇر.

قَارُوسٌ: بىر خىل بېلىق.

قَازُوْزَةٌ ج قَوَازِيْزُ: بوتۇلكا، شىشە.

قَاسَ يَقُوسُ قَوْسًا: ئۆلچىدى.

قَاسَ الْقَوْمَ: ئالدىدا ماڭدى.

قَاسَ يَقِيْسُ قِيْسًا وَ قِيَاسًا الشَّيْءَ بِغَيْرِهِ: نەرسىنى باشقىسىغا سېلىشتۇردى، ئۆلچەپ كۆردى.

قَاسَ الطَّبِيْبُ الْجُرْحَ: دوختۇر يارىنىڭ تېرەنلىكىنى ئۆلچىدى، بەلگىلىدى.

«قَاسَ دَرَجَةَ الْحُمَّى بِالْمِحْرَارِ»: قىزىتمىنى تېرمومېتىر ئارقىلىق ئۆلچىدى.

«لَقَدْ أُصِيْبَ الطِّفْلُ بِالْحُمَّى فَقَاسَ الطَّبِيْبُ دَرَجَةَ حَرَارَتِهِ»: بالىنىڭ قىزىتمىسى ئۆرلەپ قېلىۋىدى، دوختۇر ئۇنىڭ تېمپېراتۇرىسىنى ئۆلچىدى.

قَاسَ الْأَرْضَ: يەرنى ئۆلچىدى.

قَاسِحٌ: قوپال، قاتتىق.

ثَوْبٌ قَاسِحٌ: قوپال رەخت.

قَاسِرٌ: زورلىغۇچى، مەجبۇرلىغۇچى، قىستىغۇچى.

قَاسِطٌ ج قَاسِطُونَ وَ قُسَّاطٌ: زالىم، ئادالەتسىز، ئازغۇن.

﴿وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا﴾ ‹قرآن›: توغرا يولدىن چىققۇچىلار جەھەننەمگە ئوتۇن بولىدۇ.

قَاسَمَ يُقَاسِمُ مُقَاسَمَةً غَيْرَه الْمَالَ: : بۆلۈشۈۋالدى، تەقسىم قىلىشىۋالدى.

قَاسَمَ فُلَانًا: ئۇنىڭغا قەسەم بەردى.

﴿وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِيْنَ﴾ ‹قرآن›: شۇنىڭدەك ئۇلارغا: «مەن چوقۇم سىلەرگە سادىقمەن»، دەپ قەسەم ئىچىپ بەردى.

قَاسِمٌ: بۆلگۈچى، تەقسىم قىلغۇچى.

قَاسَى يُقَاسِي مُقَاسَاةً الشَّخْصُ الْأَلَمَ: ئازاب چەكتى، ئەلەم تارتتى.

قَاسَى آلَامَ الْمَرَضِ: كېسەلنىڭ دەردىنى تارتتى.

قَاسَى الْمِحَنَ: جاپا-مۇشەققەت چەكتى.

قَاسٍ ج قَاسُونَ وَ قُسَاةٌ: قاتتىق، شەددەتلىك، ياۋۇز، رەھىمسىز.

قَاسِي الْقَلْبِ: باغرى قاتتىق، تاش يۈرەك.

قَاسِيَةٌ ج قَوَاسٍ: قاتتىق، شەددەتلىك، ياۋۇز، رەھىمسىز.

﴿فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِكْرِ اللهِ﴾ ‹قرآن›: ئاللاھنىڭ زىكرىنى تەرك ئەتكەنلىكتىن دىللىرى قېتىپ كەتكەنلەرگە ۋاي!

تَجْرِبَةٌ قَاسِيَةٌ: ئېچىنىشلىق سىناق، پاجىئەلىك تەجرىبە.

شُرُوطٌ قَاسِيَةٌ: ئېغىر شەرت، قاتتىق شەرت.

أَرْضٌ قَاسِيَةٌ: قاقاس يەر.

لَيْلَةٌ قَاسِيَةٌ: زۇلمەتلىك كېچە.

قَاشَانِيٌّ: گۈللۈك خىش، فارفور قاچا-قۇچىلار.

قَاصِدٌ ج قُصَّادٌ: ئورۇنغۇچى، قورساققا پۈككۈچى، نىيەت قىلغۇچى، ئىرادە باغلىغۇچى، ئاسان.

سَفَرٌ قَاصِدٌ: ئاسان سەپەر.

﴿لَوْ كَانَ عَرَضاً قَرِيباً وَسَفَراً قَاصِداً لَاتَّبَعُوكَ﴾ «قرآن»: ئەگەر (ئۇلارنىڭ دەۋەت قىلغىنى) ئاسان قولغا كېلىدىغان غەنىيمەت ۋە (يىراق ئەمەس) ئوتتۇراھال سەپەر بولىدىغان بولسا، ئۇلار چوقۇم ساڭا ئەگىشىپ (غەنىيمەت ئېلىش مەقسىتىدە) چىقاتتى.

طَرِيْقٌ قَاصِدٌ: توغرا يول، تۈز يول.

الْقَاصِدُ الرَّسُولِيّ: رىم پاپىسىنىڭ چەت ئەللەردە تۇرۇشلۇق ۋەكىلى.

قَاصِرٌ ج قَاصِرُونَ: ياش قۇرامىغا يەتمىگەن ئادەم؛ ئاجىز، قىسقا.

كُلّ مَدِيْحٍ قَاصِرٌ فِيْهِ: ئۇنىڭ ھەققىدە ھەرقانداق مەدھىيە ئازلىق قىلىدۇ.

قَاصِرٌ عَنِ الْحَرَكَةِ: ھەرىكەتتىن ئاجىز.

قَاصِرَةٌ ج قَاصِرَاتٌ: بالاغەتكە يەتمىگەن، ئاجىز.

امْرَأَةٌ قَاصِرَةُ الطَّرْفِ: ئۇياتچان، ھايالىق.

﴿وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ أَتْرَابٌ﴾ «قرآن»: ئۇلارنىڭ يېنىدا ئەرلىرىدىن غەيرىيگە كۆز سالمايدىغان شەھلا كۆزلۈك (جۈپتىلەر) بولىدۇ.

قَاصَّ يُقَاصُّ مُقَاصَّةً — هُ: قىساس ئالدى، ئۆچ ئالدى، ئىنتىقام ئالدى.

قَاصٌّ: ھېكايىچى، مەدداھ.

قَاصِفٌ: ئۇشتىنغۇچى، سۇندۇرغۇچى، قاتتىق ئاۋاز، گۈلدۈرلىگەن ئاۋاز.

﴿فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِنَ الرِّيْحِ فَيُغْرِقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ﴾ «قرآن»: قارا بوران چىقىرىپ، كۇفرىلىق قىلغانلىقىڭلار تۈپەيلىدىن سىلەرنى غەرق قىلىۋېتىشىدىن...

طَائِرَةٌ قَاصِفَةٌ: بومباردىمانچى ئايروپىلان.

قَاصِلٌ: ئىتتىك، تېز، ئۆتكۈر.

قَاصِمٌ ج قَوَاصِمُ: بۇزغۇچى، ۋەيران قىلغۇچى، ھالاك قىلغۇچى.

عَمَلٌ قَاصِمُ الظَّهْرِ: جاپالىق ئېغىر ئەمگەك.

حَدَثٌ قَاصِمٌ: ئېغىر ۋەقە.

ضَرَبَاتٌ قَوَاصِمُ: ئەجەللىك زەربە.

نَزَلَتْ بِهِمْ قَاصِمَةُ الظَّهْرِ: ئۇلار بالايىئاپەتكە يولۇقتى.

قَاصٍ ج قَاصُونَ وَ أَقْصَاءُ: يىراق.

حَضَرَ الْقَاصِي وَالدَّانِي: يىراق-يېقىندىكى ھەممە كەلدى.

قَاضَ يَقُوضُ قَوْضًا الْبِنَاءَ: بىنانى بۇزدى، ئۆرۈدى.

قَاضَ الصِّحَّةَ: سالامەتلىككە زىيان يەتكۈزدى.

«قَاضَ جَيْشُ الْعَدُوِّ مَسَاكِنَ الْمُوَاطِنِيْنَ الْعُزَّلِ»: دۈشمەن قوشۇنى قولىدا تۆمۈرنىڭ سۇنۇقى يوق ئاھالىلەرنىڭ ئۆيىنى ۋەيران قىلدى.

قَاضَ يَقِيْضُ قَيْضًا الشَّيْءُ: نەرسە يېرىلدى، پارچىلاندى.

قَاضَ الْجِدَارُ: تام ئۆرۈلدى، بۇزۇلدى.

قَاضَ السِّنّ: چىش سىدىرلاپ قالدى، بوشاپ قالدى.

قَاضَ فُلَانًا بِالشَّيْءِ: پالانىغا بىرنەرسىنى ئالماشتۇرۇپ بەردى، تېگىشىپ بەردى.

قَاضِمٌ ج قَوَاضِمُ: غاجىلىغۇچى ھايۋان.

قَاضَى يُقَاضِي مُقَاضَاةً: مۇرەسسە قىلدى.

قَاضَى فُلَانًا إِلَى الْحَاكِمِ: پالانىنى ھاكىمغا ئەرز

قىلدى، شىكايەت قىلدى.

قَاضٍ (القاضي) ج قُضَاةٌ: سوتچى، قازى، ھاكىم.

قَاضٍ شَرْعِيٌّ: شەرىئەت قازىسى.

قَاضِي الْقُضَاةِ: سوت باشلىقى، قازى كالان، قازى قۇزات.

سُمٌّ قَاضٍ: كۈچلۈك زەھەر، ئۆتكۈر زەھەر.

قَاضِي التَّحْقِيقِ: دەسلەپكى سوتچى.

قَاضِيَةٌ: ئايال سوتچى.

الْقَاضِيَةُ: ئۆلۈم.

﴿يَالَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ﴾ «قرآن»: دۇنيادا ئۆلۈمۈم ھاياتىمنى (ئاخىرەتتە تىرىلمەس قىلىپ) ئاخىرلاشتۇرسىچۇ؟

ضَرْبَةٌ قَاضِيَةٌ: قاقشاتقۇچ زەربە.

قَاطِبٌ: قايىقى تۈرۈك، قوشۇمىسى تۈرۈك.

رَأَيْتُهُ غَضْبَانَ قَاطِبًا: ئۇنى قوشۇمىسى تۈرۈك، غەزەپناك ھالدا كۆردۈم.

قَاطِبَةً: ھەممە، جەمئىي.

جَاءَ الْقَوْمُ قَاطِبَةً: قوۋم ھەممىسى كەلدى.

قَاطِرٌ: سۆرىگۈچى، تارتقۇچى.

قَاطِرَةٌ ج قَاطِرَاتٌ وَ قَوَاطِرُ: پاراۋوز.

قَاطٌّ ـ قَاطِطٌ: قىممەت، باھاسى يۇقىرى.

قَاطَعَ يُقَاطِعُ مُقَاطَعَةً الْحَدِيثَ: سۆزنى توختاتتى، ئۈزۈپ قويدى.

قَاطَعَهُ: ئۇنى تاشلىۋەتتى.

قَاطَعَ الْقَوْمَ: قوۋم بىلەن ھەمكارلىشىشتىن باش تارتتى.

قَاطِعٌ ج قَوَاطِعُ: پاسىل، توساق.

كَلَامٌ قَاطِعٌ: ئۆتكۈندىغان سۆز.

قَاطِعُ تَذَاكِرَةِ الْحَافِلَةِ: ئاپتوبۇس بىلىتى ساتقۇچى.

قَاطِفَةٌ: ئورۇش ماشىنىسى، كومباين.

قَاطِفَةُ الْقُطْنِ: پاختا تېرىش ماشىنىسى.

قَاطِنٌ ج قُطَّانٌ وَ قَطِينٌ: ئورۇنلاشقۇچى، ئاھالە؛ قۇرغۇچى، ھاياتى كۈچكە باي.

قَاظَ يَقِيظُ قَيْظًا الْيَوْمُ: كۈن قاتتىق ئىسسىق بولدى.

قَاعَ يَقُوعُ قَوْعًا: ئارقىدا قالدى، ئارقىغا داجىدى.

قَاعَ الْكَلْبُ: ئىت ئىرغاڭلاپ ماڭدى.

قَاعَ يَقِيعُ قَيْعًا الْخِنْزِيرُ: چوشقا چىرقىرىدى.

قَاعٌ ج أَقْوَاعٌ وَ أَقْوُعٌ وَ قِيعٌ وَ قِيعَانٌ وَ قِيعَةٌ: تۈزلەڭلىك؛ ئويمان يەر، چۆل، باياۋان.

قَاعُ الْغُرْفَةِ: پول، تاختاي.

سَقَطَ فِي قَاعِ الْبِئْرِ: قۇدۇقنىڭ قەئرىگە چۈشۈپ كەتتى.

غَرِقَتِ الْبَاخِرَةُ فِي قَاعِ الْبَحْرِ: پاراخوت دېڭىز ئاستىغا چۆكۈپ كەتتى.

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ﴾ «قرآن»: كاپىرلارنىڭ ئەمەللىرى باياۋاندىكى سەرابقا ئوخشايدۇ.

قَاعِبٌ: ھۇۋلىغۇچى بۆرە.

قَاعَةٌ ج قَاعَاتٌ: زال، قۇلۇپ، قورۇ.

قَاعَةُ الْمُطَالَعَةِ: قىرائەتخانا.

قَاعَةُ الطَّعَامِ: تاماقخانا.

قَاعَةُ الإِسْتِقْبَالِ: كۈتۈۋېلىش زالى.

قَاعَةُ الْمُحَاضَرَاتِ: لېكسىيە زالى.

قَاعَةُ الإِجْتِمَاعَاتِ: يىغىن زالى.

قَاعِدٌ ج قَاعِدُونَ وَ قُعَّادٌ وَ قُعُودٌ: ئولتۇرغۇچى.

قَاعِدُ الْهِمَّةِ: ھورۇن.

﴿لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ «قرآن»: مۆئمىنلەردىن جىھادقا چىقمىغانلار... بىلەن باراۋەر بولمايدۇ.

قَاعِدَةٌ ج قَوَاعِدُ: ئاساس، ئۇل؛ بازا، قائىدە، پرىنسىپ، ھەيزدىن، تۇغۇتتىن، ياتلىق بولۇشتىن قالغان ئايال.

قَاعِدَةُ الْحَرْبِ: ھەربىي بازا.

«يُبَيَّتُ فِي تِلْكَ الْمِنْطَقَةِ قَاعِدَةٌ عَسْكَرِيَّةٌ»: بۇ رايوندا

هەربىي بازا قۇرۇلدى.

«عَادَتِ الطَّائِرَةُ إِلَى قَوَاعِدِهَا سَالِمَةً»: ئايروپىلانلار بازىغا سالامەت قايتتى.

قَاعِدَةٌ لِلْبَنَاءِ: قۇرۇلۇشنىڭ ئۇلى.

﴿وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ﴾ «قرآن»: ئۆز ۋاقتىدا ئىبراھىم بىلەن ئىسمائىل كەئبىنىڭ ئۇلىنى قوپۇرۇۋېتىپ...

قَاعِدَةُ الْبِلَادِ: پايتەخت.

قَاعِدَةٌ عَسْكَرِيَّةٌ: هەربىي بازا.

قَوَاعِدُ السُّلُوكِ: ئەدەپ، قائىدە، قائىدە-يوسۇن.

قَوَاعِدُ اللُّغَةِ: گراماتىكا.

قَاعِدِيٌّ: ئاساسلىق، نېگىزلىك، قائىدىلىك.

قَافَ يَقُوفُ قَوْفًا وَ قِيَافَةً أَثَرَهُ: ئۇنىڭ ئىزىغا چۈشتى، ئۇنىڭغا ئەگىشىپ ماڭدى.

قَافِصَةٌ ج قَوَافِصُ: ئېگىزلىك، تۆپىلىك، چاكىنا ئادەم، ئادەملەرنىڭ داشقىلى.

قَافِلٌ ج قَافِلَةٌ وَقُفَّالٌ: قايتقۇچى، قايتىپ كەلگۈچى.

قَافِلَةٌ ج قَوَافِلُ: كارۋان.

قَافِلَةٌ تِجَارِيَّةٌ: سودا كارۋىنى.

قَافِلَةُ السُّفُنِ: كېمە ئەترىتى.

قَافِيَةٌ ج قَوَافٍ: گەردەن، قاپىيە.

بِلَاقَافِيَةٍ: قاپىيىسىز.

قَاقَ يَقُوقُ قَوْقًا —تِ الدَّجَاجَةُ: توخو قاقاقلىدى.

قَاقٌ: ئالا قاغا.

قَاقِلَةٌ: قىزىل ماش.

عُودٌ قَاقِلَةٌ: ئاكۇئىلارىيە دەرىخى.

قَالَ يَقُولُ قَوْلاً وَ قَالاً وَ قِيلاً وَ قَوْلَةً وَ مَقَالاً وَ مَقَالَةً الرَّجُلُ: كىشى سۆزلىدى، گەپ قىلدى، ئېيتتى، دېدى.

قَالَ عَلَيْهِ: ئۇنىڭغا قارا چاپلىدى، تۆھمەت قىلدى.

قَالَ صِدْقًا: راست سۆزلىدى.

قَالَ عَلَيْهِ قَوْلَ الزُّورِ: ئۇنىڭغا يالغان ئېيتتى.

قَالَ بِآرَائِهِ الْمُتَصَوِّفَةِ: ئەھلى تەسەۋۋۇپ كۆز قارىشى بويىچە سۆزلىدى.

قَالَ بِيَدِهِ: ئىشارەت قىلدى.

قَالَ يَقِيلُ قَيْلًا وَ قَائِلَةً وَ مَقِيلًا وَ قَيْلُولَةً وَ مَقَالاً الرَّجُلُ: چۈشتە ئۇخلىدى؛ سۆزلىدى.

قَالٌ: سۆز، گەپ.

الْقَالُ وَالْقِيلُ: سۆز-چۆچەك، گەپ-سۆز، پاراڭ.

قَالِبٌ ج قَوَالِبُ: قېلىپ.

قَالِبُ الطُّوبِ: كېسەك قېلىپى.

قَامَ يَقُومُ قَوْمًا وَ قَوْمَةً وَ قِيَامًا وَ قَامَةً: تۇردى، ئۆرە بولدى؛ تىكلەندى.

قَامَ الْأَمْرَ: ئىشنى رۇسلىدى، تەرتىپكە سالدى.

﴿إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ﴾ «قرآن»: سىلەر نامازغا تۇرغىنىڭلاردا يۈزۈڭلارنى ... يۇيۇڭلار.

قَامَ بِهِ: مەشغۇل بولدى.

قَامَ دُونَهُ: ئۇنى قوغدىدى، نازارەت قىلدى.

قَامَ عَنْ نَوْمِهِ: ئويغاندى.

قَامَتِ الطَّائِرَةُ: ئايروپىلان ئۇچتى.

قَامَتِ الْفِكْرَةُ: ئويلاندى.

قَامَ الْأَمْرُ: ئىش تەرتىپكە چۈشتى، رەتلەندى.

قَامَ الْمَتَاعُ بِكَذَا: مالنىڭ قىممىتى ئاشتى.

قَامَ الْهَوَاءُ: شامال چىقتى.

قَامَ الْحَقُّ بَعْدَ الْبَاطِلِ: باتىلدىن كېيىن ھەق مەيدانغا چىقتى.

قَامَ مَقَامَهُ: ئۇنىڭ ئورنىنى باستى.

قَامَ عَلَى الشَّيْءِ: ئاساسلاندى، يۆلەندى.

قَامَ عَلَى الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ: قۇرئان ۋە ھەدىسكە ئاساسلاندى.

قَامَ بِزِيَارَةِ الْمَرِيضِ: كېسەلنى يوقلىدى.

قَامَ بِوَاجِبِهِ نَحْوَ أَبَوَيْهِ: ئاتا-ئانىسىغا بولغان

مەجبۇرىيىتىنى ئادا قىلدى.

قَامَ بِالْمَصَارِيفِ اللَّازِمَةِ: تېگىشلىك خىراجەتنى بەردى.

قَامَ بِرِحْلَةٍ: ساياھەت قىلدى.

قَامَ بِاِتِّصَالَاتٍ مَعَ ...: ئالاقىلەشتى.

قَامَ عَلَى الْأَمْرِ: نازارەت قىلدى.

قَامَ بِفِعْلِ كَذَا: كىرىشتى، باشلىدى، شۇغۇللاندى.

«قَامَ الرَّأْيُ الْعَامّ وَ قَعَدَ لِهَذَا الْحَادِثِ: بۇ ۋەقە ئۈچۈن جامائەت پىكرى تەۋرەپ كەتتى.

قَامَتِ الصَّلَاةُ: ناماز ھازىر بولدى.

قَامَتِ السُّوقُ: بازار ئاۋاتلاشتى.

قَامَ الْقِطَارُ: پويىز قوزغالدى.

قَامُوا قَوْمَةً وَاحِدَةً: ئۇلار بىردەك تۇردى.

قَامَأَ يُقَامِأُ قِمَاءً وَ مُقَامَأَةً: لايىقلاشتى، مۇۋاپىقلاشتى.

قَامَةٌ ج قَامَاتٌ وَ قِيَمٌ: بوي، قەددى ـ قامەت؛ غالتەك؛ بەدەن.

قَامَةٌ مُعْتَدِلَةٌ: ئوتتۇرا بوي.

قَامَةُ الْإِنْسَانِ: ئادەمنىڭ بويى.

قَامَرَ يُقَامِرُ قِمَارًا وَ مُقَامَرَةً: قىمار ئوينىدى.

«قَامَرَ بِحَيَاتِهِ لِأَجْلِ اسْتِقْلَالِ بِلَادِهِ»: يۇرتىنىڭ مۇستەقىللىقى ئۈچۈن ھاياتىنى دوغا تىكتى.

قَامُوسٌ ج قَوَامِيسُ: ئوكيان، دېڭىز؛ دېڭىزنىڭ تەكتى؛ قامۇس، لۇغەت.

قَامُوسٌ جُغْرَافِيٌّ: يەر ناملىرى لۇغىتى.

جَامِعُ أَوْ مُؤَلِّفُ الْقَامُوسِ: لۇغەت تۈزگۈچى.

قَامَى يُقَامِي مُقَامَاةً: قوشۇلدى.

قَانَ يَقِينُ قَيْنًا الرَّجُلُ: كىشى تۆمۈرچىلىك قىلدى.

قَانَ الْمَرْأَةَ: ئايالنى ياساندۇردى، زىننەتلىدى.

قَانَ الْحَدِيدَ: تۆمۈرنى سوقۇپ تۈزلىدى.

قَانَ الْإِنَاءَ: قاچىنى رېمونت قىلدۇردى.

قَانَ الشَّيْءَ: نەرسىنى توپلىدى، جەملىدى.

قَانِئٌ: قىزىل.

أَحْمَرُ قَانِئٌ: قىپقىزىل.

قَانِتٌ ج قُنَّتٌ: ئىتائەت قىلغۇچى، ئىبادەت قىلغۇچى.

﴿وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ﴾ «قرآن»: ئاللاھنىڭ ھوزۇرىدا (يەنى، نامازدا) ئىتائەتمەنلىك بىلەن تۇرۇڭلار.

قَانِصٌ ج قُنَّاصٌ: ئوۋچى، شىكارچى، مەرگەن.

قَانِصَةٌ ج قَانِصَاتٌ: قۇشنىڭ پوكىنى، تاشلىق.

قَانِصَةٌ قَوَانِصُ: ئوۋچى.

قَانِطٌ: ئۈمىدسىز، ئۈمىدسىزلەنگۈچى، ئۈمىدنى ئۈزگۈچى.

﴿فَلَا تَكُنْ مِنَ الْقَانِطِينَ﴾ «قرآن»: نائۈمىد بولمىغىن.

قَانِعٌ ج قَانِعُونَ وَ قُنَّعٌ: قانائەت قىلغۇچى، رازى بولغۇچى، ئىنساپلىق.

وَأَطْعِمُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ: ... قانائەتچان سائىللارغا ۋە موھتاجلارغا بېرىڭلار.

قَانُونٌ ج قَوَانِينُ: قانۇن، تۈزۈم، قائىدە؛ بەلگىلىمە، پرىنسىپ، قېلىپ، رويال، چىلتار.

قَانُونُ الْأَحْوَالِ الشَّخْصِيَّةِ: ھەق تەلەپ قانۇنى.

قَانُونُ الْبِلَادِ: دۆلەت قانۇنى.

قَانُونٌ تِجَارِيٌّ: سودا قانۇنى.

قَانُونٌ جِنَائِيٌّ: جىنايى ئىشلار قانۇنى.

قَانُونٌ دُوَلِيٌّ: خەلقئارا قانۇن.

قَانُونٌ نِظَامِيٌّ: تەشكىلىي قانۇن.

قَانُونٌ وَضْعِيٌّ: يازما قانۇن.

قَانُونُ الزَّوَاجِ: نىكاھ قانۇنى.

قَانُونُ الْمِلَاحَةِ: دېڭىزچىلىق قانۇنى.

قَانُونُ الْإِنْتِخَابَاتِ: سايلام قانۇنى.

قَانُونُ الْعُقُوبَاتِ: جىنايى ئىشلار قانۇنى.

قَانُونٌ مَدَنِيٌّ: ھەق تەلەپ قانۇنى.

قَانُونُ تَطَوُّرِ الْمُجْتَمَعِ: ئىجتىمائىي تەرەققىيات

قانۇنى.

مَجْلِسُ شُورَى الْقَوَانِيْنِ: قانۇن چىقىرىش كومىتېتى.

قَانُونًا: قانۇنىي جەھەتتىن.

قَانُونِيٌّ: قانۇنىي، قانۇنلۇق، قائىدىلىك، ھەققانىي؛ قانۇنچى.

حُكْمٌ قَانُونِيٌّ: قانۇنىي ھۆكۈم.

قَانُونِيَّةٌ: قانۇنىي، قانۇنىيەتلىك.

سُلْطَةٌ قَانُونِيَّةٌ: قانۇنلۇق ھاكىمىيەت.

قَانٍ ج قُنَاةٌ: قولغا كەلتۈرگۈچى، ئېرىشكۈچى، قىپقىزىل.

قَانٍ (الْقَانِي): قىزىل.

«جَرَى غَرَامًا وَشَوْقًا دَمْعِي الْقَانِي وَهَامَ وَجْدًا وَعِشْقًا قَلْبِي الْعَانِي»: سېنى سېغىنىپ قان يىغلىغان ياشلىرىم ئاقماقتا، ھىجران-پىراق دەردى قەلبىمنى ئۆرتىمەكتە.

أَحْمَرُ قَانٍ: قىپقىزىل.

قَهَرَ يَقَاهِرُ مُقَاهَرَةً — هُ: غەلىبە قىلدى، ئۇنىڭغا غالىب كەلدى.

قَاهِرٌ ج قَوَاهِرُ: يۈكسەك، ئېگىز؛ قەھرى قىلغۇچى، كۈچلۈك؛ زورلىغۇچى.

قُوَّةٌ قَاهِرَةٌ: قارشى تۇرغىلى بولمايدىغان كۈچ.

جَبَلٌ قَاهِرٌ: ئېگىز تاغ.

﴿وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ﴾ «قۇرئان»: ئاللاھ بەندىلىرىنىڭ ئۈستىدە قاھىردۇر (يەنى، تىزگىنلەپ تۇرغۇچىدۇر).

اَلْقَاهِرَةُ: قاھىرە.

قَاهٍ م قَاهِيَةٌ ج قُهَاةٌ: قىزغىن.

عَيْشٌ قَاهٍ: پاراۋان تۇرمۇش.

قَاوَسَ يُقَاوِسُ مُقَاوَسَةً: ئۆلچىدى، سېلىشتۇردى.

قَاوَلَ يُقَاوِلُ مُقَاوَلَةً: سۆھبەتلەشتى، پىكىر ئالماشتۇردى، مۇنازىرىلەشتى.

قَاوَلَهُ: ئۇنىڭ بىلەن توختاملاشتى، مەلۇم ئىشقا توختام تۈزۈشتى، سۆزلەشتى، مۇنازىرىلەشتى.

قَاوَلَ النَّاقِدُ الْكَاتِبَ: ئوبزورچى يازغۇچى بىلەن مۇنازىرىلەشتى.

«قَاوَلَهُ عَلَى عِشْرِيْنَ أَلْفًا لِيَبْنِي لَهُ بَيْتًا»: يىگىرمە مىڭغا ئۇنىڭغا ئۆي سېلىپ بېرىشكە توختاملاشتى.

قَاوَمَ يُقَاوِمُ مُقَاوَمَةً: قارشىلاشتى، زىتلاشتى.

قَاوَمَ الْبَرْدَ: سوغۇققا چىدىدى.

قَاوَمَ الْإِغْرَاءَ: قۇترىتقۇلۇققا قارشى تۇردى.

قَاوَنْد: بېلىقچى قۇش.

قَاوُوشٌ ج قَوَاوِيْشُ: مەخپىي ئۆي.

قَاوُوقٌ ج قَوَاوِيْقُ: قالپاق، كۇلاھ، ئۇزۇن بۆك.

قَاوَى يُقَاوِي مُقَاوَاةً غَيْرَهُ: ئۇنىڭغا غالىب كەلدى، ئۇنى يەڭدى.

قَايَسَ يُقَايِسُ مُقَايَسَةً وَ قِيَاسًا الشَّيْءَ: نەرسىنى سېلىشتۇرۇپ كۆردى، ئۆلچەپ كۆردى.

قَايِشٌ: بىلەي.

قَايَضَ يُقَايِضُ مُقَايَضَةً وَ قِيَاضًا غَيْرَهُ: مال ئالماشتۇرۇشتى.

قَايَضَ الزَّيْتَ بِالْقَمْحِ: بۇغدايغا ماينى ئالماشتۇردى.

قَائِدٌ ج قُوَّدٌ وَ قُوَّادٌ وَ قَادَةٌ وَ قَادَاتٌ: رەھبەر، قوماندان، يېتەكچى، باشلىق، داھىي، رەئىس.

قَائِدُ الْجَيْشِ: ھەربىي باشلىق، كوماندىر.

قَائِدُ الْأُسْطُولِ: فلوت قوماندانى.

قَائِدُ سِلَاحِ الطَّيْرَانِ: ھاۋا ئارمىيە قوماندانى.

اَلْقَائِدُ الْعَامّ: باش قوماندان.

قَائِدُ الْقَاطِرَةِ: پويىز شوپۇرى.

اَلْقَائِدُ الْأَعْلَى لِلْجَيْشِ: باش قوماندان.

قَادَةُ الْفِكْرِ: ئىدېئولوگىيە ساھەسىدىكى يېتەكچىلەر، مۇتەپەككۇرلار.

قَائِشٌ: بىلەي.

قَائِضٌ: تومۇز، قاتتىق ئىسسىق.

قَائِظٌ: قاتتىق ئىسسىق، تومۇز.

قَائِفٌ ج قَافَةٌ: ئىزنىغا چۈشكۈچى، كىشىلەرنىڭ قىياپىتىگە قاراپ نەسەبىنى تونۇغۇچى، ئىز تونۇغۇچى، ئىزچى، رازۋېدكىچى.

قَائِلٌ ج قُوَّلٌ وَ قَالَةٌ وَ قُؤُولٌ: سۆزلىگۈچى، گەپ قىلغۇچى، دېگۈچى.

قَائِلٌ ج قُيَّلٌ وَ قُيَّالَةٌ: چۈشتە ئۇخلىغۇچى، چۈشتە دەم ئالغۇچى.

قَائِلَةٌ: چۈش، چۈش ۋاقتى؛ چۈشلۈك ئۇيقۇ.

قَائِمٌ ج قُوَّامٌ: پودپولكوۋنىك.

قَائِمَّقَامٌ: ئورۇنباسار.

قَائِمَّقَامُ الْمَلِكِ: نائىب پادىشاھ.

قَائِمٌ ج قُوَّمٌ وَ قُيَّمٌ / قِيَّمٌ وَ قُيَّامٌ: تۇرغۇچى، قوپقۇچى، قوزغالغۇچى، تىك تۇرغۇچى.

قَائِمُ الزِّوَايَةِ: تىك بۇلۇڭ.

قَائِمٌ بِذَاتِهِ: مۇستەقىل، ئۆز ئالدىغا، ئۆز-ئۆزىدىن، تەبىئىي.

قَائِمٌ بِالْأَعْمَالِ: ۋاكالىتەن ئىش بېجىرگۈچى.

«قَائِمٌ بِأَعْمَالِ الْمُدِيْرِ فِي غِيَابِهِ»: مۇدىرنىڭ ئورنىدا ئىش بېجىرگۈچى.

قَائِمُ الْمَاءِ: سۇ تەقسىملەش مۇنارى.

قَائِمَةٌ ج قَائِمَاتٌ وَ قَوَائِمُ: تۈۋرۈك، تىرەك؛ كاتالوگ، مۇندەرىجە، تىزىملىك.

قَائِمَةُ الْحِسَابَاتِ: ھېسابات تالونى.

قَائِمَةُ الْأَسْعَارِ: باھا جەدۋىلى.

قَائِمَةُ الْأَسْمَاءِ: يوقلىما تىزىملىكى.

قَائِمَةُ الْأَسْمَاءِ السَّوْدَاءِ: قارا تىزىملىك.

قَائِمَةُ الدَّابَّةِ: ھايۋاننىڭ پۇتى.

قَوَائِمُ الْخِيامِ: چېدىرنىڭ تۈۋرۈكلىرى.

قَائِمَةُ الطَّاوِلَةِ: ئۈستەلنىڭ پۇتى.

قَائِمَةُ أَسْعَارِ الْفَوَاكِهِ: مېۋىلەرنىڭ باھا جەدۋىلى.

قَائِمَةُ الطَّعَامِ: تاماق تىزىملىكى.

قَأَبَ يَقْأَبُ قَأْبًا الطَّعَامَ: تاماق يېدى.

قَأَبَ الشَّرَابَ: سۇ ئىچتى.

قَئِبَ يَقْأَبُ قَأْبًا وَ قَأَبًا مِنَ الشَّرَابِ: سۇغا توشتى.

قَؤُوبٌ: كۆپ ئىچىدىغان.

قَؤُودٌ: ياۋاش، رايىش.

قَبَا يَقْبُو قَبْوًا: تەگدى؛ يۇمىلاق شەكىل قىلدى.

قَبَا الْغُصْنُ: شاخ ئېگىلدى.

قَبَا الْبِنَاءَ: بىنانى گۈمبەز شەكلىدە ياسىدى.

قَبَا الزَّعْفِرَانَ: زەپەر يىغدى، تەردى.

قَبَاءٌ: مىقدار، ئارىلىق، مۇساپە.

قَبَاءٌ ج أَقْبِيَةٌ: تون، پەلتۇ.

«إِنَّ السَّمَاءَ لَا تُغَطَّى بِالْقَبَاءِ»: كۆكنى ئېتەك بىلەن ياپقىلى بولمايدۇ.

قَبَاحَةٌ: سەت بولماق، كۆرۈمسىز بولماق.

قُبَاعٌ: كىرپە.

قِبَالٌ: بوغقۇچ، يىپ.

قَبَالَةٌ / قِبَالَةٌ: يۈك، مەسئۇلىيەت، بۇرچ، مەجبۇرىيەت؛ توختام، شەرتنامە، كېلىشىم.

نَحْنُ فِي قِبَالَةِ فُلَانٍ: بىز پالانىنىڭ كېپىللىكىدە.

قِبَالَةٌ: تۇغۇت ئىلمى، ئاكوشىرلىق.

قُبَالَةٌ: ئۇدۇلى، ئالدى تەرەپ، روبىروسى.

«جَلَسَ فُلَانٌ قُبَالَةَ النَّافِذَةِ»: پالانى پەنجىرىنىڭ ئۇدۇلىدا ئولتۇردى.

قِبَانَةٌ: ئۆلچەش، ئۆلچەش كەسپى.

قَبَّ يَقُبُّ قَبًّا الْقُبَّةَ: گۈمبەز ياسىدى.

قَبَّ النَّبَاتُ: ئوت-چۆپ قۇرۇپ كەتتى.

قَبَّ يَدَ فُلَانٍ: پالانىنىڭ قولىنى كەستى.

قَبَّ قُبَّةَ الْمَسْجِدِ: مەسجىدنىڭ گۈمبىزىنى ياسىدى.

قَبَّ يَقِبُّ قَبًّا وَ قَبِيْبًا الْأَسَدُ: يولۋاس چىشىنى غۇچۇرلاتتى.

قِبٌّ ج أَقْبَابٌ: كۆمۈرچەك؛ توغرا سۆڭەك؛ باشلىق، ئاقساقال.

قُبٌّ ج أَقْبَابٌ: باشلىق، سەردار، يولباشچى، يېتەكچى؛ نەسىللىك ئات.

قَبَّارٌ ج قَبَّارُونَ: يەرلىك قازغۇچى، گوركا.

قَبَّانٌ جىڭ، تارازا.

قَبَّانِيٌّ ج قَبَّانِيُّونَ: گىرچى.

قَبَّبَ يُقَبِّبُ تَقْبِيبًا الْقُبَّةَ: گۈمبەز ياسىدى.

قَبَّبَ الشَّيْءَ: نەرسىنى يۇملاق شەكىلگە كەلتۈردى.

قَبَّبَ الْبُسْتَانِيُّ الْأَشْجَارَ: باغۋەن دەرەخنى يۇملاق ياسىدى.

قَبَّةٌ ج قَبَّاتٌ: ياقا.

قُبَّةٌ ج قِبَابٌ وَ قُبَبٌ: گۈمبەز، قۇببە.

قُبَّةُ الْإِسْلَامِ: بەسرە شەھىرى.

قُبَّةُ الْجَرَسِ: قوڭغۇراق مۇنارى.

الْقُبَّةُ الْخَضْرَاءُ: ئىبراھىم خەلىلۇللاھنىڭ ماقامى.

الْقُبَّةُ الزَّرْقَاءُ: ئاسمان، كۆك ئاسمان.

جَعَلَ مِنَ الْحَبَّةِ قُبَّةً: مۇبالىغىلەشتۈرۈۋەتتى، تۈگمىنى تۆگە قىلىپ كۆرسەتتى.

قَبَّحَ يُقَبِّحُ تَقْبِيحًا: سەتلەشتۈردى، كۆرۈمسىز قىلىۋەتتى، خۇنۇكلەشتۈردى.

قُبَّرَةٌ ج قُبَّرٌ وَ قُبَرٌ وَ قَبَابِرُ: سوپى تورغاي، بوز تورغاي.

قَبَّصَ يُقَبِّصُ تَقْبِيصًا الشَّيْءَ: نەرسىنى چىمدىدى، چىمدىپ ئالدى (تۇز قاتارلىقلارنى).

قَبَّضَ يُقَبِّضُ تَقْبِيضًا الشَّيْءَ: نەرسىنى تارايتتى، قورۇدى؛ تاپشۇردى، تاپشۇرۇپ بەردى.

قَبَّطَ يُقَبِّطُ تَقْبِيطًا وَجْهَهُ: قوشۇمىسىنى تۈردى.

قَبَّعَ يُقَبِّعُ تَقْبِيعًا: شىلەپە كىيدى.

قَبَّعَ لَهُ: ئۇنىڭغا بوزەك بولدى، كەمتەرلىك قىلدى.

قُبَّعَةٌ ج قُبَّعَاتٌ: شىلەپە، قالپاق.

قُبَّعَةٌ عَالِيَةٌ: ئېگىز قالپاق.

قُبَّعَةُ الْقَشِّ: چىغ قالپاق.

قَبَّلَ يُقَبِّلُ تَقْبِيلًا: سۆيدى، بوسە قىلدى.

قَبَّلَ الْأَرْضَ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ: ئۇلارنىڭ ئالدىدا تىز پۈكتى.

قَبَّلَ الْأَبُ وَلَدَهُ: ئاتا بالىسىنى سۆيدى.

قَبَّنَ يُقَبِّنُ تَقْبِينًا: ئۆلچىدى، ئۆلچەپ بەردى.

قَبَّى يُقَبِّي تَقْبِيَةً الْمَتَاعَ: مالنى رەتلىدى.

قَبَّى الثَّوْبَ: تاشقى كىيىمنى تىكتى.

قَبَجٌ: ئورمان كەكلىكى.

«هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَمَنْ هُوَ مُبْصِرٌ لَا بَلْ هُمْ قَبَجٌ وَأَنْتَ عُقَابٌ»: قارىغۇ ئادەم بىلەن كۆزى ئوچۇق ئادەم ئوخشاش بولامدۇ، ياق، ھەرگىزمۇ ئوخشاش بولمايدۇ. ئۇلار (رەقىبلىرىڭ) ئورمان كەكلىكى بولسا، سەن بۈركۈتسەن.

قَبُحَ يَقْبُحُ قُبْحًا وَ قَبَاحَةً وَ قَبَاحًا وَ قُبُوحًا وَ قُبُوحَةً: سەت بولدى، كۆرۈمسىز بولدى، سەتچىلىك بولدى.

قَبَحَ يَقْبَحُ قَبْحًا -هُ اللهُ: ئاللاھ ئۇنى رەھمىتىدىن يىراق قىلدى.

قُبْحٌ ج مَقَابِحُ: سەت، كۆرۈمسىز، خۇنۇك.

قُبْحًا لَهُ: ئۇنىڭغا ياخشىلىق بولمىسۇن.

قَبَرَ يَقْبُرُ قَبْرًا الْمَيِّتَ: مېيىتنى كۆمدى، دەپنە قىلدى.

قَبَرَ الْقَضِيَّةَ: مەسىلىنى مەخپىي تۇتتى.

قَبْرٌ ج قُبُورٌ: قەبرە، گۆر، يەرلىك.

قَبْرُ الْجُنْدِيِّ الْمَجْهُولِ: خاتىرە مۇنار.

﴿وَأَنَّ اللهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ﴾ «قرآن»: ھەقىقەتەن ئاللاھتائالا قەبرىلەردىكى ئۆلۈكلەرنى تىرىلدۈرىدۇ.

«لَاتُصَلُّوا إِلَى الْقُبُورِ وَلَاتَجْلِسُوا عَلَيْهَا» ‹حديث›: قەبرىلەرگە قاراپ ناماز ئوقۇماڭلار ۋە قەبرىلەرنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرماڭلار.

قَبْرٌ رَمْزِيٌّ: خاتىرە مۇنارى.

قَبْرِيَّةٌ: قەبرە تەزكىرىسى، يادنامە.

قِبْزٌ: پاكار، قىسقا، كالتا؛ بېخىل.

قُبْزٌ: قوۋۇز.

قَبَسَ يَقْبِسُ قَبْسًا النَّارَ: ئوتنى تۇتاشتۇردى، ياندۇردى.

قَبَسَ الْحُمَّى: يۇقۇملاندى.

قَبَسَ الْعِلْمَ: ئىلىم ئىگىلىدى.

قِبْسٌ: ئەسلى، مەنبە.

قَبَسٌ ج أَقْبَاسٌ: ئوت، چوغ.

حُمَّى قَبَسٌ: يۇقۇملۇق تەپ كېسىلى.

﴿لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجِدُ عَلَى النَّارِ هُدًى﴾ ‹قرآن›: مەن (بېرىپ) ئۇنىڭدىن بىرەر پارچە چوغ ئېلىپ كېلىشىم ياكى ئوت بار يەردە بىرەر يول باشلىغۇچىنى ئۇچرىتىشىم مۇمكىن.

قَبَصَ يَقْبِصُ قَبْصًا الشَّيْءَ: نەرسىنى چىمدىدى، چىمدىپ ئالدى (تۇز قاتارلىقلارنى).

قِبْصٌ / قِبِصٌ ج قُبُوصٌ: قۇم دۆۋىسى، قۇم دۆڭ.

قِبْصٌ ج أَقْبَاصٌ: قۇم دۆۋىسى، كىشىلەر توپى.

قَبْصَةٌ ج قُبَصٌ: چىمدىپ ئېلىنغان نەرسە.

قَبَضَ يَقْبِضُ قَبْضًا الشَّيْءَ: نەرسىنى تۇتۇپ ئالدى، قوچۇشلاپ ئالدى، تۇتاملاپ ئالدى.

قَبَضَ الْبَطْنَ: ئىچىنى قاتۇردى، قەۋزىيەت قىلىپ قويدى.

قَبَضَ الصَّدْرَ: روھىنى چۈشۈرۈۋەتتى.

﴿فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ﴾ ‹قرآن›: ئەلچىنىڭ ئىزىدىن بىر چاڭگال تۇپىنى ئالدىمدە...

«قَبَضَ الْجَيْشُ عَلَى الْحُكْمِ»: ئارمىيە ھاكىمىيەتنى ئىگىلىدى.

«قَبَضَ الشُّرْطِيُّ عَلَى اللِّصِّ»: ساقچى ئوغرىنى تۇتتى، قولغا ئالدى.

قَبَضَ يَدَهُ عَنِ النَّفَقَةِ: نەپىقە بېرىشتىن باش تارتتى.

قَبَضَ اللهُ رُوحَهُ: ئاللاھ ئۇنى قەبزى روھ قىلدى.

قَبَضَ مُرَتَّبَهُ آخِرَ الشَّهْرِ: ئاي ئاخىرىدا مائاشىنى ئالدى.

قَبْضٌ: تۇتماق، قولغا ئالماق.

قَبْضُ الْبَطْنِ: قەۋزىيەت، ئىچى قاتماق.

﴿ثُمَّ قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا﴾ ‹قرآن›: ئاندىن ئۇنى ئاستا-ئاستا يوقاتتۇق.

صَارَ الْمَالُ فِي قَبْضَتِهِ: مال ئۇنىڭ ئىگىدارچىلىقىدا بولدى.

أَلْقَى عَلَيْهِ الْقَبْضَ: ئۇنى قولغا ئالدى.

قَبَضٌ: تاپشۇرۇۋېلىنغان مال، توپلانغان ئولجا.

قَبَضُ الْقَبِيلَةِ وَافِرٌ: قەبىلىنىڭ يىغقان ئولجىسى كۆپ.

قَبْضَةٌ ج قَبَضَاتٌ: تۇتماق، ئالماق، بىر چاڭگال، بىر ئوچۇم، ساپاق، تۇتقا، دەستە، مۇشت.

«أَعْطَاهُ قَبْضَةً مِنْ أَرُزٍ»: ئۇنىڭغا بىر چاڭگال گۈرۈچ بەردى.

ضَرَبَهُ بِقَبْضَةِ يَدِهِ: ئۇنى بىر مۇشت سالدى.

قَبْضِيَّةٌ: ئىش ھەققى، مائاش.

قَبَطَ يَقْبُطُ / يَقْبِطُ قَبْطًا الشَّيْءَ: نەرسىنى قولى بىلەن يىغدى.

الْقِبْطُ: مىسىرنىڭ ئەسلى تىلىنى ۋە خىرىستىئان دىنىنى ساقلاپ قالغان ئەسلى ئاھالىسى.

قُبْطَانٌ ج قَبَاطِنَةٌ: پاراخوت باشلىقى، كاپىتان.

قُبْطَانُ الطَّائِرَةِ: ئايروپىلان باشلىقى.

قِبْطِيٌّ ج قِبْطٌ وَأَقْبَاطٌ: مىسىر خىرىستىئانلىرى (قەدىمدىن تارتىپ مىسىردا ياشاپ كېلىۋاتقان

ئەسلى ئاھالە).

قَبَعَ يَقْبَعُ قُبُوعًا الْقُنْفُذُ: كىرپە بېشىنى ئىچىگە تىقىۋالدى، تۈگۈلۈۋالدى.

قَبَعَ الشَّخْصُ فِي بَيْتِهِ: ئۆيىگە يوشۇرۇنۇۋالدى، بېكىنىۋالدى.

قَبَعَ الشَّخْصُ عَنْ أَصْحَابِهِ: ھەمراھلىرىنىڭ ئارقىسىدا قالدى.

قَبَعَ الْقِطُّ تَحْتَ السَّرِيْرِ: مۈشۈك كارىۋاتنىڭ ئاستىغا مۆكۈۋالدى.

قَبَعَ يَقْبَعُ قَبْعًا الْفِيْلُ: پىل چىرقىرىدى.

قَبَعَ الْخِنْزِيْرُ: چوشقا خارتىلدىدى.

قَبَعَ الْفَرَسُ: ئات كىشنىدى.

قُبَعٌ: كاناي، بورغا.

قُبَعٌ: كىرپە.

قُبَعَةٌ: گۈل كاسىنىسى.

قَبْقَابٌ ج قَبَاقِبُ: ياغاچ كەش.

قَبْقَبَ يُقَبْقِبُ قَبْقَبَةً: جۆيلودى، بىلجىرلىدى.

قَبْقَبَ الْجَمَلُ: تۆگە بورقىرىدى.

قِبْقِبٌ: سەدەپ.

قَبْقَبَةٌ: بىلجىرلاش.

«مَاأَكْثَرَ قَبْقَبَةَ هَذَا الْعَجُوزِ»: بۇ بوۋاي ئەجەب بىلجىرلاۋەردى.

قَبَلَ يَقْبَلُ قبلًا الْوَقْتُ: ۋاقىت توشتى، يېقىنلاشتى.

قَبِلَ يَقْبَلُ قُبُولًا: قوبۇل قىلدى، ئالدى.

قَبِلَ الْكَلَامَ: سۆزنى تەستىقلىدى، ئىشەندى.

قَبِلَ اللهُ دُعَائَهُ: ئاللاھ ئۇنىڭ دۇئاسىنى قوبۇل قىلدى.

﴿أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ﴾ ‹قرآن›: ئۇلار (يەنى، تەۋبە قىلغۇچىلار) ئاللاھنىڭ ئۆز بەندىلىرىنىڭ تەۋبىسىنى قوبۇل قىلىدىغانلىقىنى... بىلمەمدۇ؟

قَبِلَ الْمَرِيْضَ الْمُسْتَشْفَى: ئاغرىقنى دوختۇرخانىغا ئالدى.

قَبِلَ عَمَلَهُ: ئۇنىڭ ئىشىدىن رازى بولدى.

قَبِلَ يَقْبِلُ قَبَالَةً: كاپالەت بەردى، كېپىل بولدى، ھۆددە قىلدى.

قَبْلُ: بۇرۇن، ئىلگىرى.

مِنْ قَبْلُ .قَبْلًا: ئىلگىرى، بۇرۇن، ئۆتكەندە.

﴿للهِ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ﴾ ‹قرآن›: ئىلگىرى ۋە كېيىن ھەممە ئىش ئاللاھنىڭ باشقۇرۇشىدىدۇر.

صَارَ أَفْضَلَ مِنْ ذِي قَبْلٍ: بۇرۇنقىغا قارىغاندا ياخشىراق بولۇپ قالدى.

قِبَلٌ: كۈچ، قۇۋۋەت، ئىقتىدار، قابىلىيەت، تەرەپ.

﴿فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِجُنُودٍ لَاقِبَلَ لَهُمْ بِهَا﴾ ‹قرآن›: ئۇلارنىڭ ئۈستىگە ئۇلار تاقابىل تۇرالمايدىغان بىر قوشۇن بىلەن چوقۇم بارىمىز.

أَصَابَهُ هَذَا الْأَمْرُ مِنْ قِبَلِهِ: بۇ ئىش ئۇنىڭغا ئۇنىڭ تەرىپىدىن يەتتى.

لِيْ قِبَلَ فُلَانٍ دَيْنٌ: مېنىڭ پالانىدا ئېلىشىم بار.

قُبُلٌ: ئالدى، ئالدى تەرەپ.

قُبُلٌ مِنَ الْجَبَلِ ج أَقْبَالٌ: تاغ ئېتىكى.

قَبَلٌ: ئالىغاي، قىسىق كۆز.

قُبْلَةٌ ج قُبَلٌ وَ قُبُلَاتٌ: سۆيمەك، بوسە قىلماق.

«طَبَعَتِ الْأُمّ قُبْلَةً عَلَى خَدِّ ابْنَتِهَا»: ئانا قىزىنىڭ مەڭزىگە سۆيۈپ قويدى.

قُبْلَةُ الْوِدَاعِ: ۋىدالىشىش سۆيۈشۈشى.

قُبْلَةُ الْحَيَاةِ: دوختۇرنىڭ ئېغىز ئارقىلىق سۈنئىي نەپەسلەندۈرۈشى.

قِبْلَةٌ: قىبلە.

﴿وَمَاجَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ﴾ ‹قرآن›: سەن يۈز كەلتۈرۈپ كېلىۋاتقان تەرەپنى قىبلە قىلغانلىقىمىز

پەيغەمبەرگە ئەگەشكەنلەرنى ئاسىيلىق قىلغانلاردىن ئايرىۋېلىشىمىز ئۈچۈنلا ئىدى.

الْقِبْلَةُ: كەئبە، بەيتۇللاھ.

قِبْلَةُ الْأَنْظَارِ: دىققەت مەركىزى.

أُولَى الْقِبْلَتَيْنِ: قۇددۇس شەرىف.

قَبْوٌ ج أَقْبِيَةٌ: گۈمبەز، گۈمبەز شەكىللىك ئۆگزە.

قَبْوٌ ج أَقْبَاءٌ: يەر ئاستى ئۆيى.

«يَلْتَجِئُ النَّاسُ إِلَى الْأَقْبَاءِ زَمَنَ الْحَرْبِ»: كىشىلەر ئۇرۇش ۋاقتىدا يەر ئاستى ئۆيىدە تۇرىدۇ.

قُبْطَانٌ: كېمە باشلىقى، كاپىتان.

قَبُولٌ . قُبُولٌ: قوشۇلماق، قوبۇل قىلماق، قارشى ئالماق، كۈتۈۋالماق.

عَدَمُ قُبُولِ التَّجْزِئَةِ: پارچىلانمايدىغان.

﴿فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ﴾ «قرآن»: ئۇنى پەرۋەردىگارى چىرايلىقچە قوبۇل قىلدى.

قَبِيحٌ ج قِبَاحٌ وَ قَبْحَى وَ قَبَاحَى: سەت، كۆرۈمسىز، نومۇسسىز، پاسكىنا، قەبىھ.

قَبِيحُ الْمَنْظَرِ: كۆرۈمسىز.

الْأَكْلُ فِي الطَّرِيقِ قَبِيحٌ: يولدا بىرنەرسە يېيىش ئۇياتتۇر.

قَبِيحَةٌ ج قِبَاحٌ وَ قَبَائِحُ: سەت قىلىق، نومۇسسىز ئىش، ناچار ئىش.

قَبِيلٌ ج قُبُلٌ وَ قُبَلَاءُ: كېپىل، ھۆددىگە ئالغۇچى؛ جامائە، بىر جامائە ئادەملەر.

«ذَالِكَ الشَّيْءُ مِنْ هَذَا الْقَبِيلِ»: بۇ نەرسە بۇ تۈرگە مەنسۇپ.

«مَا يَعْرِفُ قَبِيلًا مِنْ دَبِيرٍ»: ئۇ ئوپئوچۇق نەرسىلەرنى پەرقلەندۈرەلمەيدۇ.

﴿أَوْ تَأْتِيَ بِاللهِ وَالْمَلَائِكَةِ قَبِيلًا﴾ «قرآن»: ياكى (پەيغەمبەرلىككە) گۇۋاھچى قىلىپ ئاللاھنى ۋە پەرىشتىلەرنى ئالدىمىزغا كەلتۈرگىن.

قُبَيْلٌ: ئالدىدىراق، سەل ئىلگىرى.

جَاءَ قُبَيْلَ الظُّهْرِ: چۈشتىن بۇرۇنراق كەلدى.

قَبِيلَةٌ ج قَبَائِلُ: قەبىلە، ئۇرۇق، ئايماق؛ ھايۋانات ۋە ئۆسۈملۈكلەرنىڭ بۆلۈنۈشتىكى ئاتىلىشى؛ قۇدۇقنىڭ ئېغىزىنى ياپىدىغان تاش.

قَبِيلَةُ قُرَيْشٍ: قۇرەيش قەبىلىسى.

الْقَبَائِلُ الرُّحَّلُ: كۆچمەن قەبىلىلەر.

قَبِيلِيٌّ: قەبىلىلىك، ئۇلۇسلۇق.

قَتَا يَقْتُو قَتْوًا وَقَتًا وَ قَتَى وَ مَقْتًى فُلَانًا: خىزمەت قىلدى، مۇلازىمەت قىلدى.

قَتَادٌ: تىكەنلىك ئوت، يانتاق.

«دُونَهُ خَرْطُ الْقَتَادِ» «مثل»: ئۇنىڭغا ئېرىشىش قىيىن ئىش.

قُتَارٌ: پۇراق، بوي.

قِتَالٌ: ئۇرۇش، جەڭ.

حَوْمَةُ الْقِتَالِ: قاتتىق ئۇرۇش، شىددەتلىك جەڭ، كەسكىن جەڭ.

سَاحَةُ الْقِتَالِ: جەڭ مەيدانى، فرونت.

﴿قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَاتَّبَعْنَاكُمْ﴾ «قرآن»: ئۇلار ئۇرۇشتىن خەۋەر تاپقان بولساق، ئەلۋەتتە سىلەرگە ئەگىشەتتۇق، دېدى.

قَتَامٌ . قَتَامَةٌ: قاراڭغۇ، زۇلمەت؛ سۇس قارا رەڭ، خىرە.

قَتَانٌ: قارامتۇل، قاراڭغۇ.

قَتَبٌ ج أَقْتَابٌ: ئىگەر، توقۇم، ئۈچىلىق.

قِتْبٌ . قِتْبَةٌ ج أَقْتَابٌ: ئۈچەي.

قَتَّ يَقُتُّ قَتًّا: يالغان ئېيتتى، يالغانچىلىق قىلدى.

قَتَّ الشَّيْءَ: نەرسىنى ئازايتتى، كېمەيتتى؛ ئاز-ئازدىن توپلىدى.

قَتَّ إِلَى فُلَانٍ: پالانىنىڭ ئىزىغا چۈشتى، ئىز قوغلىدى.

قَتَّاتٌ: تۆھمەتخور، پىتنىخور.

قَتَّالٌ: قانخور، جاللات.

قَتَّبَ يُقَتِّبُ تَقْتِيبًا الشَّيْءَ: نەرسىنى ئەگدى.

قَتَّتَ يُقَتِّتُ تَقْتِيتًا الْكَلَامَ: يالغاننى ئويدۇرۇپ چىقاردى.

قَتَّةٌ: ياۋا تەرخەمەك.

قَتَّرَ يُقَتِّرُ تَقْتِيرًا: بېخىللىق قىلدى، پىخسىقلىق قىلدى.

قَتَّرَ الشِّوَاءَ: شورپىنىڭ پۇرىقى تارقالدى.

قَتَّلَ يُقَتِّلُ تَقْتِيلًا الْقَوْمَ: قەۋمنى ئۆلتۈردى، قىرغىنچىلىق قىلدى.

﴿يُقَتِّلُونَ أَبْنَائَكُمْ﴾ «قرآن»: ئۇلار ئوغۇللىرىڭلارنى ئۆلتۈرەتتى.

قَتَرَ يَقْتُرُ / يَقْطِرُ قَتْرًا وَ قُتُورًا الشَّخْصُ: شەخسنىڭ تۇرمۇشى قىس بولدى.

قَتَرَ اللَّحْمُ: گۆش پۇراپ قالدى.

قَتَرَ عَلَى عِيَالِهِ: ئائىلىسىنى تۇرمۇشتىن قىستى.

﴿وَالَّذِيْنَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا﴾ «قرآن»: ئۇلار خىراجەت قىلغاندا، ئىسراپچىلىقمۇ قىلمايدۇ، بېخىللىقمۇ قىلمايدۇ.

قَتِرَ يَقْتَرُ قَتَرًا اللَّحْمُ: گۆشنىڭ پۇرىقى تارقالدى.

قَتَرٌ: چاڭ-توزان.

﴿وَلَايَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَاذِلَّةٌ﴾ «قرآن»: ئۇلارنىڭ يۈزلىرىنى قارىلىق ۋە خارلىق قاپلىمايدۇ.

قُتْرَةٌ ج قُتَرٌ: ئوۋچىنىڭ كەپىسى.

قَتَرَةٌ ج قَتَرٌ: ئىس-تۈتەك.

﴿وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ﴾ «قرآن»: بۇ كۈندە نۇرغۇن يۈزلەرنى چاڭ-توزان بېسىپ كەتكەن، قارىداپ كەتكەن بولىدۇ.

قَتَلَ يَقْتُلُ قَتْلًا: ئۆلتۈردى، ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلدى.

﴿مَن قَتَلَ نَفْساً بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعاً﴾ «قرآن»: كىمكى ناھەق ئادەم ئۆلتۈرمىگەن ياكى يەر يۈزىدە بۇزغۇنچىلىق قىلمىغان بىر ئادەمنى ئۆلتۈرسە، ئۇ پۈتۈن ئىنسانلارنى ئۆلتۈرگەندەك بولىدۇ.

قَتَلَهُ الْجُوعُ: ئاچلىقتىن ئۆلدى.

قَتَلَ الْوَقْتَ: ۋاقىتنى زايە قىلدى.

قَتَلَ الْكَسُولُ وَقْتَهُ: ھورۇن ۋاقىتنى بىكار ئۆتكۈزۈۋەتتى.

قَتَلَ الْمَوْضُوعَ بَحْثًا: ماۋزۇنى ئەتراپلىق ئانالىز قىلدى.

قَتَلَ الدَّهْرَ خِبْرَةً: ھاياتتا مول تەجرىبىلىك بولدى.

قَتْلٌ: ئۆلتۈرمەك، سۇيىقەست بىلەن ئۆلتۈرمەك.

﴿وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ﴾ «قرآن»: زىيانكەشلىك قىلىش ئۆلتۈرۈشتىنمۇ ياماندۇر.

الْقَتْلُ الْعَمْدُ: قەستەن ئۆلتۈرۈش.

الْقَتْلُ الْخَطَأُ: سەۋەنلىك بىلەن ئۆلتۈرۈش.

قِتْلٌ ج أَقْتَالٌ: ئەشەددىي دۈشمەن.

قِتْلَةٌ: قاتىللىق، قاتىللىق ۋاستىسى.

قَتَمَ يَقْتُمُ قُتُومًا الْغُبَارُ: توپا توزىدى.

قَتَمَ الْوَجْهُ: چىراي ئۆزگىرىپ تۇتۇلۇپ كەتتى.

قَتَمَ وَجْهُ الْجَائِعِ: ئاچ قورساقنىڭ چىرايى تاتىرىپ كەتتى.

قُتْمَةٌ. قَتَمَةٌ: قاراڭغۇ، زۇلمەت؛ سۇس قارا رەڭ، خىرە.

أَتَى فِي قَتَمَةِ اللَّيْلِ: كېچە قاراڭغۇسىدا كەلدى.

قَتَنَ يَقْتُنُ قُتُونًا الْمِسْكُ: ئىپار قۇرۇپ قارىداپ قالدى.

قَتُنَ يَقْتُنُ قَتَانَةً الرَّجُلُ: ئاز يەپ ئورۇقلاپ كەتتى.

قَتْوَة: بىر قىسىم مۇلازىمەت قىلماق، سوخەنچىلىك.

قَتُوتٌ: تۆھمەتخور، پىتنىخور.

قَتُورٌ: بېخىل.

﴿وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا﴾ «قرآن»: ئىنسان بېخىل كېلىدۇ.

قَتُولٌ ج قُتْلٌ وَ قُتُلٌ: كەسپىي قاتىل.

قَتِيرٌ: يىڭناغۇچ.

قَتِيلٌ ج قَتْلَى وَ قَتْلاَءُ وَ قَتَالَى: ھالاك بولغان، ئۆلتۈرۈلگەن.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلَى﴾ «قرآن»: ئى مۆئمىنلەر! ئۆلتۈرۈلگەنلەر ئۈچۈن قىساس ئېلىش سىلەرگە پەرز قىلىندى.

قَتِينٌ: ئورۇق، تاماقى ئاز ئادەم، چارچاپ كەتكەن؛ نەيزە.

قَثَّ يَقُثُّ قَثًّا: يۇلۇۋالدى، قومۇرۇۋالدى، سوغۇرۇۋالدى.

قُثَّاءٌ / قِثَّاءٌ: تەرخەمەك.

﴿فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا وَ قِثَّائِهَا﴾ «قرآن»: بىز ئۈچۈن پەرۋەردىگارىڭغا دۇئا قىلغىن، بىزگە زېمىننىڭ كۆكتاتلىرىدىن تەرخەمەك ... نى ئۆستۈرۈپ بەرسۇن.

قَثَّاثٌ: سۇخەنچى.

قِثَّايَةٌ ج قِثَّايَاتٌ: تەرخەمەك.

قَثْرَةٌ: ئۆي جاھازلىرى.

قَثْطَرَةٌ ج قَثَاطِرُ: ئۆتكۈزگۈچ تۇرۇبا.

قَثَمَ يَقْثُمُ قَثْمًا الشَّيْءَ: يىغدى، توپلىدى، ھەممىنى ئېلىۋالدى، ئاستا ماڭدى.

قَثَمَ مِنْ مَالِهِ: مېلىدىن ئۇنىڭغا بەردى.

قَثُمَ يَقْثُمُ وَ قَثِمَ يَقْثَمُ قَثْمَةً وَ قَثَامًا الشَّيْءُ: تېززەك بىلەن بۇلغاندى.

قُثَمٌ: مەرد، سېخىي.

قُثْمَةٌ: توپا رەڭ.

قُجَّةٌ: قاپچۇق.

قَحَا يَقْحُو قَحْوًا الْمَالَ: مالنىڭ ھەممىسىنى ئېلىۋالدى.

قُحَاحٌ: ساپ، ھەقىقىي، راست، توغرا.

قُحَافٌ: كەلكۈن، قىيان، تاشقىن.

قَحَبَ يَقْحُبُ قَحْبًا وَ قُحَابًا: يۆتەلدى.

قَحَبَتِ الْمَرْأَةُ: ئايال بۇزۇقچىلىق قىلدى.

قَحْبٌ ج قِحَابٌ: زىنىقە بولغان ئادەم، ياشانغان ئادەم.

قَحْبَةٌ ج قِحَابٌ: پاھىشە ئايال، بۇزۇق ئايال؛ موماي.

قَحَثَ يَقْحَثُ قَحْثًا الشَّيْءُ: ئېلىپ بولدى.

قَحَّ يَقُحُّ قُحُوحًا وَ قُحَّ الشَّخْصُ: شەخس ساپ بولدى.

قُحٌّ ج أَقْحَاحٌ: ساپ، ھەقىقىي، راست، توغرا.

عَرَبِيٌّ قُحٌّ: ساپ ئەرەب.

قَحَّادٌ: يەككە ـ يېگانە ئادەم.

قُحَّازَةٌ: قىسماق، تور.

قَحَّبَ يُقَحِّبُ تَقْحِيبًا: قاتتىق يۆتەلدى.

قُحَّةٌ: يۆتەل.

قَحَّزَ يُقَحِّزُ تَقْحِيزًا لَهُ الْكَلاَمَ: قوپال گەپ قىلدى.

قَحَّزَ بِهِ: ئۇنى يىقىتىۋەتتى.

قَحَّزَهُ: ئۇنى سەكرىتىۋەتتى.

قَحَّطَ يُقَحِّطُ تَقْحِيطًا: چاكىلاشتۇردى.

قَحَّمَ يُقَحِّمُ تَقْحِيمًا ـ هُ فِي الْأَمْرِ: ئىشنى زورلاپ قىلدۇردى.

قَحْدَةٌ ج قِحَادٌ وَ أَقْحُدٌ: تۆگە لوككىسى، تۆگە ئۆركىشى.

قَحَرَ يَقْحَرُ قُحُورًا: ياشىنىپ قالدى.

قَحَزَ يَقْحَزُ قَحْزًا الرَّجُلُ: چۆچۈپ، سەكرەپ كەتتى.

قَحَزَ عَنْ ظَهْرِ دَابَّتِهِ: ئۇلاغ ئۈستىدىن چۈشتى.

قَحَزَ يَقْحَزُ قَحْزًا وَ قُحُوزًا الرَّجُلَ: كىشىنى ھالاك قىلدى، ئۆلتۈرۈۋەتتى، زىيانكەشلىك قىلدى.

قَحَطَ يَقْحَطُ قَحْطًا الْمَطَرُ: يامغۇر ياغمىدى، قۇرغاقچىلىق بولدى.

«قَحَطَ الْمَطَرُ فِي الْخَرِيفِ فَلَمْ يَزْرَعِ الْفَلاَّحُونَ الْحُبُوبَ»: كۈزدە يامغۇر ياغمىدى، دېھقانلار ئاشلىق تېرىيالمىدى.

قَحَطَ الْعَامُ: قۇرغاقچىلىق يىل بولدى.

قَحَطَ الْبَلَدُ: يۇرتتا قۇرغاقچىلىق بولدى.

قَحْطٌ: قۇرغاقچىلىق، قەھەتچىلىك، ئاچارچىلىق.

«يُعَانِي هَؤُلَاءِ الْقَوْمُ مِنَ الْقَحْطِ»: قەۋم قەھەتچىلىكتىن قىينالماقتا.

قَحِطٌ م قَحِطَةٌ: قۇرغاقچىلىق، قەھەتچىلىك.

عَامٌ قَحِطٌ: قۇرغاقچىلىق يىل.

قَحْطَانُ: قەھتان (يەمەن ئەرەبلىرىنىڭ ئەجدادلىرى).

بَنُو قَحْطَانَ: قەھتان ئەۋلادلىرى.

قَحْطِيٌّ: قۇرغاقچىلىق، قەھەتچىلىك.

قَحَفَ / يَقْحَفُ قَحْفًا مَا فِي الْإِنَاءِ: قاچىدىكىنى بىراقلا ئىچىۋەتتى.

قَحْفَةٌ: باش سۆڭىكىنى چېقىۋەتتى.

قِحْفٌ ج قُحُوفٌ وَ أَقْحَافٌ وَ قَحَفَةُ الرَّأْسِ: باش سۆڭىكى، چوققا سۆڭىكى.

قَحَلَ يَقْحَلُ قَحْلًا وَ قَحَلًا وَ قُحُولًا الشَّيْءُ: نەرسە قۇرۇپ كەتتى.

قَحِلَتِ الْأَرْضُ: يەر قۇرغاقلىشىپ كەتتى.

قِحْلٌ م قِحْلَاءُ ج قُحْلٌ: قۇرۇق، قۇرغاق.

أَرْضٌ قَحْلَاءُ: تاقىر يەر.

قَحَلٌ: قۇرغاق، قۇرۇق.

قَحِلٌ: قۇرۇق، قۇرغاق.

قَحَمَ يَقْحَمُ قَحْمًا وَ قُحُومًا فِي الْأَمْرِ: قارىسىغا ئىشلىدى، قارامىلىق بىلەن ئىشلىدى.

قَحَمَ إِلَيْهِ: ئۇنىڭغا يېقىنلاشتى.

قُحْمَةٌ ج قُحَمٌ: قىيىن ئىش، مۈشكۈل ئىش؛ خەتەرلىك جاي.

قُحْوَانٌ: گۈل، مايچېچەك.

قُحُولٌ: قۇرۇق.

قَحِيطٌ: قۇرغاقچىلىق، قەھەتچىلىك.

سَنَةٌ قَحِيطٌ: قۇرغاقچىلىق يىل.

قَدْ: ياردەمچى سۆز بولۇپ، ئۆتكەن زامان پېئىلىنىڭ ئالدىدا كېلىپ ئىشنىڭ ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى تەكىتلەيدۇ. مەسىلەن:

قَدْ قَامَ زَيْدٌ: زەيد ئورنىدىن تۇردى.

قَدْ جَاءَ صَدِيقُهُ: ئۇنىڭ دوستى كەلدى.

قَدْ: ئىسىم پېئىل مەنىسى بىلەن كېلىدۇ. (كَفَى) غا ئوخشاش «بولدى، يېتەرلىك، كۇپايە» دېگەنلەرگە ئوخشاش.

قَدْ: كەلگۈسى زامان پېئىل بىلەن قوشۇلۇپ كەلگەندە، ئاز، شالاڭ دېگەن مەنىلەرنى بىلدۈرىدۇ.

قَدْ يَتَكَرَّمُ الْبَخِيلُ: بېخىلنىڭ ئاندا-ساندا مەردلىك قىلىدىغان چاغلىرىمۇ بولىدۇ.

قَدَا يَقْدُو قَدْوًا الطَّعَامُ: تاماق مەززىلىك بولدى، تەملىك بولدى.

قِدَاحَةٌ: فارفور سانائىتى.

قَدَادٌ: يالمانتاقتاق.

قُدَادٌ: قورساق ئاغرىقى.

قَدَاسَةٌ: پاك؛ مۇقەددەس، ئۇلۇغلۇق، پاكلىق.

قَدَاسَةُ الْمَطْرَانِ: ئالىيلىرى (خرىستىئان دىنىدىكى روھانىيلارنىڭ ھۆرمەت نامى).

قَدَاسَةُ الْبَابَا: پاپا ئالىيلىرى.

قُدَافٌ: بىر چۆمۈچ سۇ، كوزا، لېگەن.

قُدَامٌ ج قُدَامَى: كونا، قەدىمكى، بۇرۇنقى، ئىلگىرىكى.

قِدَةٌ: نەمۇنە، ئۈلگە.

قَدَحَ يَقْدَحُ قَدْحًا فِيهِ: كەمسىتتى، ھاقارەتلىدى.

قَدَحَ فِي عِرْضِهِ: ئۇنىڭ ئابرۇيىنى تۆكتى.

قَدَحَ السُوسُ فِي الْأَسْنَانِ: چىشنى قۇرت يېدى.

قَدَحَ النَّارَ مِنَ الزِّنْدِ: چاقماقتىن ئوت چىقاردى.

قَدَحَ ذِهْنَهُ فِي الْأَمْرِ: چوڭقۇر ئويلاندى.

قَدَحَ فِي شَهَادَةِ فُلَانٍ: پالانىنىڭ گۇۋاھلىقىنى يوققا

چىقاردى.

قَدَحَ فِي نَتَائِجِ الْإِنْتِخَابَاتِ: سايلام نەتىجىسىنى ساختا، دەپ قارىدى.

تَقْدِحُ عَيْنُهُ شَرَرًا: كۆزىدىن ئوت چاقناپ تۇرىدۇ.

قَدْحٌ: ئەيىبلىمەك، تاپا قىلماق، چىشقا چۈشكەن قۇرت.

﴿فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا﴾ «قۇرئان»: (قاتتىق يۈگۈرگەنلىكتىن) تۇياقلىرىدىن ئوت چىقارغۇچى ئاتلار بىلەن قەسەمكى ...

قِدْحٌ ج قِدَاحٌ و أَقْدَاحٌ: تۇمار، تىلسىم.

الْقِدْحُ الْمُعَلَّى: زور نېسىۋە، چوڭ ھەسسە، بىرىنچى، بىرىنچىلىك.

ذُو الْقِدْحِ الْمعلَّى: زور نېسىۋە ئىگىسى.

قِدْحٌ ج أَقْدَاحٌ: رەممال، پالچى؛ پەيسىز يا ئوقى.

صَدَقَهُمْ وَسْمَ قِدْحِهِ: ئۇلارغا ئۇنىڭ ھەقىقىي ئەھۋالىنى دېدى.

قَدَحٌ ج أَقْدَاحٌ: ئىستاكان، پىيالە، قاچا، قەدەھ.

قَدَّ يَقُدّ قَدًّا: ئۈزۈپ تاشلىدى، كېسىپ تاشلىدى، تىلدى، ياردى.

قَدَّ الْكَلامَ: گەپنى ئۈزۈۋەتتى.

قَدَّ الثَّوْبَ: كىيىمنى يىرتىۋەتتى.

﴿وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ﴾ «قۇرئان»: (بۇ چاغدا) ئۇ (يەنى زۇلەيخا) يۇسۇفنىڭ كۆڭلىكىنى ئارقىسىدىن (تارتىپ) يىرتىۋەتتى.

قُدَّ قَلْبُهُ مِنْ حَجَرٍ: تاش يۈرەك بولۇپ كەتتى.

قُدَّ الشَّخْصُ: قورسىقى ئاغرىپ قالدى.

قَدٌّ ج قُدُودٌ وَ أَقَدٌّ وَ قِدَادٌ وَ أَقِدَّةٌ: بوي، قامەت، قەددى؛ مىقدار؛ نومۇر.

هَذَا عَلَى قَدِّ ذَالِكَ: بۇ شۇنىڭچىلىك كېلىدۇ.

لِهَذِهِ الْمَرْأَةِ قَدٌّ وَسَطٌ: بۇ ئوتتۇرا بوي ئايال.

قَدٌّ رَشِيقٌ: غۇنچە بوي.

قِدٌّ ج أَقُدٌّ: تاسما، كەمەر.

قَطَعَ قِدَّهُ: كەمىرىنى ئۈزۈۋەتتى.

قُدٌّ: تىرىپىسكا بېلىقى، كىت.

قَدَّاحٌ: چاقماق.

قَدَّاحَةٌ ج قَدَّاحَاتٌ: چاقماق؛ پولات تاختاي، چاقماق تېشى.

قُدَّاسٌ ج قَدَادِيسُ: مىسسا (كاتولىك دىنىنىڭ بىر خىل مۇراسىمى).

قُدَّاسُ الْمَيِّتِ: تەزىيە بىلدۈرۈش، ماتەم تۇتۇش.

بَدْلَةُ الْقُدَّاسِ: يەڭسىز تون.

قُدَّاسَاتٌ: مىسسا (كاتولىك دىنىنىڭ بىر خىل دىنىي مۇراسىمى).

قُدَّامٌ: ئالدى، ئالدى تەرەپ؛ بۇرۇن، ئاۋۋال.

أَوْقَفَ السَّيَّارَةَ قُدَّامَ الدَّارِ: ماشىنىسىنى ھويلا ئالدىدا توختىتىپ قويدى.

قِدَّةٌ ج قِدَدٌ وَ أَقِدَّةٌ: تاختاي پارچىسى؛ بىر بۆلۈك، بىر تۈركۈم.

﴿كُنَّا طَرَائِقَ قِدَدًا﴾ «قۇرئان»: بىز تۈرلۈك يوللارغا بۆلۈندۇق.

قَدَّحَ يُقَدِّحُ تَقْدِيحًا الْفَرَسَ: ئاتنى ئورۇقلىتىۋەتتى.

قَدَّدَ يُقَدِّدُ تَقْدِيدًا: ئۈزۈۋەتتى، كېسىۋەتتى، پىچتى، توغرىدى.

قَدَّدَ اللَّحْمَ: گۆشنى ئىسلىدى، قاقلىدى.

قَدَّرَ يُقَدِّرُ تَقْدِيرًا الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: سېلىشتۇردى، تەڭلەشتۈردى.

قَدَّرَ الثَّمَنَ: باھالىدى، باھا قويدى.

﴿وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى﴾ «قۇرئان»: مەخلۇقاتقا پايدىلىق ئىشلارنى (تەقدىر قىلدى، ئۇلارغا پايدىلىنىش يوللىرىنى) كۆرسەتتى.

قَدَّرَ مساحَةَ الْأَرْضِ: زېمىننىڭ كۆلىمىنى ئۆلچىدى.

قَدَّرَ حَقَّ قَدْرِهِ: ئۇنى ھەقىقىي رەۋىشتە باھالىدى.

قَدَّرَ مَدَى الْخَسَائِرِ: زىياننى مۆلچەرلىدى.

قَدَّرَ التِّلْمِيذُ مُعَلِّمَهُ: شاگىرت ئوقۇتقۇچىسىنى

هۆرمەتلىدى.

قَدَّرَ اللهُ الْأَمْرَ: ئاللاھ ھۆكۈم قىلدى، ئاللاھ تەقدىر قىلدى.

لَاقَدَّرَ اللهُ لَكَ الشَّرَّ: ئاللاھ ساڭا يامانلىقنى يولاتمىسۇن.

قَدَّسَ يُقَدِّسُ تَقْدِيسًا: مۇقەددەس دەپ ئېتىقاد قىلدى.

قَدَّسَهُ: ھۆرمەتلىدى، ئۇلۇغلىدى، مەدھىيىلىدى.

قَدَّسَ الشَّيْءَ: نەرسىنى تەقدىس قىلدى.

وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ: بىز بولساق سېنى پاك دەپ مەدھىيىلەيمىز، مۇقەددەس دەپ مەدھىيىلەيمىز.

قَدَّسَ اللهُ سِرَّهُ: ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن.

قَدَّسَ الشَّخْصُ: بەيتۇلمۇقەددەسنى زىيارەت قىلدى.

قَدَّمَ يُقَدِّمُ تَقْدِيمًا: ئالدىغا سۈردى، ئىلگىرىلەتتى.

قَدَّمَ الْكِتَابَ: كىتابقا مۇقەددىمە يازدى، كىرىش سۆز يازدى.

﴿يُنَبَّأُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ﴾ «قۇرئان»: بۇ كۈندە ئىنسانغا ئىلگىرى-ئاخىر قىلغان ئەمەللىرى ئۇقتۇرۇلىدۇ.

قَدَّمَهُ: ئۇنى ئوتتۇرىغا قويدى، تەكلىپ بەردى؛ راۋاجلاندۇردى، تەرەققىي قىلدۇردى؛ ئۇنىڭغا سوۋغا تەقدىم قىلدى.

قَدَّمَ لَهُ: ئۇنى ئۇلۇغلىدى.

قَدَّمَ يَمِينًا: قەسەم بەردى.

قَدَّمَ مُرَشَّحًا: نامزات قىلىپ كۆرسەتتى.

قَدَّمَ خِدْمَةً: خىزمەت كۆرسەتتى، تۆھپە قوشتى.

قَدَّمَ فُلَانًا لِلْمُحَاكَمَةِ: پالانىنى سوتقا تاپشۇردى.

قَدَّمَ التَّهَانِئَ: تەبرىكلىدى، قۇتلۇقلىدى.

قَدَّمَ لَهُ التَّحِيَّةَ: ئۇنىڭغا ھۆرمەت بىلدۈردى.

كَمَا قَدَّمْنَاهُ سَابِقًا: يۇقىرىدا ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك.

قَدَّمَهُ عَلَى سِوَاهُ: ئۇنى باشقىلاردىن ئۈستۈن كۆردى.

قَدَّمَ ثَمَنًا: باھا قويدى.

قَدَّمَ الثَّمَنَ: پۇلنى ئالدىن تۆلىدى.

قَدَّمَ اسْتِقَالَتَهُ: ئىستېپا بەردى.

قَدَّمَتِ السَّاعَةُ: سائەت ئىلگىرىلەپ كەتتى.

يُقَدِّمُ رِجْلًا وَيُؤَخِّرُ أُخْرَى: ئارىسالدى بولدى، ئىككىلىنىپ قالدى.

قَدَّمَ أَبَاهُ: ئارقىسىنى ئالدىغا ئۆتكۈزدى.

قَدَّمَ لَهُ خِدْمَاتٍ جَلِيْلَةً: چوڭ خىزمەت كۆرسەتتى.

قَدَّمَ لَهُ أُسْتَاذَهُ: ئۇستازىنى ئۇنىڭغا تونۇشتۇردى.

قَدَّمَ نَفْسَهُ إِلَى الشُّرْطَةِ: ئۆزىنى ساقچىغا تاپشۇردى.

«قَدَّمَ السَّفِيرُ أَوْرَاقَ إِعْتِمَادِهِ»: كونسۇل دۆلەت خېتى تاپشۇردى.

لَايُقَدِّمُ وَلَايُؤَخِّرُ: پايدىسىمۇ يوق، زىيىنىمۇ يوق.

قُدُّوسٌ: پاك، مۇقەددەس.

الْقُدُّوسُ: ھەممە ئەيىب نۇقسانلاردىن پاك ئۇلۇغ ئاللاھ.

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ﴾ «قۇرئان»: ئاللاھدىن باشقا ھېچ مەبۇد يوقتۇر، ئۇ پادىشاھتۇر، پاكتۇر...

قِدِّيسٌ: ۋەلىي، ئەۋلىيا (ناسارالارنىڭ قارىشىدا گۇناھلاردىن پاك ھالدا ئاللاھنىڭ دەرگاھىغا راۋان بولغان خىرىستىئان).

قَدَرَ يَقْدِرُ قَدْرًا الشَّيْءَ: نەرسىنى تەخمىن قىلدى، مۆلچەرلىدى.

قَدَرَ ثَمَنَ الْبِضَاعَةِ: مالنىڭ پۇلىنى مۆلچەرلىدى.

قَدَرَ الْأَمْرَ: ئىشنى پىلانلىدى.

قَدَرَ اللهُ الرِّزْقَ: ئاللاھ رىزقىنى تار قىلدى.

«وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ» «قۇرئان»: پەرۋەردىگارى ئىنساننى سىناپ رىزقىنى تار قىلسا...

قَدَرَ الشَّيْءَ حَقَّ قَدْرِهِ: تېگىشلىك رەۋىشتە قەدىرلىگە يەتمىدى.

﴿وَمَا قَدَرُوا اللهَ حَقَّ قَدْرِهِ﴾ «قرآن»: ئۇلار ئاللاھنى ھەقىقىي رەۋىشتە تونۇمىدى.

قَدَرَ يَقْدِرُ قَدَارَةً عَلَى الشَّيْءِ: كۈچى يەتتى، قادىر بولدى، قىلالىدى.

قَدَرَ عَلَى الصُّعُودِ إِلَى الْجَبَلِ: تاغقا چىقالىدى.

قَدْرٌ ج أَقْدَارٌ: مىقدار؛ دەرىجە؛ سەۋىيە؛ قىممەت، باھا؛ ئورۇن، مەرتىۋە.

لَيْلَةُ الْقَدْرِ: شەبى قەدىر كېچىسى.

﴿لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ﴾ «قرآن»: شەبى قەدىر (شەرەپ ۋە پەزىلەتتە) مىڭ ئايدىن ئارتۇقتۇر.

عَلَى قَدْرِ الْحَاجَةِ: ئېھتىياجقا ئاساسەن.

عَلَى قَدْرِ الطَّاقَةِ: كۈچىنىڭ يېتىشىچە، ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە.

رَجُلٌ رَفِيعُ الْقَدْرِ بَيْنَ قَوْمِهِ: قەۋمى ئارىسىدا ھۆرمەتلىك ئادەم.

هُمْ قَدْرَ مِائَةٍ: ئۇلار يۈز ئەتراپىدا.

«رَجُلٌ عَلَى قَدْرٍ كَبِيرٍ مِنَ الذَّكَاءِ»: ناھايىتى ھوشيار ئادەم.

«يَقُومُ بِجُهْدِهِ قَدْرَ الْمُسْتَطَاعِ»: كۈچىنىڭ يېتىشىچە تىرىشچانلىق كۆرسىتىدۇ.

«بِقَدْرِ مَا يَجْتَهِدُ الطَّالِبُ يُكَافَأُ»: ئوقۇغۇچى تىرىشچانلىقىغا قاراپ مۇكاپاتلىنىدۇ.

قَدَرٌ ج أَقْدَارٌ: تەقدىر، قىسمەت، مىقدار، ئۆلچەم.

بِالْقَضَاءِ وَالْقَدَرِ: قازا ۋە قەدەر بىلەن، ئاللاھنىڭ رىزاسى بىلەن.

«سَاقَهُ قَدَرُهُ الْمَحْتُومُ إِلَى هَذَا الْمَكَانِ»: ئۇنىڭ تەقدىرى ئۇنى بۇ جايغا سۆرەپ كەلدى.

﴿وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ﴾ «قرآن»: بىز بۇلۇتتىن ھاجەتكە قاراپ يامغۇر ياغدۇردۇق.

﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ «قرآن»: بىز ھەقىقەتەن ھەممە نەرسىنى ئۆلچەملىك ياراتتۇق.

قِدْرٌ ج قُدُورٌ: قازان.

﴿وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ، وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍ﴾ «قرآن»: (ئۇلار سۇلەيمانغا) كۆلدەك چوڭ لېگەنلەرنى، (چوڭلۇقتىن) مىدىرلىمايدىغان قازانلارنى ياسايتتى.

الْقِدْرُ الْكَاتِمَةُ: بېسىملىق قازان.

قَدَرَةٌ: ساپال قاچا.

قُدْرَةٌ: كۈچ، قۇۋۋەت، قابىلىيەت، ئىقتىدار.

قُدْرَةُ اللهِ: ئاللاھنىڭ قۇدرىتى.

مَصْنَعٌ قُدْرَتُهُ كَذَا: زاۋۇتنىڭ ئىشلەپچىقىرىش كۈچى مۇنداق.

أَظْهَرَ قُدْرَةً عَلَى الْبَحْثِ: تەتقىقات كۈچىنى كۆرسەتتى.

قَدَرِيٌّ: تەقدىرنى ئىنكار قىلغۇچى، تەقدىرگە ئىشەنمىگۈچى؛ ئۆزى ئىش-ھەرىكىتىنى ئۆز خاھىشى بويىچە مەيدانغا چىقىدۇ، دەپ قارايدىغان ئادەم.

قَدَرِيَّةٌ: قەدەرىيە مەزھىپى (تەقدىرنى ئىنكار قىلىدىغان مەزھەپ).

قَدُسَ يَقْدُسُ قَدَاسَةً الشَّخْصُ: پاك بولدى، مۇقەددەس بولدى.

قَدُسَ الْمَكَانُ: جاي پاك بولدى.

قُدْسٌ: نېمەت، بەخت، باخشىلىق، بەرىكەت.

اَلْقُدْسُ: ئېروسالېم، مۇقەددەس جاي، بەيتۇلمۇقەددەس.

قُدُسٌ: پاكلىق، بەرىكەت.

رُوحُ الْقُدُسِ: جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام.

﴿وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ﴾ «قرآن»: مەريەم ئوغلى ئىيساغا روشەن

مـۆجىزىلەرنى ئاتىسا قىلـدۇق، ئـۇنى روھـۇل قـۇددۇس (يەنـى، جىبرىئـىل ئەلەيھىسسالام) بىلەن كۈچلەندۈردۇق.

قُدْسِيٌّ: پاك، مۇبارەك، پاكلىققا مەنسۇپ.

حَدِيثٌ قُدْسِيٌّ: لەپزى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن، مەنىسى ئاللاھدىن بولغان ھەدىس.

قُدْسِيَّةٌ: مۇقەددەس.

قَدَعَ يَقْدَعُ قَدْعًا فَرَسَهُ بِاللِّجَامِ: ئېتىنىڭ تىزگىنىنى تارتتى.

قَدَعَ الْخَمْسِينَ مِنْ عُمْرِهِ: ئەللىك ياشتىن ھالقىدى.

قَدَعَ مِنَ الشَّرَابِ: شارابنى يۇتۇملاپ، يۇتۇملاپ ئىچتى.

قَدِعَ يَقْدَعُ قَدَعًا الرَّجُلُ: ۋاز كەچتى.

قَدِعٌ: يىغلاڭغۇ، دائىم يىغلايدىغان.

قَدَفَ يَقْدِفُ قَدْفًا الْمَاءَ: سۇنى ئۇچۇملاپ ئالدى.

قَدِمَ يَقْدَمُ قُدُومًا وَ مقدمًا وَ قِدْمَانًا الْمَدِينَةَ: شەھەرگە قەدەم قويدى، يېتىپ كەلدى.

قَدِمَ مِنْ سَفَرِهِ: سەپەردىن قايتىپ كەلدى.

قَدِمَ إِلَى الْأَمْرِ: ئۇنى كۆزلىدى، كۆڭلىگە پۈكتى.

﴿وَقَدِمْنَاهُ إِلَى مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَنْثُورًا﴾ «قرآن»: بىز ئۇلارنىڭ قىلغان ياخشى ئەمەللىرىنى بىر تەرەپ قىلىپ، ئۇنى ئۇچۇپ يۈرگەن توزاندەك قىلىۋېتىمىز.

«أَنَّ رَسُولَ اللهِ كَانَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ بَدَأَ بِالْمَسْجِدِ فَرَكَعَ فِيهِ رَكْعَتَيْنِ» «حديث»: رەسۇلۇللاھ سەپەردىن قايتقاندا، ئالدى بىلەن مەسجىدكە كىرىپ ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇيتتى.

قَدِمَ عَلَى بِنَاءِ مَنْزِلٍ: ئۆي سېلىشقا يۈزلەندى.

قَدُمَ يَقْدُمُ قِدَمًا وَ قَدَامَةً: كونىرىدى، كونىراپ كەتتى.

قَدُمَ الثَّوْبُ: كىيىم كونىراپ كەتتى.

قَدُمَ بِهِ الْعَهْدُ: زامان ئۆزىراپ كەتتى.

قَدَمَ يَقْدُمُ قُدُومًا وَ قَدْمًا: ئالدىدا ماڭدى، ئالدىدا باشلاپ ماڭدى.

قَدَمَ عَلَى قِرْنِهِ: جۈرئەت قىلدى.

﴿يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ﴾ «قرآن»: پىرئەۋن قىيامەت كۈنى باشلامچىلىق بىلەن ئۆز قوۋمىنى دوزاخقا باشلاپ كىرىدۇ.

قَدَمٌ ج أَقْدَامٌ: پۇت، قەدەم.

عَلَى قَدَمٍ وَسَاقٍ: جىددىي ئېلىپ بېرىلماقتا.

عَلَى قَدَمِ الْمُسَاوَاةِ: باراۋەر ئاساسىدا.

﴿فَتَزِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِهَا﴾ «قرآن»: قەدىمىڭلار (ئىسلام دىنىدا) ئىزچىل بولغاندىن كېيىن...

وَقَفَ عَلَى قَدَمِ الْإِسْتِعْدَادِ: ئۇ پۇختا تەييارلاندى.

لَهُ قَدَمٌ رَاسِخَةٌ فِي الطِّبِّ: ئۇ پىششىق يېتىلگەن دوختۇر.

ذُو قَدَمٍ: قەيسەر، شىجائەتلىك، جەسۇر.

عَلَى الْأَقْدَامِ: پىيادە.

كُرَةُ الْقَدَمِ: پۇتبول.

زَلَّتْ بِهِ الْقَدَمُ: خاتالاشتى.

لَيْسَ لَهُ قَدَمٌ فِي كَذَا: بۇنىڭدا ئۇنىڭ نىسۋىسى يوق.

سَمِعَ وَطْءَ أَقْدَامٍ: قەدەم تاۋۇشىنى ئاڭلىدى.

قِدَمٌ: كونا، قەدىمىي.

مُنْذُ الْقِدَمِ: قەدىمدىن تارتىپ، ئەزەلدىن بېرى.

قِدَمُ اللهِ تَعَالَى: ئاللاھتائالانىڭ ئەزەلىيلىكى.

قُدْمٌ، قُدُمٌ: باتۇر، جۈرئەتلىك؛ ئالغا ئىلگىرىلىگۈچى.

مَضَى قُدُمًا: ئالغا ئىلگىرىلىدى.

قِدْمٌ. قُدْمَةٌ: قەدىمكى دەۋر، قەدىمكى زامان.

قُدْمَةُ الْغَنَمِ: سەركە.

الْقُدَمِيَّةُ: غادىيىۋالماق، گىدىيىۋالماق.

مَشَى الْقُدَمِيَّةَ: غادىيىپ ماڭدى.

قُدْوَةٌ ج قُدْوَاتٌ: نەمۇنە، ئۈلگە.

لِيْ بِكَ قُدْوَةٌ: سەن مېنىڭ ئۈلگەم.

قُدُومٌ: كەلمەك، يېتىپ كەلمەك، ھازىر بولماق، قەدەم كەلتۈرمەك.

قَدُومٌ ج قُدُمٌ: چوت، كەكە، پالتا.

قَدُومٌ ج قُدُمٌ: جۈرئەتلىك، قەيسەر، باتۇر.

قَدِيَ يَقْدَى قَدًى وَ قَدَاةً الطَّعَامُ: تاماق مەززىلىك بولدى، تەملىك بولدى.

قَدٍ: مەززىلىك تەملىك.

قِدْيَةٌ: نەمۇنە، ئۈلگە.

قُدَيْحٌ: گۈل قاچىسى.

قَدِيْدٌ: قاقلانغان گۆش، قۇرۇتۇلغان گۆش؛ بوجا گۆش؛ جەندە.

«إِنِّي وَلَدُ اِمْرَأَةٍ كَانَتْ تَأْكُلُ الْقَدِيْدَ» ‹حديث›: مەن قۇرۇتۇلغان گۆش يەپ چوڭ بولغان ئايالنىڭ بالىسى.

قَدِيْرٌ: قۇدرەتلىك، كۈچلۈك، قابىلىيەتلىك.

الْقَدِيْرُ: ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىسىملىرىدىن بولۇپ، قۇدرەتلىك ئاللاھ دېگەن مەنىدە.

﴿وَهُوَ الْعَلِيْمُ الْقَدِيْرُ﴾ ‹قرآن›: ئۇ ھەممىنى بىلگۈچى، ھەممىگە قادىردۇر.

قَدِيْمٌ ج قُدَمَاءُ وَ قُدَامَى م قَدِيْمَةٌ ج قَدِيْمَاتٌ وَ قَدَائِمُ: كونا، قەدىم، قەدىمكى، ئىلگىرىكى، بۇرۇنقى.

﴿هَذَا إِفْكٌ قَدِيْمٌ﴾ ‹قرآن›: بۇ قەدىمكى ئويدۇرمىدۇر.

الْقَدِيْمُ: ئىپتىداسى يوق ئەزەلى ئاللاھ.

الْعَهْدُ الْقَدِيْمُ: تەۋرات.

أُسْتَاذٌ قَدِيْمٌ: كونا ئۇستاز، پېشقەدەم ئۇستاز.

ثَوْبٌ قَدِيْمٌ: كونا چاپان.

فِي الْقَدِيْمِ: ئەزەلدە.

قُدَمَاءُ الْمُحَارِبِيْنَ: كونا جەڭچىلەر.

قَذِيٌّ: مەززىلىك، تەملىك.

قَذَارَةٌ: پاسكىنىلىق.

«وَالْقَذَارَةُ مَصْدَرُ أَمْرَاضٍ عَدِيْدَةٍ»: پاسكىنىلىق كۆپلىگەن كېسەللىكلەرنىڭ مەنبەسى.

قَذَالٌ ج قُذُلٌ وَ أَقْذِلَةٌ: ئارقا چوققا مېڭە، دوقا، گەجگە.

قَذَالِيٌّ: گەجگە سۆڭگىكىنىڭ.

قُذَامٌ: كەڭ.

بِئْرٌ قُذَامٌ: سۈيى كۆپ قۇدۇق.

قَذَّ يَقُذُّ قَذًّا الرِّيْشَةَ: قاناتنى قىرقىدى.

قَذَّهُ: كەستى، ئۈزۈۋەتتى، ياسىدى.

قَذَّ فُلَانًا: گەردىنىگە ئۇردى.

قَذَّ الْحَجَرَ: تاش ئاتتى.

قُذَّانٌ: ئىككى چېكىدىكى ئاق چاچ.

قَذَّرَ يُقَذِّرُ تَقْذِيْرًا الشَّيْءَ: نەرسىنى پاسكىنا قىلىۋەتتى، مەينەت قىلىۋەتتى.

قَذَّرَ الشَّارِعَ: كوچىنى بۇلغىۋەتتى.

قَذُرَ يَقْذُرُ قَذَارَةً: پاسكىنا بولدى، مەينەت بولدى.

قَذِرَ يَقْذَرُ قَذَرًا: پاسكىنا بولدى، مەينەت بولدى؛ پاسكىنا قىلىۋەتتى، مەينەت قىلىۋەتتى.

قَذَرَ يَقْذُرُ قَذْرًا: مەينەت قىلىۋەتتى، پاسكىنا قىلىۋەتتى.

قَذَرٌ ج أَقْذَارٌ: مەينەت، پاسكىنا، كىر، توگرا؛ پاسكىنىچىلىق، مەينەتچىلىك.

قَذَرُ الرَّضِيْعِ: بوۋاقنىڭ ئارقا تەرىتى.

قَذِرٌ. قَذِرَةٌ: پاسكىنا، مەينەت، كىر.

«لَوْلَا الْكَنَّاسُوْنَ لَصَارَتِ الشَّوَارِعُ قَذِرَةً»: كوچا تازىلىغۇچىلار بولمىسا كوچىلار ئەلۋەتتە پاسكىنىلىشىپ كېتەتتى.

قَذَعَ يَقْذَعُ قَذْعًا فُلَانًا: پالانىنى ھاقارەت قىلدى، ئاھانەت قىلدى، دەشنام بەردى.

قَذُعَ يَقْذُعُ قَذَاعَةً الشَّخْصُ: ئېغىزى يامان بولدى.

قَذَعَ لِسَانُهُ فَكَرِهَهُ النَّاسُ: ئۇنىڭ ئېغىزى يامان بولغانلىقتىن كىشىلەر ئۇنى ياقتۇرمىدى.

قَذِعٌ: يامان گەپ قىلغۇچى، سەت گەپ قىلغۇچى.

قَذَفَ يَقْذِفُ قَذْفًا: ئېتتى، تاشلىۋەتتى؛ قۇسۇۋەتتى، ياندۇرۇۋەتتى.

قَذَفَ الرَّجُلَ: كىشىگە بوھتان قىلدى، بوھتان چاپلىدى.

قَذَفَ فِي قَلْبِهِ الرُّعْبَ: ئۇنىڭ كۆڭلىگە ۋەھىمە سالدى.

﴿وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمِ الرُّعْبَ﴾ «قرآن»: ئۇلارنىڭ دىللىرىغا قورقۇنچ سالدى.

قَذَفَهُ بِالْحِجَارَةِ: ئۇنىڭغا تاش ئاتتى.

قَذَفَ الْقَنَابِلَ: بومبا تاشلىدى.

قَذَفَ الْمُحْصَنَةَ: ئىپپەتلىك ئايالغا بوھتان چاپلىدى.

قَذْفٌ: ئاتماق، تاشلىماق، چىقارماق، سۆكمەك، دەشنام بەرمەك، بوھتان چاپلىماق.

قَذْفٌ عَلَنِيٌّ: تۆھمەتلىك ماقالە.

قَذْفِيٌّ: بوھتانچىلىق، بوھتان چاپلىغۇچى، تۆھمەتخور.

قَذَلَ يَقْذُلُ قَذْلًا: بوھتان چاپلىدى، تۆھمەت قىلدى، ئەيىبلىدى، كەمسىتتى.

قَذَلٌ: ئەيىب، نۇقسان، قۇسۇر.

قَذَمَ يَقْذِمُ قَذْمًا مِنَ الْعَطَاءِ: كۆپ بەردى، مەردلىك بىلەن بەردى.

قُذْمَةٌ ج قُذَمٌ مِنَ الْمَاءِ: بىر يۇتۇم سۇ.

قَذُورَاتٌ: پاسكىنا نەرسىلەر، كىرەكسىز نەرسىلەر.

قَذِيَ يَقْذَى قَذًى وَ قَذْيًا وَ قَذَيَانًا عَيْنُهُ: كۆزىگە توپا كىردى.

قَذًى ج أَقْذِيَةٌ وَ قُذِيٌّ وَ أَقْذَاءٌ: چاڭ ـ توزان.

غَمَضَ جُفُونَهُ عَلَى الْقَذَى: زۇلۇمغا چىدىدى.

قَذِيفَةٌ ج قَذَائِفُ: توپ ئوقى، مىلتىق ئوقى، بومبا.

قَذِيفَةٌ يَدَوِيَّةٌ: قول بومبىسى، گراناتا.

قَذَائِفُ مُوَجَّهَةٌ: باشقۇرۇلىدىغان بومبا.

«الْقَذَائِفُ الْمُوَجَّهَةُ الْعَابِرَةُ لِلْقَارَّاتِ»: قىتئەلەر ئارا باشقۇرۇلىدىغان بومبا.

قَرَا يَقْرُو قَرْوًا: باردى، كەتتى، نىشانلىدى.

قَرَا ج أَقْرَاءٌ وَ أَقْرُوٌ وَ قُرُوءٌ:) دۇمبە.

قِرَاءَةٌ ج قِرَاءَاتٌ: ئوقۇماق، ئوقۇش، تىلاۋەت قىلماق، قىرائەت قىلماق.

قِرَاءَةُ الْبَخْتِ: پال باقماق.

الْقِرَاءَةُ وَالْكِتَابَةُ: ئوقۇش ۋە يېزىش.

قِرَاءَةٌ جَهْرِيَّةٌ: ئاشكارا ئوقۇماق.

قِرَاءَةٌ صَامِتَةٌ: ئاۋازسىز، ئىچىدە ئوقۇش.

الْقِرَاءَاتُ السَّبْعُ: يەتتە قىرائەت.

قِرَابٌ ج قُرُبٌ وَ أَقْرِبَةٌ: غىلاپ، چامادان.

قَرَابَةٌ: تۇغقانچىلىق مۇناسىۋەت.

قَرَابَةُ رَحِمٍ: قان قېرىنداش، ئانا جەمەت.

قَرَابَةُ عَصَبٍ: ئاتا جەمەت تۇغقان.

قَرَابَةُ الْحَوَاشِي: شىرەم تۇغقان.

صِلَةُ قَرَابَةٍ: ئۇرۇقداشلىق مۇناسىۋىتى.

قُرَابَةٌ: ئەتراپىدا، ئۆپچۆرىسىدە، تەخمىنەن.

قُرَابَةُ مِائَةِ سَنَةٍ: يۈز يىل ئەتراپىدا.

قَرَاحٌ ج أَقْرِحَةٌ: ساپ، پاكىز.

قَرَاحٌ مِنَ الْأَرْضِ: مەخسۇس تېرىلغۇ يەر.

قُرَادٌ. قُرَادَةٌ ج قُرَادَاتٌ: ياپىلاق پىت، كانا.

قَرَارٌ ج قَرَارَاتٌ: تېگى، ئاساسى، تەكتى؛ ئەڭ چوڭقۇر جايى؛ خاتىرجەم، خاتىرجەملىك، تۇراقلىق، مۇقىم، تۇرار جاي، ئۆي ـ جاي؛ قارار.

قَرَارٌ تَمْهِيدِيٌّ: دەسلەپكى قارار، سۇ يىغىلىپ قالىدىغان ئورەك.

دَارُ الْقَرَارِ: ئاخىرەت، ئۇ دۇنيا.

﴿وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً وَآوَيْنَاهُمَا إِلَى رَبْوَةٍ ذَاتِ

قَرَارٍ وَمَعِينٍ ﴾ «قرآن»: بىز مەريەمنىڭ ئوغلىنى ۋە ئۇنىڭ ئانىسىنى (كامالى قۇدرىتىمىزنىڭ) دەلىلى قىلدۇق. ئۇنى تۈپتۈز، ئېقىن سۈلۈق بىر ئېگىز جايغا ئورۇنلاشتۇردۇق.

قَرَارٌ وِزَارِيٌّ: مىنىستىرلىقنىڭ قارارى.

قَرَارَةٌ: چوڭقۇر، تېرەن، ئىچكىرى.

فِي قَرَارَةِ نَفْسِهِ: چوڭقۇر، قەلبىدە.

قَرَارِيطُ: تەمرى ھىندى ئۇرۇقى.

قُرَاضَةٌ: نەرسىنىڭ پارچىسى، بۆلۈكى.

قُرَاضَةُ الذَّهَبِ: ئالتۇننىڭ قىرىندىسى.

قَرَافَةٌ ج قَرَافَاتٌ: قەبرىستان، تۇپراق بېشى.

قِرَانٌ: توي قىلماق، ئۆيلەنمەك؛ ھەج پەرز بىلەن ئۆمرە ھەجنى بىرلەشتۈرمەك.

قُرْآنٌ: ئوقۇماق، ئوقۇش، قىرائەت قىلماق، تىلاۋەت قىلماق.

الْقُرْآنُ: قۇرئان كەرىم.

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾ «قرآن»: شۈبھىسىزكى، سىلەرنى چۈشەنسۇن دەپ، ئۇنى ئەرەبچە قۇرئان قىلىپ نازىل قىلدۇق.

قُرْآنِيٌّ: قۇرئان كەرىمگە ئائىت.

مَدْرَسَةٌ قُرْآنِيَّةٌ: قۇرئان يادلىتىدىغان مەكتەپ.

قَرَأَ يَقْرَأُ قَرْأً وَ قِرَاءَةً: ئوقۇدى، قىرائەت قىلدى، تىلاۋەت قىلدى.

﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ «قرآن»: سەن قۇرئان ئوقۇماقچى بولغىنىڭدا، قوغلاندى شەيتاننىڭ (ۋەسۋەسىسىدىن) ئاللاھقا سىغىنىپ پاناھ تىلىگىن.

قَرَأَ عَلَيْهِ السَّلَامَ: سالامنى يەتكۈزدى.

قَرَأَ الْغَيْبَ: كاھىنلىق قىلدى.

قُرْءٌ ج أَقْرَاءٌ وَ قُرُوءٌ: ۋاقىت، مەزگىل؛ ھەيز، قاپىيە؛ پاكلىق.

أَقْرَاءُ الشِّعْرِ: شېئىرنىڭ رىتمى، شېئىرنىڭ ۋەزنى.

﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ﴾ «قرآن»: تالاق قىلىنغان ئاياللار ئۈچ ھەيز ئۆتكۈچە ئىددەت تۇتىدۇ.

قَرَبَ يَقْرُبُ قَرْبًا السَّيْفَ: قىلىچنى غىلاپقا سالدى.

قَرُبَ يَقْرُبُ قُرْبًا: يېقىنلاشتى، يېقىن بولدى.

قَرُبَ يَقْرُبُ قَرَابَةً وَ قُرْبَى الشَّخْصَانِ: ئىككىسى تۇغقان بولدى.

قَرِبَ يَقْرَبُ قُرْبًا وَ قَرُبَ يَقْرُبُ قُرْبًا وَ قُرْبَانًا: يېقىن بولدى، يېقىنلاشتى.

﴿لَا تَقْرَبَا هَـٰذِهِ الشَّجَرَةَ﴾ «قرآن»: بۇ دەرەختكە يېقىنلاشماڭلار.

قَرِبَ الرَّجُلُ الْمَرْأَةَ: ئەر كىشى ئايالغا يېقىن بولدى، ئايالغا يېقىنچىلىق قىلدى.

﴿وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ﴾ «قرآن»: (ھەيزدىن) پاك بولغۇچە ئۇلارغا يېقىنچىلىق قىلماڭلار.

قُرْبٌ: يېقىنلىق، يېقىن بولماق.

قُرْبُ الْمَسَافَةِ: مۇساپە ئارىلىقى.

عَنْ قُرْبٍ: يېقىندىن.

مَرَّتِ السَّيَّارَةُ بِالْقُرْبِ مِنِّي: ماشىنا يېنىمدىن ئۆتۈپ كەتتى.

قُرْبَانٌ ج قَرَابِينُ: قۇربانلىق.

﴿وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا﴾ «قرآن»: (ئى مۇھەممەد!) ئۇلارغا ئادەمنىڭ ئىككى ئوغلىنىڭ ھېكايىسىنى راستلىق بىلەن ئوقۇپ بەرگىن، ئۆز ۋاقتىدا ئۇلار ئىككىسىلەن قۇربانلىق قىلغانىدى.

الْقُرْبَةُ ج قُرَبٌ وَ قُرُبَاتٌ: يېقىن، يېقىنلىق، ئاللاھقا يېقىنلاشتۇرىدىغان ياخشى ئەمەل.

﴿أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ لَهُمْ سَيُدْخِلُهُمُ اللهُ فِي رَحْمَتِهِ﴾ «قرآن»: ئۇلار بۇ ئارقىلىق راستتىنلا ئاللاھقا بولغان يېقىنلىققا ئېرىشىدۇ، ئاللاھ ئۇلارنى ئۆزىنىڭ

رەھمىتى داتىرىسىگە كىرگۈزىدۇ.

قِرْبَةٌ ج قِرَبٌ: تۇلۇم.

هَطَلَ الْمَطَرُ كَأَفْوَاهِ الْقِرَبِ: يامغۇر چېلەكتىن قۇيغاندەك يېغىپ كەتتى.

قَرَبُوسٌ ج قَرَابِيسُ: ئېگەرنىڭ ئالدى-ئارقا قېشى.

قَرَبُوصٌ ج قَرَابِيصُ: ئېگەرنىڭ ئالدى-كەينى قېشى.

قُرْبَى: تۇغقانچىلىق، ئۇرۇق-تۇغقانچىلىق مۇناسىۋىتى.

﴿وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى﴾ «قرآن»: سۆز قىلغان (ھۆكۈم چىقارغان ياكى گۇۋاھلىق بەرگەن) چېغىڭلاردا ئادىل بولۇڭلار، (ھۆكۈم چىقىرىلغان ياكى گۇۋاھلىق بېرىلگەن ئادەم) تۇغقىنىڭلار بولغان تەقدىردىمۇ.

قَرَتَ يَقْرِتُ قَرْتًا وَ قُرُوتًا وَ قَرِتَ يَقْرَتُ قَرَتًا الدَّمُ: قان ئۇيۇشۇپ قالدى، قېتىپ قالدى.

قَرِتَ يَقْرَتُ قَرَتًا وَجْهُهُ: ئۇنىڭ چىرايى ئۆڭۈپ كەتتى.

قَرِثَ يَقْرَثُ قَرَثًا الرَّجُلُ: جاپالىق تۇرمۇش كەچۈردى.

قَرِحَ يَقْرَحُ قَرَحًا الشَّخْصُ: يارا چىقىپ قالدى.

قَرَحَ يَقْرَحُ قَرْحًا الْجِسْمَ: بەدىنىنى يارىلاندۇردى، زەخىملەندۇردى.

قَرْحٌ ج قُرُوحٌ: يارا، جاراھەت.

﴿إِنْ يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ﴾ «قرآن»: ئەگەر سىلەرگە شىكەستىلىك يەتكەن بولسا، دۈشمەنلەرگىمۇ ئوخشاش شىكەستىلىك يەتتى.

قَرِحٌ: جاراھەتلەنگۈچى، يارىدار.

قُرْحَةٌ ج قُرَحٌ وَ قَرَحَاتٌ: يارا، جاراھەت، چاقا.

قُرْحَةُ الْفِرَاشِ: ياتاق يارىسى، كۆرپە يارىسى.

قَرِدَ يَقْرَدُ قَرَدًا الْبَعِيرُ: تۆگە پىتلاپ كەتتى.

قَرِدَ الشَّعَرُ أَوِ الصُّوفُ: موي چىگىچلىشىپ كەتتى.

قِرْدٌ ج قُرُودٌ وَ قِرَدَةٌ: مايمۇن.

﴿فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ﴾ «قرآن»: بىز ئۇلارغا: «خار مايمۇن بولۇپ كېتىڭلار»، دېدۇق.

قُرْدٌ ج قِرْدَانٌ: ياپىلاق پىت، كانا.

قُرْدَةٌ ج قُرْدَاتٌ: ياپىلاق پىت، كانا.

قَرْدَسَةٌ: قاتتىق، قاتتىقلىق.

قَرْدَعَةٌ: خارلىق.

قِرْدَعَةٌ ج قَرَادِعُ: بويۇن.

قَرْدُوعٌ: كىچىك چۆمۈلە.

قَرَّ يَقِرّ قَرًّا الشَّيْءُ: نەرسە مۇزلىدى، سوۋۇدى.

قَرَّ يَقِرّ قَرًّا وَ قَرَارًا عَلَى الْأَمْرِ: مۇقىملاشتى.

قَرَّ بِالْمَكَانِ: ماكانلاشتى، ئورۇنلاشتى، تۇرۇپ قالدى.

﴿وَنُقِرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَانَشَاءُ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى﴾ «قرآن»: بىز خالىغان ئادەمنى پەچچىدانىدا مۇئەييەن مۇددەتكىچە قالدۇرىمىز.

«قَرَرْتُ فِي هَذَا الْمَكَانِ طَوِيلًا»: بۇ جايدا ئۇزۇن تۇردۇم.

قَرَّ يُقِرّ قَرِيرًا: كوركىرىدى.

قَرَّ بَطْنُهُ: ئۇنىڭ قورسىقى كوركىرىدى.

قَرَّ الْهِرّ: مۈشۈك خىرقىرىدى.

قَرَّ يَقَرُّ / يَقِرُّ قُرَّةً وَ قُرُورَةً بِهَذَا الْأَمْرِ عَيْنًا: مەمنۇن بولدى، خۇشال بولدى.

قَرَّ الشَّخْصُ: خۇشال بولدى، خۇرسەن بولدى، مەمنۇن بولدى.

﴿فَرَدَدْنَاهُ إِلَى أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَاتَحْزَنَ وَلِتَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ اللهِ حَقٌّ﴾ «قرآن»: ئانىسىنىڭ خۇشال بولۇشى، قايغۇرماسلىقى ۋە ئاللاھنىڭ ۋەدىسىنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن بىز مۇسانى ئۇنىڭغا قايتۇردۇق.

قُرّ: سوغۇق، سالقىن، سۆرۈن.

يَوْمُ الْقُرِّ: سوغۇق كۈن.

قَرَّادٌ ج قَرَّادُونَ: مايمۇنچى، مايمۇن كۆندۈرگۈچى.

قَرَّارٌ: كوت ـ كوت ئادەم، ۋات ـ ۋات ئادەم، ۋالاقتەگكۈر.

قَرَّاصٌ: چاققاق ئوت.

قَرَّاضٌ: بىلەت كەسكۈچى.

قَرَّاضَةٌ: غەيۋەتخور؛ كۈيە.

قَرَّاضَةٌ: كۈيە، قۇرت.

قَرَّاعٌ ج قَرَّاعَاتٌ: تۆمۈر تۇمشۇق.

قَرَّبَ يُقَرِّبُ تَقْرِيبًا السَّيْفَ: قىلىچنى غىلاپقا سالدى.

قَرَّبَ الْمُدِيرُ الْمُوَظَّفَ: مۇدىر خىزمەتچىنى ئۆزىگە تارتتى.

«قَرَّبَ الْمَسْأَلَةَ الْفَلْسَفِيَّةَ إِلَى تَلَامِيذِهِ»: پەلسەپىۋى مەسىلىلەرنى شاگىرتلىرىغا چۈشىنىشلىك قىلىپ بەردى.

قَرَّبَ الشَّيْءَ: مۆلچەرلىدى.

قَرَّبَ الْقُرْبَانَ لِلّهِ: ئاللاھ ئۈچۈن قۇربانلىق قىلدى.

﴿فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ﴾ «قرآن»: ئۇ سېمىز موزاينى ئۇلارنىڭ ئالدىغا قويۇپ: «قىنى يېمەمسىلەر»، دېدى.

قُرَّةٌ: كىشىنى خۇشال قىلىدىغان نەرسە.

«قُرَّةُ عَيْنٍ لِي وَلَكَ لَا تَقْتُلُوهُ»: (بۇ بالا) ماڭا ۋە ساڭا كۆز نۇرى بولسۇن، ئۇنى ئۆلتۈرمەڭلار.

قِرَّةٌ: سوغۇق، توڭ.

أَصَابَتْهُمْ قِرَّةٌ: ئۇلارغا سوغۇق تەگدى.

قَرَّحَ يُقَرِّحُ تَقْرِيحًا الشَّجَرُ: دەرەخ يوپۇرماق چىقاردى.

قَرَّحَتْ سِنُّ الصَّغِيرِ: بالىغا چىش چىقىشقا ئاز قالدى.

قَرَّحَ الْجِسْمَ: بەدەننى يارىلاندۇردى.

قَرَّدَ يُقَرِّدُ تَقْرِيدًا الْبَعِيرَ: تۆگىنىڭ پىتىنى تېرىۋەتتى.

قَرَّرَ يُقَرِّرُ تَقْرِيرًا: دوكلات قىلدى، مەلۇمات يوللىدى، باياناتى ئېلان قىلدى، ئېنىقلىدى، بىر قارارغا كەلدى، مۇقىملاشتۇردى.

قَرَّرَ الرَّجُلَ: كىشىنى ئىقرار قىلدۇردى.

قَرَّرَ فِي نَفْسِهِ: بەلگىلىدى، قارار قىلدى، بېكىتتى.

قَرَّرَ الْخَبَرَ: خەۋەرنى بايان قىلدى، ئىزهار قىلدى.

قَرَّرَ السَّفَرَ إِلَى الْحَجِّ: ھەج قىلىش قارارىغا كەلدى.

قَرَّرَ الشُّرْطِيُّ الْمُجْرِمَ: ساقچى جىنايەتچىنى ئىقرار قىلدۇردى.

قَرَّرَ الشَّيْءَ فِي الْمَكَانِ: نەرسىنى جايىغا ئورۇنلاشتۇردى.

قَرَّرَ الْخَيْمَةَ فِي الْمَرْعَى: يايلاققا چېدىر تىكتى.

قَرَّسَ يُقَرِّسُ تَقْرِيسًا: توڭلىتىۋەتتى، ئۈششۈتىۋەتتى.

قَرَّشَ يُقَرِّشُ تَقْرِيشًا الرَّجُلُ لِعِيَالِهِ: ئائىلىسى ئۈچۈن تېرىپ ـ تۆشەپ ئوقەت قىلدى.

قَرَّصَ يُقَرِّصُ تَقْرِيصًا الْعَجِينَ: خېمىرنى توقاچ قىلدى، يۇملاقلىدى.

قَرَّصَ الْمَاءَ: سۇنى مۇزلاتتى.

قَرَّطَ يُقَرِّطُ تَقْرِيطًا: كەستى، پارچىلىدى، چاندى.

قَرَّطَهَا: ئۇنىڭغا ھالقا سېلىپ قويدى.

قَرَّظَ يُقَرِّظُ تَقْرِيظًا الشَّخْصَ: ماختىدى، مەدھىيىلىدى، تەرىپلىدى.

قَرَّظَ الشَّاعِرُ الْمُؤَلِّفَ: شائىر ئاپتورنى مەدھىيىلىدى.

قَرَّظَ الْكِتَابَ: كىتابنى باھالىدى، ئوبزور يازدى، تەقرىز يازدى.

قَرَّعَ يُقَرِّعُ تَقْرِيعًا فُلَانًا: پالاننى قاتتىق ئەيىبلىدى، قاتتىق رەددىيە بەردى.

«قَرَّعَ الْمُعَلِّمُ التِّلْمِيذَ الْكَسُولَ»: ئوقۇتقۇچى ھورۇن شاگىرتنى دۈشكەلىدى.

«قَرَّعَ الْمُمَرِّضُ شَعْرَ رَأْسِ الْمَرِيضِ»: سېسترا كېسەلنىڭ چېچىنى ئېلىۋەتتى.

قَرَّعَ الشَّعْرَ: چاچنى چۈشۈردى.

قَرَّقَ يُقَرِّقُ تَقْرِيقًا: مەسخىرە قىلىپ كۈلدى.

قَرَّنَ يُقَرِّنُ تَقْرِينًا الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: چىڭ باغلىدى.

قَرَّنَ الشَّرْطِيُّ السجَنَاءَ: ساقچى مەھبۇسلارنى چىڭ باغلىدى.

قُرَيْصٌ: چاققاقئوت.

قَرِسَ يَقْرَسُ قَرَسًا الشَّخْصُ: قاتتىق توڭۇپ كەتتى.

قَرِسَ الْمَاءُ: سۇ توڭلاپ قالدى.

قَرَشَ يَقْرِشُ قَرْشًا الشَّخْصُ فِي عَيْشِهِ: غورىگۇل تۇرمۇش كەچۈردى.

قَرَشَ لِعِيَالِهِ: ئائىلىسى ئۈچۈن كەسىپ قىلدى.

قِرْشٌ ج قُرُوشٌ: مىسىر ۋە سۈرىيىلەرنىڭ ئۇششاق پۇلى.

قِرْشٌ ج أَقْرَاشٌ: لەھەڭ، ئاكۇلا، دېڭىز ئىتى.

هَاجَمَتِ أَسْمَاكُ الْقِرْشِ السَّفِينَةَ: لەھەڭ كېمىگە ھۇجۇم قىلدى.

قُرَشِيٌّ ج قُرَشِيُّونَ: قۇرەيشلىك، قۇرەيش قەبىلىسىگە مەنسۇپ.

«الرَّسُولُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُرَشِيٌّ»: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرەيش قەبىلىسىدىن.

قَرَصَ يَقْرُصُ قَرْصًا أُذُنَهُ: ئۇنىڭ قۇلىقىنى بۇرىدى، تولغىدى، چىمدىدى.

قَرَصَهُ: ئۇنى چېقىۋالدى.

قَرَصَ الْعَجِينَ: خېمىرنى ئۈزۈپ توقاچ قىلدى، راسلىدى.

قَرَصَهُ بِلِسَانِهِ: ئۇنىڭغا ئەھمىيەت بەردى، تىللىدى.

قَرَصَهُ الْبُرْغُوثُ: ئۇنى بۈرگە چېقىۋالدى.

قَرَصَتْهُ الْحَيَّةُ: ئۇنى يىلان چېقىۋالدى.

قُرْصٌ ج أَقْرَاصٌ وَ قِرَاصٌ وَ قِرَصَةٌ: يۇمىلاق شەكىللىك يايپلاق نەرسە، دىسكا، توقاچ، گىردە.

قُرْصٌ مِيكَانِيكِيٌّ: غالتەك، چىغرىق.

قُرْصُ النَّحْلِ: ھەرە كۆنىكى.

رَامِي الْقُرْصِ: دىسكا ئاتقۇچى ئىسپورتچى.

قُرْصُ الشَّمْسِ: قۇياشنىڭ سىرتقى شەكلى.

قُرْصُ أَرْقَامِ الْهَاتِفِ: تېلېفون دىسكىسى، تېلېفون تەخسىسى.

أَدَارَ قُرْصَ الْهَاتِفِ: تېلېفون نومۇرىنى بۇرىدى.

أَقْرَاصٌ مُسَجَّلَةٌ: پلاستىنكا.

أَقْرَاصُ النَّعْنَاعِ: يالپۇز.

قُرْصَانٌ ج قَرَاصِنَةٌ: دېڭىز قاراقچىسى.

عَلَمُ الْقَرَاصِنَةِ: دېڭىز قاراقچىلىرى بايرىقى.

«حَوَّلَ الْقُرْصَانُ اِتِّجَاهَ الطَّائِرَةِ»: بۇلاڭچىلار ئايروپىلاننىڭ يۆنىلىشىنى ئۆزگەرتىۋەتتى.

قَرْصَةٌ: بىر قېتىم چاقماق، بىر قېتىم چىشلىمەك.

قُرْصَةٌ ج قُرَصٌ: توقاچ نان، گىردە.

قُرْصَنَةٌ: دېڭىز قاراقچىلىقى، ئەسەر ئوغرىلىماق.

«الْقُرْصَنَةُ الْبَحْرِيَّةُ فِي الْقَرْنِ الثَّامِنِ عَشَرَ»: ئون ئىككىنچى ئەسىردىكى دېڭىز قاراقچىلىقى.

«قُرْصَنَةُ الطَّائِرَاتِ فِي الْعَصْرِ الْحَدِيثِ»: ھازىرقى زامان ئايروپىلان بۇلاڭچىلىقى.

«قُرْصَنَةُ حُقُوقِ الْمُؤَلِّفِينَ»: ئاپتورلارنىڭ ھوقۇقىغا دەخلى - تەرۇز قىلىش.

قُرْصِيٌّ: يايپلاق شەكىللىك.

قَرَضَ يَقْرِضُ قَرْضًا الشِّعْرَ: شېئىر ئوقۇدى.

قَرَضَ الشَّيْءَ: نەرسىنى كەستى، قىرقىدى.

قَرَضَ الْفَأْرُ الْوَرَقَةَ: چاشقان قەغەزنى قىرقىۋەتتى.

قَرَضَ الْمَكَانَ: جايىدىن ئايرىلدى، قايرىلىپ كەتتى، بۇرۇلدى.

﴿وَإِذَا غَرَبَتْ تَقْرِضُهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ﴾ «قرآن»: كۈن پاتقان چاغدا ئۇلار غارنىڭ شىمال تەرىپىگە ئۆتۈپ كېتىدۇ.

قَرِضَ يَقْرَضُ قَرَضًا: ئۆلدى، ھالاك بولدى.

قَرْضٌ ج قُرُوضٌ: قەرز، ئۆتنە.

قَرْضٌ دَاخِلِيٌّ: ئىچكى قەرز.

قَرْضٌ عَامٌّ: زايوم.

قَرْضٌ قَصِيرُ الْأَجَلِ: قىسقا مۇددەتلىك قەرز.

﴿وَأَقْرِضُوا اللهَ قَرْضًا حَسَنًا﴾ ‹قرآن›: ئاللاھغا قەرزى ھەسەنە بەرگۈچىلەرگە...

قِرْضَابٌ ج قَرَاضِبَةٌ: شەمشەر، ئۆتكۈر قىلىچ.

قَرْضَةٌ: كۆپە، قۇرت.

قَرَطَ يَقْرِطُ قَرْطًا: توغرىدى، چاندى.

قَرِطَ يَقْرَطُ قَرَطًا ـتِ الْأُذُنَ: قۇلاققا ھالقا ئاستى.

قُرْطٌ ج أَقْرَاطٌ: ھالقا، زىرە؛ بىدە.

قِرْطَاسٌ ج قَرَاطِيسُ: نىشان، قارا، كۆزلەنگەن نەرسە؛ قەغەز.

اَلْقَرَاطِيسُ الْمَالِيَّةُ: زايوم، پايچىك.

﴿وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ كِتَابًا فِي قِرْطَاسٍ فَلَمَسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ﴾ ‹قرآن›: (ئى مۇھەممەد) بىز ساڭا (ئۇلار تەلەپ قىلغاندەك) قەغەزگە يېزىلغان بىر كىتابنى نازىل قىلغان، كاپىرلار ئۇنى قوللىرى بىلەن تۇتۇپ كۆرگەن تەقدىردىمۇ...

وَضَعَ اللَّوْزَ فِي الْقِرْطَاسِ: بادامنى يەشىككە قاچىلىدى.

قِرْطَالٌ: شالدىراق يىلان.

قَرْطَسَ يُقَرْطِسُ قَرْطَسَةً: نىشانغا تەگكۈزدى.

قِرْطَسٌ: قەغەز.

قَرْطَلَ يُقَرْطِلُ قَرْطَلَةً ـه فِي الْمَاءِ: سۇغا چۆكۈرۈۋەتتى، غەرق قىلىۋەتتى.

قَرْطَمَ يُقَرْطِمُ قَرْطَمَةً الشَّيْءَ: نەرسىنىڭ ئاخىرىدىن كېسىپ قىسقارتىۋەتتى.

قَرْطَمَ الطَّائِرَ: قۇشقا زاراڭزا ئۇرۇقى بەردى.

قُرْطُمٌ / قِرْطِمٌ: زاراڭزا.

قُرْطُمَانٌ: ياۋا كۆك پۇرچاق.

قَرْطَمَةٌ: ئېغىزدۇرۇق، جۆجەي؛ زەنجىر، كىشەن.

قَرَظَ يَقْرِظُ قَرْظًا: يىغدى، تەردى.

قَرَظَ الْجِلْدَ: تېرىنى ئەيلىدى.

قَرِظَ يَقْرَظُ قَرَظًا: خارلىقتىن كېيىن ئەزىز بولدى.

قَرَظِيٌّ: ئەيلەنگەن، ئاشلانغان.

أَدِيمٌ قَرَظِيٌّ: ئەيلەنگەن تېرە.

قَرَعَ يَقْرَعُ قَرْعًا الْبَابَ: ئىشىكنى قاقتى.

قَرَعَ الطَّبْلَ: دۇمباق چالدى.

قَرَعَ الْجَرَسَ: قوڭغۇراق چالدى.

هَلْ قُرِعَ جَرَسُ بَدْأِ الْحِصَّةِ؟: دەرسكە چىقىش قوڭغۇرىقى چېلىندىمۇ؟

قَرَعَ الْحُجَّةَ بِالْحُجَّةِ: پاكىتقا پاكىت بىلەن رەددىيە بەردى.

قَرَعَ سِنَّ النَّدَمِ: پۇشايمان قىلدى.

قَرَعَا كَأْسَيْهِمَا: قەدەھ سوقۇشتۇردى.

قَرِعَ يَقْرَعُ قَرَعًا الرَّجُلُ: كىشىنىڭ چېچى چۈشۈپ كەتتى.

قَرِعَ الْمَكَانُ: جاي خالىي قالدى، بوش قالدى.

قَرْعٌ: قاقماق، چالماق، ئۇرماق؛ كالۋا.

قَرْعٌ مِسْكِيٌّ: قىزىل كاۋا.

قَرْعٌ كُوسِيٌّ: سەي كاۋىسى.

قَرْعٌ مَغْرِبِيٌّ أَوْ رُومِيٌّ: ئەنجان كاۋىسى.

قَرْعُ الرَّأْسِ: پايىنەكۋاش.

قَرْعَةٌ: بىر دانە كاۋا.

قَرْعَةُ الرَّأْسِ: باش سۆڭىكى، چوققا سۆڭىكى، چوققا.

قُرْعَةٌ ج قُرَعٌ: نىسىۋە، تەلەي، چەك.

أَلْقَى الْقُرْعَةَ: چەك تاشلىدى.

إِدَارَةُ الْقُرْعَةِ: ھەربىي پونكىت.

سَحَبَ الْقُرْعَةَ: چەك تارتتى.

قُرْعُوشٌ: قوش لوككىلىق تۆگە.

قَرَفَ يَقْرِفُ قَرْفًا: يالغان سۆزلىدى، بىلجىرلىدى.

قَرَفَ الذَّنْبَ: گۇناھ ئۆتكۈزدى.

قَرْفٌ ج قِرَافٌ: قىپقىزىل، قىزىل تېرە.

قِرْفٌ ج قُرُوفٌ: دەرەخ قوۋزىقى، ئانار پوستى.

قِرْفَةٌ: پوست، شۆپەك، قوۋزاق.

قِرْفَةُ الْجُرْحِ: قاقاچ.

قَـرْفَصَ يُقَـرْفِصُ قَرْفَـصَةً الـشَّخْصَ: زوڭزىيىپ ئولتۇردى.

قُرْفُصَاءُ: زوڭزىيىپ ئولتۇرماق.

«رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ قَاعِدٌ الْقُرْفُصَاءَ» «حديث»: مەن رەسۇلۇللاھنىڭ كاسىسىنى يەرگە قويۇپ، ئىككى تىزىنى تىكلەپ ئولتۇرغانلىقىنى كۆردۈم.

قُرْفَصَى: زوڭزايماق.

قَرَقَ يَقْرِقُ قَرْقًا: قۇرۇق پاراڭ سالدى، بىكار پاراڭ سالدى.

قَرَقَتِ الدَّجَاجَةُ: توخۇ قاقاقلىدى.

قَرِقَ يَقْرَقُ قَرَقًا: تۈز يەردە ماڭدى.

الْقَرْقُ: مېكىياننىڭ قاقاقلىشى.

قَرَقٌ ج أَقْرَاقٌ: ئويمان يەر، بىر توپ، ئادەت، تېگى پەس ئادەم.

جَاءَ قَرَقٌ مِنَ النَّاسِ: بىر توپ كىشى كەلدى.

قُرْقَةٌ: كاتەكتىكى مېكىيان.

قَرْقَرَ يُقَرْقِرُ قَرْقَرَةً الْبَعِيرُ: تۆگە بورقىرىدى.

قَرْقَرَ الْبَطْنُ: قورساق كورۇلدىدى، غولدۇرلىدى.

قَرْقَرَ الرَّعْدُ: گۈلدۈرماما گۈلدۈرلىدى.

قَرْقَرَتِ الْحَمَامَةُ: كەپتەر سايرىدى، بۇقۇلدىدى.

قَرْقَرَةٌ ج قَرَاقِيرُ: (كەپتەر)نىڭ بۇقۇلدىشى، (تۆگىنىڭ) بورقىرىشى، (قورساقنىڭ) غولدۇرلىشى، قاقاقلاپ كۈلۈش.

قَرْفَصَ يُقَرْفِصُ قَرْفَصَةً: چىشلىدى، چاينىدى.

قَـرْفَصَ الْحِـصَانُ اللِّجَـامَ: ئات ئېغىزدۇرۇقنى چاينىدى.

قَرْفَصَ عَلَى أَسْنَانِهِ: چىشنى غۇچۇرلاتتى.

قَرْقَعَةٌ: قاراس-قۇرۇس ئاۋاز.

قَرْقَعَةُ الْأَسْلِحَةِ: قورال-ياراغنىڭ شاراقلىغان ئاۋازى.

قَرْقَفَ يُقَرْقِفُ قَرْقَفَةً مِنَ الْبَرْدِ: سوغۇقتىن تىترەپ كەتتى.

قَرْقَفَ فِي الضَّحِكِ: قاقاقلاپ كۈلدى.

قُرْقُفٌ: سىرىق تۇمۇچۇق (قۇش).

قَرْقُوشَةٌ ج قَرَاقِيشُ: ئۇششاق پېچىنە، چۇرۇك پېچىنە.

قُرْقُوصٌ ج قَرَاقِيصُ: ئىت، بۆرە قاتارلىقلارنىڭ كۈچۈكى.

قِرِلِّيٌّ: بېلىقچى قۇش.

قَرَمَ يَقْرُمُ قَرْمًا الطَّعَامَ: تاماقنى ئاز-ئاز يېدى.

قَرِمَ يَقْرَمُ قَرَمًا اللَّحْمَ وَإِلَيْهِ: گۆش سېغىنىپ كەتتى.

قَرْمٌ ج قُرُومٌ: باشلىق، رەھبەر، ئاقساقال، يۇرت كاتتىسى.

قَرِمٌ: گۆشخۇمار ئادەم.

قِرْمَاصٌ ج قَرَامِيصُ: ئورا.

قَرْمَدَ يُقَرْمِدُ قَرْمَدَةً الْبِنَاءَ: بىنانى گەج بىلەن قۇردى.

قَرْمَدَ الْحَائِطَ: تامنى ئاقلىدى.

قَرْمَدَ السَّقْفَ: شىپنى گەج بىلەن بېزىدى.

قَرْمَدٌ: گەج.

قِرْمِزٌ: قىزىل بوياق، ئاچ قىزىل، ھال رەڭ بوياق.

طَرْبُوشٌ مَصْبُوغٌ بِالْقِرْمِزِ: قىزىل بۆك.

قِرْمِزِيٌّ: توق قىزىل.

الْحُمَّى الْقِرْمِزِيَّةُ: سكارلاتىنا، سكارلاتىنا بەزگىكى.

قِرْمِصٌ ج قَرَامِصُ: ئورا.

قَرْمَطَ الْكِتَابَ: خەتنى سىغداپ كىچىك يازدى.

قَرْمَلَ يُقَرْمِلُ قَرْمَلَةً فُلَانًا: پالاننى يەرگە يىقىتتى.

قُرْمُوطٌ ج قَرَامِيطُ: ئامورسۇم بېلىقى.

قِرْمِيدٌ ج قَرَامِيدُ: قىزىل خىش، كاھىش.

قَـرَنَ يَقْـرِنُ قَرْنًا بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ: ئىككى نەرسىنى يېقىنلاشتۇردى، بىرلەشتۇردى.

قَـرَنَ الْفَلَّاحُ الثَّوْرَيْنِ: دېھقان ئىككى ئۆكۈزنى جۈپلىدى.

قَـرَنَ الْقَوْلَ بِالْعَمَلِ: سۆزنى ھەرىكەت بىلەن

بىرلەشتۇردى.

قَرَنَ يَقْرُنُ / يَقْرِنُ قِرَانًا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ: ھەج قىران قىلدى (ھەج بىلەن ئۆمرىنى بىرلىكتە ئورۇندىدى).

قَرْنٌ ج قُرُونٌ: مۈڭگۈز، ئەسىر، دەۋر، زامان.

ذُو الْقَرْنَيْنِ: زۇلقەرنەيىن، ئىككى مۈڭگۈزلۈك پادىشاھ (ئىسكەندەر ماكېدونىسكىنىڭ لەقىمى، ئىسكەندەر زۇلقەرنەين).

قَرْنُ الْفُولِ: دادۇر شاكىلى.

قَرْنُ الْحَشَرَةِ: ئانتېننا (ھاشاراتلارنىڭ سەزگۈ ئەزاسى).

أَبُو قَرْنٍ: كەركىدان.

قَرْنُ الرَّأْسِ: باشنىڭ چوققىسى.

قُرُونُ الْبَحْرِ: مارجان.

الْقُرُونُ الْوُسْطَى: ئوتتۇرا ئەسىر.

قَرْنُ الثَّوْرِ: ئۆكۈزنىڭ مۈڭگۈزى.

«ذِكْرَى مُرُورِ قَرْنٍ عَلَى وَفَاتِهِ»: ئۇنىڭ ۋاپاتىنىڭ يۈز يىللىقىنى خاتىرىلەش.

﴿وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ﴾ «قرآن»: نۇھتىن كېيىن نۇرغۇن ئۇممەتلەرنى ھالاك قىلدۇق.

صَعِدَ إِلَى قَرْنِ الْجَبَلِ: تاغ چوققىسىغا چىقتى.

الْقُرُونُ الْخَالِيَةُ: تارىختىن بۇرۇنقى دەۋرلەر، قەدىمكى دەۋرلەر.

قِرْنٌ ج أَقْرَانٌ: تەڭداش، مۇسابىقىداش.

قِرْنُ الْإِنْسَانِ: ئوخشىشى، تەڭدىشى.

قِرْنُهُ فِي الشَّجَاعَةِ: باتۇرلۇقتا تەڭدىشى.

قَرْنَاقَةُ الْبُنْدُقِيَّةِ: مىلتىق پايىنىكى.

قُرْنَةٌ ج قُرَنٌ: تۇمشۇق، گىرۋەك، بۇلۇڭ، بۇرجەك، ياقا.

قَرَنْفُلَةٌ ج قَرَنْفُلَاتٌ: چىنگۈل؛ قەلەمپۇر.

شَجَرَةُ الْقَرَنْفُلِ: قەلەمپۇر دەرىخى.

قَرَنْفُلِيُّ اللَّوْنِ: ئاچ قىزىل، ھال رەڭ.

الدُّودُ الْقَرَنْفُلِيَّةُ: كېپەز پىتى.

قَرْنِيٌّ: مۈڭگۈزلۈك، مۈڭگۈزسىمان.

قَرْنِيَّةٌ: مۈڭگۈزسىمان پەردە.

قَرْنِيَّةُ الْعَيْنِ: مۈڭگۈز پەردە، مۈڭگۈزسىمان پەردە.

الْتِهَابُ الْقَرْنِيَّةِ: مۈڭگۈز پەردىنىڭ ياللۇغلىنىشى.

قِرْوٌ ج قُرُوٌّ وَ أَقْرَاءٌ: ئوقۇر، قوش.

قِرْوَانٌ ج قِرْوَانَاتٌ: دۈمبە.

قَرْوَى: ئادەت.

عَادَ إِلَى قَرْوَاهُ: كونا پەدىسىگە قايتتى.

قَرَوِيٌّ ج قَرَوِيُّونَ: يېزىلىق، سەھرالىق، دېھقان.

جَامِعُ الْقَرَوِيِّينَ: ماراكەشنىڭ پاس شەھىرىدىكى بىر ئۇنىۋېرسىتېت.

قَرَى يَقْرِي قِرًى وَ قِرَاءً الضَّيْفَ: مېھماننى كۈتۈۋالدى، مېھمانغا زىياپەت بەردى.

قِرًى: مېھمان قىلماق، زىياپەت قىلماق، كۈتمەك.

أُمُّ الْقِرَى: ئوت، دوزاخ.

قَرِيبٌ: يېقىن.

مُنْذُ عَهْدٍ قَرِيبٍ: يېقىندىن بۇيان.

فِي الْأَمْسِ الْقَرِيبِ: تېخى تۈنۈگۈن، يېقىندىلا.

﴿أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللهِ قَرِيبٌ﴾ «قرآن»: ئاللاھنىڭ ياردىمى ھەقىقەتەن يېقىندۇر.

قَرِيبًا «عَمَّا قَرِيبٍ» عَنْ قَرِيبٍ: يېقىندا، يېقىندىلا.

رَأْيٌ قَرِيبٌ إِلَى الْمَعْقُولِ: ئەقىلگە مۇۋاپىق.

فِي الْقَرِيبِ الْعَاجِلِ: يېقىن كەلگۈسىدە.

قَرِيبٌ ج أَقْرِبَاءُ وَ قُرَابَى م قَرِيبَةٌ ج قَرَائِبُ: تۇغقان، تۇغقانچىلىق مۇناسىۋىتى بار.

«وَكَمْ قَدْ لَقِينَا فِي الْبِلَادِ مُهَاجِرِينَ كَانُوا جَمِيعًا عِنْدَنَا كَالْقَرَائِبِ»: بىز شەھەرلەردە نۇرغۇن مۇھاجىرلار بىلەن ئۇچراشتۇق، ئۇلار بىزگە تۇغقانلىرىمىزدەك بىلىنىپ كەتتى.

فُلَانٌ قَرِيبِي: پالانى مېنىڭ تۇغقىنىم.

قَرْيَةٌ / قِرْيَةٌ ج قُرًى: يېزا، كەنت.

قَرْيَةُ النَّمْلِ: چۈمۈلە ئۇۋىسى.

أُمّ الْقُرَى: مەككە مۇكەررەمە.

﴿وَمَا كُنَّا مُهْلِكَ الْقُرَى إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ﴾ «قرآن»: شەھەرلەرنىڭ ئاھالىسى زالىم بولمىغۇچە شەھەرلەرنى ھالاك قىلغۇچى بولمىدۇق.

الْقَرْيَتَانِ: مەككە بىلەن تائىف.

﴿لَوْ لَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ﴾ «قرآن»: بۇ قۇرئان نېمىشقا ئىككى شەھەر (يەنى، مەككە بىلەن تائىف ئادەملىرىدىن) بىر كاتتا ئادەمگە نازىل قىلىنمىدى.

قَرِيحٌ ج أَقْرِحَةٌ: ساپ، پاكىز، سۈزۈك.

مَاءٌ قَرِيحٌ: سۈزۈك سۇ.

قَرِيحٌ ج قَرْحَى وَ قَرَاحَى: يارىدار، مەجرۇھ.

قَرِيحَةٌ ج قَرَائِحُ: بىۋاستە سېزىم، تەبىئىي خاراكتېر؛ قابىلىيەت، ئەقىل-پاراسەت.

قَرِيحَةُ الْإِنْسَانِ: ئىنساننىڭ خاراكتېرى.

قَرِيرٌ: سوغۇق.

قَرِيرُ الْعَيْنِ: خۇشال، شاد، مەمنۇن.

مَاتَ قَرِيرَ الْعَيْنِ: خۇشال ھالدا كۆز يۇمدى.

قَرِيسٌ: قاتتىق، قېتىشما، قېتىپ قالغان، ئۇيۇپ قالغان.

جُبْنٌ قَرِيسٌ: پىشلاق، ئىرىمچىك.

قَرِيشٌ: پىشلاق، ئىرىمچىك.

قُرَيْشٌ: قۇرەيش، قۇرەيش قەبىلىسى، مۇزەر قەبىلىسى.

قُرَيْصَةٌ: كۆمىلاچ دورا.

قَرِيضٌ: شېئىر.

«قَالَ الْقَرِيضَ وَهُوَ فِي الثَّانِيَةِ عَشَرَةَ مِنْ عُمْرِهِ»: ئۇ ئون ئىككى يېشىدىلا شېئىر يازغان.

قَرِيظٌ: مەدھىيە.

الْمُتَنَبِّي مِنْ شُعَرَاءِ الْقَرِيظِ: مۇتەنەببى مەدھىيىچى شائىرلاردىن ئىدى.

قَرِينٌ ج قُرَنَاءُ: ئۇلانغۇچى، بىرلەشكۈچى، ئالاقە قىلغۇچى؛ ھەمراھ، خىزمەتداش؛ (ئايالنىڭ) ئېرى.

قَرِينُ الصَّوَابِ: نورمال، دۇرۇس، توغرا، مۇۋاپىق، ئورۇنلۇق.

﴿قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ﴾ «قرآن»: ئۇلارنىڭ بىرى ئېيتىدۇ: «مېنىڭ بىر دوستۇم بولۇپ...»

«عَنِ الْمَرْءِ لَاتَسْأَلْ وَسَلْ عَنْ قَرِينِهِ»: كىشىنىڭ قانداقلىقىنى سورىماي، ئۇنىڭ دوستىنىڭ قانداقلىقىنى سورا.

قَرِينُهَا مِنَ التُّجَّارِ: ئۇنىڭ ئېرى سودىگەر.

قَرِينَةٌ ج قَرَائِنُ: ...نىڭ ئايالى، رەپىقىسى؛ مۇناسىۋەت، ئالاقە، باغلىنىش، سەۋەب، ئاساس، ھەق، ۋەج، يول، ئىسپات.

قَرِينَةُ الْكَلَامِ: ئىزچىللىق (ماقالىدە).

قَرِينَةُ حَالٍ: مۆلچەر، تەخمىن، قىياس، پەرەز.

«دُعِيَ إِلَى الْحَفْلِ هُوَ وَقَرِينَتُهُ»: سورۇنغا ئۇ ئايالى بىلەن بىللە چاقىرىلدى.

قَرَائِنُ الْأَحْوَالِ: ۋەقە، ئەھۋال، دەلىل، ئىسپات، ھۆججەت، ئاساس.

قُزَّةٌ ج قُزَّاتٌ: يىلان.

قَزَحَ يَقْزَحُ قَزْحًا الشَّيْءَ: نەرسە ئۆرلىدى، ئۆستى.

قَزَحَتِ الْأَسْعَارُ: باھا ئۆستى.

قَزْحٌ / قِزْحٌ: دورا-دەرمان، تېتىتقۇ.

قُزْحَةٌ ج قُزَحٌ: يول، كوچا.

قَوْسُ قُزَحٍ: ھەسەن-ھۈسەن.

قُزَحِيَّةُ الْعَيْنِ: كۆزنىڭ رەڭدار پەردىسى.

قَزَّ يَقُزُّ/يَقِزُّ قَزًّا وَ قَزَازَةً الشَّيْءَ: نەرسىنى ياقتۇرمىدى.

قَزَّ عَنْهُ: ئۇنىڭدىن زېرىكتى، يىرگەندى.

تَقِزَّ مِنَ الْوَسَخِ: كىردىن سەسكىنىدۇ.

قَزٌّ ج قُزُوزٌ: يىپەك، تاۋار.

فُسْتَانٌ مِنْ قَزٍّ: يىپەك كۆڭلەك.

جَوْزَةُ الْقَزِّ: پىلە غوزىكى.

دُودَةُ الْقَزِّ: پىلە قۇرتى.

قَزَّازٌ ج قَزَّازُونَ: يىپەك توقۇغۇچى، يىپەك سودىگىرى.

قَزَّحَ يُقَزِّحُ تَقْزِيحًا الْحَدِيثَ: سۆزنى ياسىدى، تۈزەتتى.

قَزَّعَ يُقَزِّعُ تَقْزِيعًا الرَّسُولَ إِلَيْهِ: ئۇنىڭغا ئەلچى ئەۋەتتى.

قَزَّعَ الشَّارِبَ: بۇرۇتنى ياساتتى.

قَزَعَ يَقْزَعُ قَزْعًا وَ قُزُوعًا الْفَرَسُ: ئات يۈگۈردى، چاپتى.

قَزَعَ يَقْزَعُ قُزُوعًا: كېچىكتى، تەخىر قىلدى.

قَزَعٌ: پارچە بۇلۇت.

قُزْعَةٌ ج قُزَعٌ: باشنىڭ چۈشۈرۈلمىسىدىكى بىر تۇتام چاچ.

«نَهَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْقُزَعِ» ‹حديث›: رەسۇلۇللاھ چاچنىڭ بىر قىسمىنى چۈشۈرۈپ، بىر قىسمىنى قويۇپ قويۇشنى مەنئى قىلغان.

قَزَلَ يَقْزِلُ قَزْلًا وَ قِزِلَانًا: سەكرىدى، ئاقساپ ماڭدى.

قَزِلَ يَقْزَلُ قَزَلًا: مايماق بولۇپ قالدى، مېڭىپ پاچىقى ئىنچىكىلەپ كەتتى.

قَزُمَ يَقْزُمُ قَزَامَةً الشَّخْصُ: پاكار بولدى.

قَزِمَ يَقْزَمُ قَزَمًا الشَّخْصُ: پەس بولدى، ناچار بولدى.

قَزَمٌ ج أَقْزَامٌ: پاكار، ئەرزىمەس، چۈپرەندە.

قِزْمٌ / قَزَمٌ ج أَقْزَامٌ: پاكار، پاكىنەك.

قَزْوٌ: تولۇق قاپاق، ئويۇن- تاماشا بىلەن خۇشى يوق ئادەم.

قَسَا يَقْسُو قَسْوًا وَ قَسَاوَةً: قاتتىق بولدى.

قَسَا عَلَيْهِ: ئۇنىڭغا قاتتىقلىق قىلدى، خارلىدى.

﴿فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ﴾ ‹قرآن›: (ئۇلار بىلەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ئارىلىقىدىكى) زاماننىڭ ئۇزىرىشى بىلەن ئۇلارنىڭ دىللىرى قېتىپ كەتتى.

قُسَابَةٌ:ناچار خورما.

قُسَاحٌ: قاتتىق، توم.

قَسَامٌ . قَسَامَةٌ: چىرايلىقلىق، گۈزەللىك.

قَسَاوَةٌ ج قَسَاوَاتٌ: قاتتىق بولماق، قوپال بولماق، رەھىمسىز بولماق.

قَسَاوَةُ الْقَلْبِ: دىلنىڭ قاساۋەتلىشىپ كېتىشى، دىلنىڭ قاتتىقلىشىپ كېتىشى.

قَسَبَ يَقْسِبُ قَسْبًا الْمَاءُ: سۇ شارقىراپ ئاقتى.

قَسَبَتِ الشَّمْسُ: كۈن ئولتۇرغىلى باشلىدى.

قَسُبَ يَقْسُبُ قُسُوبًا وَ قُسُوبَةً: پۇختا بولدى.

قَسْبٌ: قاتتىق، پۇختا.

قَسُحَ يَقْسُحُ قَسَاحَةً وَ قُسُوحَةً: قاتتىق بولدى.

قَسَحَ الْحَبْلَ: ئارغامچا ئەشتى.

قِسْحَرٌ: تېرمومېتىر.

قَسَرَ يَقْسِرُ قَسْرًا —هُ: ئۇنى زورلىدى، قىستىدى، مەجبۇرلىدى.

قَسَرَهُ عَلَى بَيْعِ أَرْضِهِ: ئۇنى يېرىنى سېتىشقا قىستىدى.

قَسْرٌ: مەجبۇرلىماق، زورلىماق، باسماق.

قَسْرًا: مەجبۇرىي، زورمۇزور، مەجبۇرىي ھالدا.

قَسَّ يَقُسُّ قَسًّا: ئىزدىدى، تەكشۈردى.

قَسَّ الْأَخْبَارَ: تىمىسقا-تىڭلىدى.

قَسَّ يَقُسُّ قُسُوسَةً: پوپ بولدى، پاستىر بولدى.

قَسٌّ ج قُسُوسٌ: پوپ.

قَسَّاسٌ: سۇخەنچى، پىتنىخور.

قَسَّسَ يُقَسِّسُ تَقْسِيسًا الْإِبِلَ: تۆگىنى ئوبدان باقتى.

قَسَّطَ يُقَسِّطُ تَقْسِيطًا: بۆلدى، پارچىلىدى.

قَسَّطَ الدَّيْنَ: قەرزنى بۆلۈپ تاپشۇردى.

قَسَّمَ يُقَسِّمُ تَقْسِيمًا الشَّيْءَ: بۆلدى، تەقسىم قىلدى.

قَسَّمَ الْكِتَابَ إِلَى فُصُولٍ: كىتابنى بابلارغا ئايرىدى.

قَسَّمَ الْمَالَ عَلَى الْفُقَرَاءِ: مالنى كەمبەغەللەرگە ئۈلەشتۈرۈپ بەردى.

قَسَّى يُقَسِّي تَقْسِيَةً: قاتتىقلىق قىلدى، قوپاللىق قىلدى.

قِسِّيسٌ ج قِسِّيسُونَ: پوپ.

﴿ذَالِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ قِسِّيسِينَ وَرُهْبَانًا وَأَنَّهُمْ لَايَسْتَكْبِرُونَ﴾ «قرآن»: بۇ ناسارالارنىڭ ئىچىدە ئۆلىمالار، راھىبلار بولغانلىقى ۋە (ھەقنى قوبۇل قىلىشتا) تەكەببۇرلۇق قىلمايدىغانلىقلىرى ئۈچۈندۇر.

قَسَطَ يَقْسُطُ / يَقْسِطُ قِسْطًا: ئادىل بولدى، توغرا بولدى.

قَسَطَ يَقْسَطُ قَسْطًا وَ قُسُوطًا: ھەقتىن بۇرۇلۇپ كەتتى.

قِسْطٌ: ئادالەت، ھەققانىيەت، توغرىلىق، ئادىللىق.

﴿وَنَضَعُ الْمَوَازِيْنَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾ «قرآن»: قىيامەت كۈنى بىز ئادالەت تارازىسىنى ئورنىتىمىز.

قِسْطٌ ج أَقْسَاطٌ: ھەسسە، نىسۋە، پارچە، سان، مىقدار.

أَخَذَ قِسْطَهُ مِنَ الرَّاحَةِ: ئارام ئالدى.

كَانَتْ عَلَى قِسْطٍ كَبِيْرٍ مِنَ الْجَمَالِ: ئالاھىدە چىرايلىق ئىدى.

قِسْطَاسٌ ج قَسَاطِيْسُ: ئۆلچەم، تارازا؛ ئادالەت.

بِالْعَدْلِ وَالْقِسْطَاسِ: ئادىللىق بىلەن.

وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ: توغرا تارازىدا تارتىڭلار.

قَسْطَرَ يُقَسْطِرُ قَسْطَرَةً الدَّرَاهِمَ: تەڭگە پۇلنىڭ جىڭ-جالىقىنى ئايرىدى.

قَسْطَرَةٌ: سۈيدۈك چىقىرىش نەيچىسى.

قَسْطَرِيٌّ ج قَسَاطِرَةٌ: تەڭگىنىڭ جىڭ-جاسىنى ئايرىغۇچى.

قَسْطَلٌ. قَسْطَلَانٌ: تۇرۇبا، سۇ تۇرۇبىسى.

قَسَمَ يَقْسِمُ قَسْمًا الشَّيْءَ: بۆلدى، تەقسىم قىلدى.

﴿أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَةَ رَبِّكَ﴾ «قرآن»: پەرۋەردىگارىڭنىڭ رەھمىتىنى ئۇلار تەقسىم قىلىپ بېرەمدۇ؟

قَسَمَ التُّفَّاحَةَ إِلَى شَطْرَيْنِ: ئالمىنى ئىككىگە بۆلدى.

قَسَمَ الْعِشْرِيْنَ عَلَى أَرْبَعَةٍ: يىگىرمىنى تۆتكە بۆلدى.

قِسْمٌ ج أَقْسَامٌ: قىسىم، بۆلۈم، جۇزئىي، ھەسسە، بۆلەك، باب.

قِسْمُ الْجِرَاحَةِ: تاشقى كېسەللەر بۆلۈمى.

تَحَصَّلَ عَلَى قِسْمِهِ فِي الْمِيْرَاثِ: مىراستىكى ئۆز ھەسسىسىنى ئالدى.

قِسْمُ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ فِي الْجَامِعَةِ: ئۇنىۋېرسىتېتتىكى ئەرەب تىلى فاكۇلتېتى.

قَسَمٌ ج أَقْسَامٌ: قەسەم.

قَسَمًا بِشَرَفِي: كىشىلىك قەدىر-قىممىتىم بىلەن قەسەم قىلىمەن.

قَسَمًا بِاللهِ اَنَّهُ مُصِيبٌ: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، ئۇنىڭ راست.

﴿وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لَوْتَعْلَمُونَ عَظِيمٌ﴾ «قرآن»: شۈبھىسىزكى، ئەگەر بىلسەڭلار، ئۇ (يۇلتۇزلار ئاللاھنىڭ ئۇلۇغ قۇدرىتىنى كۆرسىتىدىغانلىقى ئۈچۈن) ئەلۋەتتە كاتتا قەسەمدۇر.

قِسْمٌ: سوۋغا؛ پىكىر، گۇمان؛ يامغۇر، سۇ؛ قازان؛ مىجەز، خاراكتېر؛ ئۆرپ-ئادەت.

قِسْمَةٌ: بۆلمەك، تەقسىم قىلماق.

﴿تِلْكَ إِذًا قِسْمَةٌ ضِيْزَى﴾ «قرآن»: ئۇنداقتا بۇ

ئادالەتسىز تەقسىماتتۇر.

قِسْمَةٌ ج قِسَمٌ: نىسۋە، ھەسسە.

قَسَمَةٌ / قَسِمَةٌ ج قَسَمَاتٌ / قَسِمَاتٌ: يۈز، چىراي.

وَجْهٌ بَدِيعُ الْقَسِمَاتِ: ساھىبجامال، گۈزەل.

قَسْوَةٌ: قاتتىق بولماق، قوپال بولماق، رەھىمسىز.

قَسْوَةُ الْقَلْبِ: دىلنىڭ قاساۋەتلىشىپ كېتىشى، دىلنىڭ قاتتىقلىشىپ كېتىشى.

﴿ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَالِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدّ قَسْوَةً﴾ ‹قرآن›: شۇنىڭدىن كېيىن دىللىرىڭلار قېتىپ كەتتى، تاشتەك ياكى تاشتىنمۇ قاتتىق قېتىپ كەتتى.

عَامَلَهُ بِقَسْوَةٍ: ئۇنىڭغا قوپال مۇئامىلە قىلدى.

قَسْوَرَ يُقَسْوِرُ قَسْوَرَةً الرَّجُلُ: كىشى ياشىنىپ قالدى.

قَسْوَرٌ ج قَسَاوِرَةٌ: يولۋاس؛ پالۋان.

﴿كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُسْتَنْفِرَةٌ . فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ﴾ ‹قرآن›: گويا ئۇلار يولۋاستىن قاچقان ياۋايى ئېشەكلەردۇر.

قَسِيبٌ: سۇنىڭ شارقىراپ ئېقىشى.

قَسِيمٌ ج أَقْسِمَاءُ وَ قُسَمَاءُ: بۆلگۈچى، تەقسىم قىلغۇچى.

قَسِيمُ الثَّرْوَةِ: بايلىقنى تەقسىم قىلىپ بەرگۈچى.

وَجْهٌ قَسِيمٌ: چىرايلىق يۈز.

قَسِيمَةٌ ج قَسَائِمُ: ئەتىر قۇتىسى؛ تالون كۆتىكى؛ چەك، كارتا.

قَسِيمَةُ بَيْعٍ: مال سېتىپ بېرىش تالونى.

قَسِيمَةُ الزَّوَاجِ: توي خېتى.

قَسِيٌّ: يا، ياچاق.

قَسِيٌّ ج قَسِيُّونَ: قاتتىق، شەددەتلىك، ياۋۇز، رەھىمسىز.

قَشَا يَقْشُو قَشْوًا الْعُودَ: ياغاچنى سويدى.

قَشَا الْحَبَّةَ: داننى ئاقلىدى.

قَشَا وَجْهَهُ: يۈزىنى سۈرتتى.

قُشَاءٌ: تۆكۈرۈك.

قُشَارَةٌ: سويۇپ تاشلانغان پوست، شۆپەك.

قِشَاطٌ: ئۆلاك، تۆشلۈك.

قُشَاطٌ: كەڭ تاسما، كەمەر؛ شاھمات قاتارلىقلارنىڭ ئۇرۇقى.

قَشَبَ يَقْشِبُ قَشْبًا الطَّعَامَ بِالسَّمِّ: تاماققا زەھەر سېلىپ قويدى.

قَشُبَ يَقْشُبُ قَشَابَةً الثَّوْبُ: كىيىم يېڭىلاندى.

قَشُبَتِ الطَّبِيعَةُ فِي الرَّبِيعِ: باھاردا تەبىئەت گۈزەللەشتى.

قِشْبٌ: دات، تۆمۈرنىڭ دېتى.

قَشَبٌ ج أَقْشَابٌ: زەھەر، ئوغا.

قَشَدَ يَقْشِدُ قَشْدًا اللَّبَنَ: سۈتنىڭ قايمىقىنى ئالدى.

قِشْدَةٌ: قايماق؛ بىر خىل سۈتلۈك ئوت.

قَشَرَ يَقْشِرُ قَشْرًا: قېسىرماقنى سويدى، شىلدى، ئاقلىدى.

قِشْرٌ ج قُشُورٌ: پوست، قوۋزاق، قاسراق.

قِشْرُ الرَّأْسِ: باشنىڭ كېپىكى.

قِشْرُ السَّمَكِ: بېلىق قاسرىقى.

قِشْرُ الْبُرْتُقَالِ: ئاپېلسىن پوستى.

قِشْرُ جِذْعِ الشَّجَرَةِ: دەرەخنىڭ قوۋزىقى.

قِشْرُ الدَّمَّلِ: چاقىنىڭ قاقىچى.

قُشُورُ الْكَلَامِ: مەنىسىز سۆز، تايىنى يوق گەپ.

قِشْرَةٌ ج قِشْرَاتٌ: پوست، سوياق، شاكال.

قِشْرَةُ الْأَرْضِ: زېمىننىڭ پوستى.

قَشَّ يَقُشُّ قَشًّا الشَّيْءَ: نەرسىنى توپلىدى، يىغدى.

قَشَّ النَّبَاتَ: ئوت-چۆپ سولىشىپ قالدى، قۇرۇپ قالدى.

قَشٌّ ج قُشُوشٌ: شاخ-شۇمبا، ئەخلەت، پاخال، مەڭگى.

«إِحْذَرْ تَقْرِيبَ النَّارِ مِنَ الْقَشِّ»: ئوتنىڭ شاخ-شۇمبىغا يېقىنلىشىدىن ئېھتىيات قىل.

بَيْتٌ نَظِيفٌ لَا قَشَّ فِيهِ: ئەخلەتسىز پاكىز ئۆي.

قَشَّاشٌ ج قَشَّاشُونَ: ئاشقان-تاشقاننى تېرىپ يەيدىغان ئادەم.

قَشَّاطٌ: قاراقچى، بۇلاڭچى.

قَشَّبَ يُقَشِّبُ تَقْشِيبًا الشَّيْءَ: پاسكىنا قىلىۋەتتى.

قَشَّبَتِ الْيَدُ: قول قورغاقلىشىپ كەتتى.

قَشَّبَهُ بِسُوءٍ: ئۇنى بۇلغىدى.

قِشَّةٌ: خانقىز.

قَشَّرَ يُقَشِّرُ تَقْشِيرًا الشَّيْءَ: نەرسىنى ئاقلىدى، قاسرىقىنى تازىلىدى.

قَشَّرَ الْبُرْتُقَالَ: ئاپېلسىننى ئاقلىدى.

قَشَّشَ يُقَشِّشُ تَقْشِيشًا الشَّخْصُ: قورساق باقتى.

يُقَشِّشُ الْمُتَسَوِّلُ: تىلەمچى ئۇ يەر-بۇ يەردە قورساق باقىدۇ.

قَشَّطَ يُقَشِّطُ تَقْشِيطًا —هُ: ئۇنى بۇلاپ يالىڭاچلىۋەتتى.

قَشَطَ يَقْشُطُ / يَقْشِطُ قَشْطًا الشَّيْءَ: نەرسىنى ئېلىۋەتتى، چىقىرىۋەتتى، تارتىۋەتتى.

قَشَطَ الْخَشَبَةَ: ياغاچنى رەندىلىدى.

قَشَعَ يَقْشَعُ قَشْعًا الْقَوْمَ: قەۋمنى تارمار قىلدى؛ تارقىتىۋەتتى.

قَشَعَ النُّورُ الظَّلَامَ: نۇر زۇلمەتنى كۆتۈرۈۋەتتى.

قَشَعَتِ الرِّيحُ السَّحَابَ: شامال بۇلۇتنى تارقىتىۋەتتى.

قَشِعَ يَقْشَعُ قَشَعًا الشَّيْءُ: نەرسە قۇرۇپ كەتتى.

قَشْعَامٌ: چوڭ ئەركەك بۈركۈت.

قَشْعَرَ يُقَشْعِرُ قَشْعَرَةً - هُ الْخَوْفُ: قورقۇنچ ئۇنى تىترىتىۋەتتى.

قُشَعْرِيرَةٌ: تىترەپ كەتمەك، سوغۇقتىن تىترەپ يىغىلىپ قالماق.

قُشَعْرِيرَةُ الْحُمَّى: بەزگەكنىڭ تىترىكى.

«أَخَذَتْهُ قُشَعْرِيرَةٌ مِنَ شِدَّةِ الْبَرْدِ»: قاتتىق سوغۇق ئۇنى تىترىتىۋەتتى.

قَشْعَمٌ ج قَشَاعِمُ وَ قَشَاعِمَةٌ: شىر، ياشانغان ئادەم، بۈركۈت.

أُمُّ قَشْعَمٍ: سىرتلان؛ ئاپەت، بالا-قازا، بەختسىزلىك؛ ئۇرۇش، جەڭ.

قَشِفَ يَقْشَفُ قَشَفًا الشَّخْصُ: تۇرمۇشى ناچارلاشتى، ئەھۋالى يامانلاشتى، تەڭقىس بولدى.

قَشُفَ يَقْشُفُ قَشَافَةً الشَّخْصُ: تۇرمۇشى ناچارلاشتى، ئەھۋالى يامانلاشتى.

قَشُفَتْ حَالَتُهُ بَعْدَ الْيُسْرِ: ئۇنىڭ ياخشى تۇرمۇشى ناچارلىشىپ كەتتى.

قَشَفٌ: ئاددىي ياشىماق، تۇرمۇشى ئاددىي بولماق.

قَشْلٌ . قَشْلَانٌ: ۋەيران بولغۇچى.

قَشِمَ يَقْشَمُ قَشْمًا فُلَانٌ: قارنى يامان بولدى.

قَشِمَ الطَّعَامَ: تاماقنى تاللاپ يېدى.

قَشْمٌ ج قُشُومٌ: يەر ئاستى سۇ يولى.

قِشْمٌ ج قُشُومٌ: ياغ، يىلتىز، خاراكتېر، جىسىم، هال، قىياپەت.

قَشِيبٌ ج قُشُبٌ: يېڭى، يېڭىچە، يېڭىلىق؛ پاك، پاكىز، پارقىراق.

جَاءَ فِي ثَوْبٍ قَشِيبٍ: يېپيېڭى كىيىم بىلەن كەلدى.

قَشِيشٌ: شىلدىرلىدىغان ئاۋاز، ھۇشقۇيتقان ئاۋاز؛ ئەخلەت.

قَشِيمٌ ج قُشُمٌ: قۇرۇتۇلغان سەي، ئۆلۈم.

قَصَا يَقْصُو قَصْوًا وَ قُصُوًّا الْمَكَانُ: جاي يىراق بولدى، ئۇزۇن بولدى.

قَصَاءٌ: يىراقلىق.

قِصَابَةٌ: قاسساپلىق كەسپى.

قُصَارٌ: ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە، ئىمكانقەدەر، كۈچىنىڭ يېتىشىچە.

قُصَارَى ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە، ئىمكانقەدەر.

قُصَارَى الْقَوْلِ: يىغىپ ئېيتقاندا، گەپنىڭ قىسقىسى، دېمەك.

بَذَلَ قُصَارَى طَاقَتِهِ: ئۇ پۈتۈن كۈچىنى ئىشقا سالدى.

قُصَارَاكَ أَنْ تَفْعَلَ كَذَا: سەن قىلساڭلا بولدى.

قِصَاصٌ: قىساس، ئىنتىقام، ئۆچ ئېلىش.

﴿وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ﴾ «قۇرئان»: قانداق يارىدار قىلىنغان بولسا، شۇنداق يارىدار قىلىنىش بىلەن قىساس ئېلىنىدۇ.

قُصَاصَةٌ ج قُصَاصَاتٌ: پارچە.

قُصَاصَاتٌ مِنَ الصُّحُفِ وَالْمَجَلَّاتِ: گېزىت-ژۇرناللاردىن كېسىپ ئېلىنغان پارچە.

قُصَالَةٌ: پوست، قېسىرماق، قوۋزاق، شاكال، شۆپۈك؛ تېرە.

قَصَبَ يَقْصِبُ قَصْبًا الذَّبِيحَةَ: بوغۇزلانغان مالنى پارچىلىدى.

قَصَبٌ: قومۇش، بامبۇك؛ كالۋۇتۇن يىپ.

قَصَبُ السُّكَّرِ: شېكەر قومۇشى.

قَصَبُ السَّبَقِ: لەۋھە.

أَحْرَزَ قَصَبَ السَّبَقِ: چېمپىيونلۇققا ئېرىشتى، مۇۋەپپەقىيەت قازاندى.

يَكْتُبُ الْخَطَّاطُ بِقَلَمِ الْقَصَبِ: خەتتات قومۇش قەلەم بىلەن يازىدۇ.

وَشَتْ فُسْتَانَهَا بِالْقَصَبِ: ئۇنىڭ كۆڭلىكىگە كالۋۇتۇن يالاتتى.

قَصْبَاءُ: قومۇشلۇق.

قَصَبَةٌ ج قَصَبَاتٌ: بىر تال قومۇش؛ تۇرۇبا، نەيچە، نەي.

قَصَبَةُ الْإِصْبَعِ: بوغۇم، ئۇگە.

قَصَبَةُ الْبِلَادِ: پايتەخت.

قَصَبَةُ الدُّخَانِ: غاڭزا.

قَصَبَةُ الدُّخَانِ: كاناي (تۈتۈن چىقىدىغان).

قَصَبَةُ الرِّجْلِ: پاچاق، شىراق.

قَصَبَةُ الْمَرِيءِ: قىزىلئۆڭگەچ.

قَصَبَةُ السِّنَّارَةِ: قارماق دەستىسى.

الْقَصَبَةُ الْهَوَائِيَّةُ: كاناي.

قَصَدَ يَقْصِدُ قَصْدًا: مەقسەت قىلدى، نىيەت قىلدى، ئىرادە باغلىدى.

قَصَدَ قَصْدَهُ: تەقلىد قىلدى، دورىدى.

﴿وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ﴾ «قۇرئان»: ئوتتۇراھال ماڭغىن.

قَصَدَ الشَّاعِرُ: شائىر قەسىدە يازدى.

قَصَدَ الْمَكَانَ: جايغا يۈزلەندى.

قَصَدَ مِنْ كَلَامِهِ كَذَا: سۆزىدە بۇنى كۆزلىدى.

قَصَدَ فِي الْأَمْرِ: تېجەشلىك بولدى.

قَصَدَ فِي النَّفَقَةِ: خىراجەتتە تېجەشلىك بولدى.

قَصْدٌ: نىيەت، ئۇرۇنۇش، غەرەز؛ غايە، ئىقتىسادچىللىق.

بِحُسْنِ الْقَصْدِ: ياخشى نىيەت بىلەن.

بِغَيْرِ قَصْدٍ: غەرەزسىز، مەقسەتسىز.

﴿وَعَلَى اللهِ قَصْدُ السَّبِيلِ﴾ «قۇرئان»: توغرا يول كۆرسىتىشنى ئاللاھ ئۆز ئۈستىگە ئالغان.

«فَكَانَتْ صَلَاتُهُ قَصْدًا وَ خُطْبَتُهُ قَصْدًا» «حەدىث»: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نامىزىمۇ، خۇتبىسىمۇ ئوتتۇرا هال ئىدى.

الطَّرِيقُ الْقَصْدُ: توغرا يول.

أَسَاءَ إِلَيْهِ عَنْ غَيْرِ قَصْدٍ: ئۇنىڭغا بىلمەستىنلا يامانلىق قىلىپ قالدى.

فَعَلَ كَذَا قَصْدَ كَذَا: ئۇنىڭ ئۈچۈن قىلدى.

فُلَانٌ عَلَى قَصْدٍ: پالانى توغرا يول ئۈستىدە.

قَصْدًا: قەستەن، ئەتەي.

قَصْدَكَ: ئالدىڭىزدا.

قِصْدَةٌ ج قِصَدٌ: پارچە، پارچە-پۇرات، ئۇششاق-چۈششەك، ئۇۋاق.

قَصْدَرَ يُقَصْدِرُ قَصْدَرَةً: قەلەيلىدى، قەلەي يالاتتى.

قَصْدَرَ قِدْرَ النُّحَاسِ: مىس قازاننى قەلەيلىدى.

قَصْدِيرٌ: قەلەي.

وَرَقُ الْقَصْدِيرِ: مىتال قەغەز.

قَصُرَ يَقْصُرُ قِصَرًا وَ قَصَارَةً: قىسقىردى، كالتىلىدى.

قَصُرَ النَّهَارُ فِي فَصْلِ الشِّتَاءِ: قىش پەسلىدە كۈن قىسقىردى.

قَصُرَتْ رِجْلُهُ بَعْدَ الْعَمَلِيَّةِ الْجِرَاحِيَّةِ: ئوپېراتسىيىدىن كېيىن ئۇنىڭ پۇتى قىسقىراپ قالدى.

قَصَرَ يَقْصُرُ قُصُورًا السَّهْمُ عَنِ الْهَدَفِ: ئوق نىشانغا تەگمىدى.

قَصَرَ الثَّوْبَ: كىيىمنى قىسقارتتى.

قَصَرَ الصَّلَاةَ: نامازنى قەسىر قىلىپ ئوقۇدى.

﴿فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ﴾ «قۇرئان»: نامازنى قەسىر قىلىپ (يەنى، تۆت رەكئەتنى ئىككى رەكئەت قىلىپ) ئوقۇساڭلار، سىلەرگە ھېچ گۇناھ بولمايدۇ.

«قَصَرَ الْمُحَادَثَةَ عَلَى مَوْضُوعٍ وَاحِدٍ»: سۆھبەتنى بىر ماۋزۇغا يىغىنچاقلىدى.

قَصَرَ عَنِ الْأَمْرِ: ئىشتىن قول ئۈزدى، توختاتتى.

قَصَرَ فِي الْأَمْرِ: ئىشقا بىپەرۋالىق قىلدى.

قَصَرَ يَقْصِرُ قَصْرًا: قامىدى، سولىدى، كېمەيتتى.

قَصَرَ الشَّيْءَ عَلَى كَذَا: چەكلەپ قويدى.

قَصَرَ عَنْ تَسْدِيدِ دَيْنِهِ: قەرزنى تۆلىيەلمىدى.

قَصْرٌ ج قُصُورٌ: ساراي، ئوردا، قەسىر؛ قىسقا، قىسقارتماق.

قَصْرُ الصَّلَاةِ: نامازنى قەسىر ئوقۇماق (مۇساپىرنىڭ تۆت رەكئەت نامازنى ئىككى رەكئەت قىلىپ ئوقۇشى).

﴿إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِ﴾ «قۇرئان»: ئۇ ياڭقۇن قەسىردەك (چوڭ) ئۇچقۇنلارنى چىقىرىدۇ.

قَصْرُ الْمَلِكِ: پادىشاھنىڭ ئوردىسى.

قَصْرُ الْحُكُومَةِ: ھۆكۈمەت بىناسى، سارىيى.

قَصْرُ الْمُؤْتَمَرَاتِ: يىغىن زالى.

قِصَرٌ: قىسقا، كالتە.

قِصَرُ النَّظَرِ: يىراقنى كۆرەلمەسلىك.

قِصَرُ الْبَاعِ: قابىلىيەتسىز، ئىقتىدارسىز.

قَصَرَةٌ: قۇشلارنىڭ قۇيرۇق سۆڭىكى، توغۇر سۆڭىكى.

قَصَّ يَقُصُّ قَصًّا: كەستى، ئۈزدى، قىرقىدى.

قَصَّتِ الْبِنْتُ شَعْرَهَا بِنَفْسِهَا: قىزچاق چېچىنى كەستى.

قَصَّ يَقُصُّ قَصَصًا الْخَبَرَ: خەۋەرنى بايان قىلىپ بەردى، سۆزلەپ بەردى، ھېكايە قىلىپ بەردى.

﴿فَلَمَّا جَاءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ﴾ «قۇرئان»: مۇسا ئۇنىڭ (يەنى، شۇئەيبنىڭ) قېشىغا كېلىپ ئەھۋالنى ھېكايە قىلىپ بەردى.

قَصَّ الْقِصَّةَ: ھېكايە سۆزلەپ بەردى.

«وَلَمَّا عَادَ مِنَ الرِّحْلَةِ قَصَّ عَلَى أَصْدِقَائِهِ مَاشَاهَدَهُ»: سەپەردىن قايتقاندىن كېيىن دوستلىرىغا كۆرگەنلىرىنى سۆزلەپ بەردى.

قَصَّ يَقُصُّ قَصًّا وَ قَصَصًا الْأَثَرَ: ئىزىغا چۈشتى، ئىزىدىن ماڭدى، ئەگەشتى.

قَصٌّ: كەسمەك، قىسماق، قىرقىماق.

قَصُّ الْأَخْبَارِ: خەۋەرنى بايان قىلماق، سۆزلەپ بەرمەك، ھېكايە قىلىپ بەرمەك.

قَصُّ الشَّعْرِ: چاچ ياساتماق.

قَصُّ الصُّوفِ: يۇڭ قىرقىماق.

قَصٌّ ج قِصَاصٌ: كۆكرەك، تۆش سۆڭىكى، ئېلىنغان تىرناق، قىرقىلغان يۇڭ.

قَصَصٌ: ئېلىنغان تىرناق، قىرقىلغان يۇڭ، رىۋايەت، قىسسە.

﴿نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ

هَذَا الْقُرْآنِ ﴾ «قرآن»: بۇ قۇرئاننى ساڭا ۋەھيى قىلىش ئارقىلىق ئەڭ چىرايلىق قىسسىنى ساڭا بايان قىلىپ بېرىمىز.

اَلْقَصَصُ: قۇرئاندىكى قەسەس سۈرىسى.

قَصَّابٌ ج قَصَّابُونَ: قاسساپ، پوكانچى؛ نەيچى، كاناىچى.

قَصَّابَةٌ: تۇرۇبا، نەيچە، كاناي.

قَصَّارٌ: چوتاچى.

قَصَّاصٌ ج قُصَّاصٌ: ھېكايىچى، مەدداھ؛ قىرقىغۇچى.

قَصَّاصُ الْأَثَرِ: ئىز قوغلىغۇچى.

«حَلَقَةُ الْقَصَّاصِ فِي الْمَقْهَى أَوِ الْمَيْدَانِ»: مەيدان ياكى قەھۋەخانىدىكى مەدداھنىڭ سورۇنى.

قَصَّاصَةٌ ج قَصَّاصَاتٌ: قىرقىش ماشىنىسى.

قَصَّاصَةُ الشَّعْرِ: چاچ ئېلىش ماشىنىسى.

قُصَّالٌ: ئىتتىك، تېز، ئۆتكۈر.

قَصَّبَ يُقَصِّبُ تَقْصِيبًا شَعْرَهُ: چېچىنى بۇدۇر قىلدى.

قَصَّبَ الثَّوْبَ: كىيىمنى كالۋۇتۇن يىپ بىلەن تىكتى.

«قَصَّبَتِ الْخَيَّاطَةُ فُسْتَانَ الْعَرُوسِ»: تىكىمچى توي بولىدىغان قىزنىڭ كۆڭلىكىنى كالۋۇتۇن يىپ بىلەن تىكتى.

قِصَّةٌ ج قِصَصٌ وَ أَقَاصِيصُ: ھېكايە، رىۋايەت، قىسسە؛ ئۆلگە، پاسون.

قِصَّةٌ خُرَافِيَّةٌ: ئەپسانە، چۆچەك.

قِصَّةٌ خَيَالِيَّةٌ: فانتازىيىلىك ھېكايە.

قِصَّةٌ شِعْرِيَّةٌ: قوشاق، خەلق ناخشىسى.

قِصَّةٌ قَصِيرَةٌ: قىسقا ھېكايە.

قِصَّةُ هَذَا الشَّيْءِ أَنَّ: بۇنىڭ ماۋزۇسى، مەزمۇنى.

قُصَّةٌ ج قُصَصٌ: ماڭلاي چاچ.

قُصَّةُ الصُّدْغِ: چېكە چاچ.

قَصَّدَ يُقَصِّدُ تَقْصِيدًا الشَّاعِرُ: شائىر شېئىرنى تۈزەتتى.

قَصَّرَ يُقَصِّرُ تَقْصِيرًا الشَّيْءَ: كېمەيتتى، قىسقارتتى.

قَصَّرَ الْكَلَامَ: سۆزنى يىغىنچاقلىدى.

قَصَّرَ الشَّخْصُ فِي الْأَمْرِ: ئىشقا سەل قارىدى.

قَصَّرَ فِي عَمَلِهِ: ئىشنى كەمتۈك قىلىپ قويدى.

قَصَّرَ عَنِ الشَّيْءِ: ئاجىز كەلدى.

قَصَّرَ الْمَرِيضُ عَنْ أَدَاءِ الصَّلَاةِ: كېسەل نامازنى ئادا قىلالمىدى.

قَصَّرَ شَعْرَهُ: چېچىنى قىسقارتتى.

«لَقَدْ قَصَّرَ حَيَاتَهُ كُلَّهَا عَلَى تَأْلِيفِ هَذَا الْكِتَابِ الْمَشْهُودِ»: پۈتۈن ھاياتىنى بۇ مەشھۇر كىتابنى يېزىشقا سەرپ قىلدى.

قَصَّصَ يُقَصِّصُ تَقْصِيصًا الشَّيْءَ: نەرسىنى پارچە-پارچە قىلىۋەتتى.

قَصَّعَ يُقَصِّعُ تَقْصِيعًا الشَّيْطَانُ فِي قَفَاهُ: ئاچچىقلاندى، غەزەپلەندى.

قَصَّعَ الْجُرْحَ بِالْقَيْحِ: جاراھەت يىرىڭدىدى.

قَصَّعَ الْبَيْتَ: ئىشىكنى تاقاپ ئۆيدىن چىقمىدى.

قَصَّعَ فِي ثَوْبِهِ: تونىغا ئورىنىۋالدى.

قَصَّعَ الزَّرْعُ: زىرائەت ئۈندى.

قَصَّعَ الْمَاءُ عَطَشَهُ: سۇ ئۇنىڭ ئۇسسۇزلۇقىنى قاندۇردى.

قَصَّفَ يُقَصِّفُ تَقْصِيفًا الشَّيْءَ: نەرسىنى سۇندۇردى، ئۇشتۇدى.

قَصَصِيٌّ / قِصَصِيٌّ: ھېكايىلىك، رىۋايەتلىك.

قَصَصِيٌّ ج قَصَصِيُّونَ: يازغۇچى، مۇئەللىپ، ئاپتور.

قَصَعَ يَقْصَعُ قَصْعًا: يۇتۇملاپ، يۇتۇملاپ ئىچتى.

قَصَعَ الْمَاءُ الْعَطَشَ: سۇ ئۇسسۇزلۇقنى قاندۇردى.

قَصَعَتِ الرَّحَى الْحَبَّ: تۈگمەن ئاشلىقنى يانجىدى.

قَصْعَةٌ ج قِصَاعٌ وَ قِصَعٌ وَ قَصَعَاتٌ: چوڭ ياغاچ تاۋاق، ياغاچ تەخسە.

قَصَفَ يَقْصِفُ قَصْفًا وَ قَصِيفًا الرَّعْدُ: گۈلدۈرماما

گۈلدۈرلىدى.

قَصَفَ الشَّخْصُ: ئويۇن ـ تاماشا، ھاۋايى ـ ھەۋەسكە بېرىلدى.

قَصَفَ الْمَكَانَ: جاينى بومباردىمان قىلدى.

قَصَفَ الْعَدُوّ الْقَرْيَةَ الآمِنَةَ: دۈشمەن تىنچ يېزىنى بومباردىمان قىلدى.

قَصَفَ الْعودَ وَنَحْوَهُ: ياغاچ قاتارلىقلارنى سۇندۇردى.

قَصَفَ الْقَلَمَ: قەلەمنى ئۇچلىدى.

قَصَفَ ظُفْرَهُ: تىرنىقىنى ئالدى.

قَصِفَ يَقْصَفُ قَصَفًا الْعودُ: ياغاچ ئاسان سۇنۇپ كەتتى.

قَصْفٌ: ئۇشتۇماق، سۇندۇرماق؛ گۈرۈلدىگەن ئاۋاز؛ يەپ ـ ئىچىپ تاماشا قىلماق.

قَصْفُ الرَّعْدِ: گۈلدۈرماما ئاۋازى.

قَصْفُ الْمَدَافِعِ: زەمبىرەك ئاۋازى، توپ ئاۋازى.

«**اقْتَحَمَ الْجُنُودُ التَّلَّ تَحْتَ وَابِلٍ مِنَ الْقَصْفِ الشَّدِيْدِ**»: جەڭچىلەر يامغۇردەك يېغىۋاتقان ئوققا قارىماي، ئېگىزلىككە ھۇجۇم قىلدى.

قَصِفٌ: ئاسان سۇنىدىغان، چۈرۈك.

قَصْفَةٌ ج قَصَفَاتٌ: بىر قېتىم گۈلدۈرلەش.

صَوْتُ قَصَفَاتِ الرَّعْدِ: گۈلدۈرماما ئاۋازى.

«**أَسْفَرَتْ قَصَفَاتُ الطَّائِرَةِ الْحَرْبِيَّةِ عَنْ مَقْتَلِ عَدَدٍ كَبِيْرٍ مِنَ الْأَبْرِيَاءِ**»: ئۇرۇش ئايروپىلانىنىڭ بومباردىمان قىلىشى بىلەن نۇرغۇن بىگۇناھ ئادەملەرنىڭ ئۆلگەنلىكى مەلۇم بولدى.

قَصْقَصَ يُقَصْقِصُ قَصْقَصَةً الشَّيْءَ: نەرسىنى سۇندۇردى، چاقتى.

قُصْقُوصَةٌ ج قَصَاقِيْصُ: پارچە نەرسە، ئۇششاق، ئۇۋاق.

قَصَلَ يَقْصِلُ قَصْلًا: توغرىدى، كەستى، ئۈزدى.

قَصَلٌ / قِصَلٌ: پوست، قېسىرماق، قوۋزاق، شاكال، شۆپۈك؛ تېرە.

قَصَمَ يَقْصِمُ قَصْمًا الشَّيْءَ: نەرسىنى سۇندۇردى، ئۇشتۇدى، چاقتى.

قَصَمَ اللهُ فُلَانًا: ئاللاھ پالانىنى ھالاك قىلسۇن.

﴿**وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً**﴾ ‹قرآن›: بىز (ئاھالىسى) كۇپپار بولغان نۇرغۇن شەھەرلەرنى ھالاك قىلدۇق.

قَصِمٌ: ئاسان سۇنىدىغان، چۈرۈك.

قَصْوٌ: يىراقلىق.

قُصُورٌ: يېتەرسىزلىك، كۇپايە قىلماسلىق، ھۇرۇنلۇق، يالقاۋلىق.

الْقُصُورُ الذَّاتِي: ھەرىكەتسىزلىك، ھۇرۇنلۇق، ئېرىنچەكلىك.

قُصْوَى: ئەڭ يىراق.

الْغَايَةُ الْقُصْوَى: ئەڭ ئاخىرقى نۇقتا.

الضَّرُورَةُ الْقُصْوَى: مۇتلەق زۆرۈرىيەت، جىددىي ئېھتىياج.

قَصِيَ يَقْصَى قَصًا الْمَكَانُ: جاي يىراق بولدى.

قُصْيَا ج قُصًى: ئەڭ يىراق.

قَصِيْدٌ: ئەيىبسىز، نۇقسانسىز، بېجىرىم.

بَيْتُ الْقَصِيْدِ: شېئىردىكى ئەڭ ئېسىل بېيىت (مىسرا)، مۇھىم نۇقتا، ماۋزۇنىڭ يادروسى.

«**بَيْتُ الْقَصِيْدِ فِي الْأَمْرِ هُوَ كَذَا**»: بىرەر ئىشتىكى ئەڭ مۇھىم نەرسە.

قَصِيْدَةٌ ج قَصَائِدُ: قەسىدە، شېئىر، داستان (قەسىدە ئەڭ ئازى يەتتە بېيىتتىن تەركىب تاپقان بولىدۇ).

قَصِيْدَةٌ غَزَلِيَّةٌ: لىرىك قەسىدە.

قَصِيْدَةٌ عَصْمَاءُ: ئېسىل قەسىدە.

قَصِيْرٌ ج قِصَارٌ وَ قُصَرَاءُ م قَصِيْرَةٌ ج قَصِيْرَاتٌ وَ قَصَائِرُ: قىسقا، كالتە.

قَصِيْرُ الْعُمْرِ: ئۆمرى قىسقا.

مُنْذُ زَمَنٍ قَصِيرٍ: يېقىندىن بۇيان.
رَجُلٌ قَصِيرُ الْقَامَةِ: پاكار ئادەم.
فُلَانٌ قَصِيرُ الْعِلْمِ: پالانىنىڭ ئىلمى ئاز.
قَصِيرُ الْيَدِ: قولىدىن ئىش كەلمەيدىغان.
قَصِيفٌ: ئاسان سۇنىدىغان، چۈرۈك.
قَصِيمٌ: ئاسان سۇنىدىغان، چۈرۈك.
قَصِيمَةٌ: تاياقچە باكتېرىيە.
قَصِيٌّ ج أقصاء م قَصِيَّةٌ ج قَصَايَا: يىراق.
﴿فَانْتَبَذَتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا﴾ «قرآن»: (ئائىلىسىدىن) يىراق جايغا كەتتى.
قَضَاءٌ: هۆكۈم، هۆكۈم قىلماق، ئورۇنلىماق، ئادا قىلماق.
الْقَضَاءُ الشَّرْعِيُّ: شەرىئەت، شەرىئەت هۆكۈمى.
الْقَضَاءُ الْمَحْتُومُ: ئۆلۈم، ئەجەل.
الْقَضَاءُ وَالْقَدَرُ: تەقدىر، ئاللاھنىڭ تەقدىرى، قازايىقەدەر.
«فَإِنَّ خَيْرَكُمْ أَحْسَنُكُمْ قَضَاءً» «حديث»: قەرزنى قايتۇرۇشتا ياخشى بولغىنىڭلار، سىلەرنىڭ ياخشىلىرىڭلاردۇر.
رِجَالُ الْقَضَاءِ: سوت كوللېگىيىسى، سوتچىلار.
«أَصْدَرَ الْقَضَاءُ حُكْمَهُ فِي هَذِهِ الْقَضِيَّةِ»: سوتچىلار بۇ مەسىلىدە هۆكۈم چىقاردى.
دَارُ الْقَضَاءِ: سوت مەهكىمىسى، قازىخانا.
قَضَائِيٌّ: ئەدلىيىنىڭ، سوتنىڭ، سودىيە.
حُكْمٌ قَضَائِيٌّ: سوتنىڭ هۆكۈمى.
قُضَابَةٌ: كېسىپ تاشلانغان شاخ، هارام شاخ، قەلەمچە.
قُضَاعٌ: قورساق ئاغرىقى.
قَضَامٌ: غاجاپ يېيىشكە بولىدىغان.
قُضَامَةٌ: مايدا پىشۇرۇلغان كۆك پۇرچاق.
قَضِئَ يَقْضَأُ قُضْأً الشَّيْءُ: نەرسىنى يېدى.
قَضِئَ الثَّوْبَ: كىيىم كونىرىدى.

قَضِئَتِ الْعَيْنُ: كۆز ياللۇغلىنىپ قالدى.
قَضْأَةٌ: نومۇس، ئۇيات، كەمچىلىك، ئەيىب.
قَضَبَ يَقْضِبُ قَضْبًا الشَّجَرَةَ: دەرەخنى قىرقىدى، پۇتىدى.
قَضَبَ الرَّجُلَ: كىشىنى تاياق بىلەن ئۇردى.
قَضْبٌ: قىرقىماق، پۇتىماق؛ هۆل مېۋە، يېگى مېۋە.
﴿فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا وَعِنَبًا وَقَضْبًا﴾ «قرآن»: ... زېمىندا ئاشلىقلارنى، ئۈزۈمنى، ئوتياشلارنى ... ئۆستۇردۇق.
قَضَّ يَقُضُّ قَضًّا الشَّيْءَ: تۆشۈك ئاچتى، تۆشۈك تەشتى؛ يانجىدى، ئەزدى؛ ۋەيران قىلدى.
قَضَّ الْحَائِطَ: تامنى بۇزدى.
قَضَّ الْوَتَدَ: قوزۇقنى قومۇرۇۋالدى.
«قَضُّوا أَوْتَادَهُمْ وَرَحَلُوا عَنِ الْمَكَانِ فِي اللَّيْلِ»: قوزۇقلىرىنى يۇلۇپ كېچىدە كۆچۈپ كەتتى.
قَضَّ يَقَضُّ قَضَضًا الْفِرَاشُ: تۆشەك قاتتىق بولۇپ قالدى.
قَضَّ الْمَكَانُ: جاي شېغىللىق بولدى.
قَضٌّ: شېغىل.
مَكَانٌ قَضٌّ: شېغىللىق جاي.
بِقَضِّهِ وَقَضِيضِهِ: هەممە، تولۇق.
«جَاءَ الْقَوْمُ قَضُّهُمْ وَقَضَضُهُمْ وَقَضِيضُهُمْ»: قەۋم هەممىسى كەلدى.
قَضَضٌ: شېغىل.
قَضَّبَ يُقَضِّبُ تَقْضِيبًا الشَّجَرَةَ: دەرەخنى كەستى، پۇتىدى.
قُضَّةٌ: شېغىل.
قَضَّى يُقَضِّي تَقْضِيَةً حَاجَةَ غَيْرِهِ: باشقىسىنىڭ هاجىتىنى راۋا قىلدى.
قَضَّى الْأَمِيرُ فُلَانًا: ئەمىر پالانىنى قازىلىققا تەيىنلىدى.

قَضَعَ يَقْضَعُ قَضْعًا: باشقۇردى، بويسۇندۇردى.

قَضْعٌ: قورسىقى ئاغرىماق.

قَضْعَمٌ ج قَضَاعِمُ: چىشلىرى يوق ئادەم، بوۋاي.

قَضُفَ يَقْضُفُ قَضَافَةً وَ قَضْفًا وَ قَضِيفًا: ئورۇقلاپ كەتتى، ياداپ كەتتى.

قَضَمَ يَقْضِمُ قَضْمًا الشَّيْءَ: نەرسىنى غاجىدى، غاجاپ يېدى.

قَضْمَةٌ: بىر قېتىم غاجىماق.

قُضَمَةٌ: غاجاپ يېگىلى بولىدىغان.

قَضَى يَقْضِي قَضَاءً الْعَمَلَ: ۋەزىپىنى ئورۇنلىدى، ئادا قىلدى.

﴿فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا﴾ «قرآن»: زەينەبنى زەيد قويۇۋەتكەندىن كېيىن ساڭا نىكاھلاپ بەردۇق.

قَضَى حَاجَتَهُ: مەقسىتىگە يەتتى.

قَضَى الْحَاجَةَ: هاجەت قىلدى.

قَضَى الدَّيْنَ: قەرزنى تۆلىدى.

قَضَى الْوَقْتَ: ۋاقىتنى زايە قىلدى، ئىسراپ قىلدى.

قَضَى الْمُدَّةَ: قەرەلنى توشقۇزدى.

قَضَى عَلَيْهِ: يوقاتتى، تۈگەتتى، يىلتىزىنى قۇرۇتتى.

قَضَى عَلَى الشَّيْءِ: خاتىمە بەردى، تاماملىدى.

قَضَى عَلَى الأَمْرِ: بىكار قىلدى، ئەمەلدىن قالدۇردى.

قَضَى عَلَى حَيَاتِهِ: ئۆلۈمگە ئېلىپ باردى، ھاياتىغا تەھدىت سالدى.

قَضَى عَلَيْهِ: ئۈمىدسىزلەندۈردى، نائۈمىد قىلدى.

قَضَى عَلَى رَجُلٍ: كىشىنى ئۆلتۈردى.

قَضَى الرَّجُلُ: كىشى ئۆلدى.

قَضَى أَجَلَهُ: ئەجىلى توشتى.

قَضَى مِنْهُ الْعَجَبُ: ھەيران قالدى، ھاڭ-تاڭ قالدى.

لَقَدْ قَضَى الْجُنُودُ عَلَى الْعَدُوِّ: جەڭچىلەر دۈشمەننى يوقاتتى.

قَضَى عُطْلَتَهُ الصَّيْفِيَّةَ: يازلىق تەتىلنى ئۆتكۈزدى.

«أَيْنَ تَقْضِي الْعُطْلَةَ الصَّيْفِيَّةَ الْقَادِمَةَ»: كېلەركى يازلىق تەتىلنى قەيەردە ئۆتكۈزىسەن.

«قَضَى شَهْرَ الْعَسَلِ فِي الْخَارِجِ»: شېرىن ئاينى سىرتتا ئۆتكۈزدى.

قَضَى مُدَّةَ الْعُقُوبَةِ: جازا مۇددىتىنى توشقۇزدى.

قَضَى الصَّلَاةَ: نامازنى ئادا قىلدى.

قَضَى الشَّخْصُ نَحْبَهُ أَوْ أَجَلَهُ: ئۆلدى.

قَضَى يَقْضِي قَضَاءً وَ قَضِيًّا وَ قَضِيَّةً عَلَيْهِ: ئۇنىڭغا جىنايەت ئارتتى، جىنايەت بېكىتتى؛ جازا ھۆكۈم قىلدى.

قَضَى بَيْنَ الْخَصْمَيْنِ: ئىككى دەۋاگەر ئارىسىدا ھۆكۈم چىقاردى.

فَأَقْضِ مَاأَنْتَ قَاضٍ: (بىزنىڭ ھەققىمىزدە) نېمىنى ھۆكۈم قىلساڭ، شۇنى ھۆكۈم قىلغىن.

قَضَى اللّٰهُ: ئاللاھ تەۋسىيە قىلدى.

﴿وَقَضَى رَبُّكَ أَنْ لَاتَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ﴾ «قرآن»: پەرۋەردىگارىڭ پەقەت ئۇنىڭ ئۆزىگىلا ئىبادەت قىلىشىڭلارنى... تەۋسىيە قىلدى.

قَضًّى: ھۆكۈم، ھۆكۈم چىقارماق، قارار چىقارماق، سوت قىلماق.

قَضِيئٌ م قَضِيئَةٌ: چىرىپ قالغان، بۇزۇلۇپ قالغان.

قَضِيبٌ ج قُضْبَانٌ: كېسىپ تاشلانغان شاخ، تاياق؛ تۆمۈر يول، رېلىس.

قَضِيبُ الذَّكَرِ: ئەرلەرنىڭ جىنسىي ئەزاسى، زەكەر.

مَدَّ قُضْبَانَ السِّكَّةِ الْحَدِيدِيَّةِ: رېلىس ياتقۇزدى.

قَضِيضٌ: شېغىل.

قَضِيمٌ: غاجاپ يېيىشكە بولىدىغان؛ پوچۇلۇپ كەتكەن تىغ.

قَضِيمٌ ج قَضَمٌ: قىلىچ، شەمشەر، خەنجەر، زۇلپىقار.

قَضِيَّةٌ ج قَضَايَا: دەۋا، دەۋا ئەنزىسى؛ مەسىلە.

قَضِيَّةٌ جِنَائِيَّةٌ: جىنايى ئىشلار دېلوسى.

قَضِيَّةٌ مَدَنِيَّةٌ: ھەق تەلەپ دەۋاسى.

مَصَارِيفُ الْقَضِيَّةِ: دەۋا ھەققى.

قَضِيَّةُ السَّرِقَةِ: ئوغرىلىق دېلوسى.

الْقَضِيَّةُ الْفَلَسْطِينِيَّةُ: پەلەستىن مەسىلىسى.

قَطْ: بولدى، يېتەرلىك، كۇپايە، پەقەت.

زُرْتُمْ مَرَّةً فَقَطْ: سىلەربىر قېتىملا يوقلىدىڭلار.

قَطَاةٌ ج قَطًا وَ قَطَوَاتٌ وَ قَطَيَاتٌ: قىرغاۋۇل.

قِطَارٌ ج قُطُرٌ وَ قِطَارَاتٌ: كارۋان، پويىز.

قِطَارُ النَّفَقِ: مېترو، يەر ئاستى پويىزى.

قَطَاسٌ: قوتاز.

قِطَاطٌ ج أَقِطَّةٌ: نۇسخا، ئەۋرىشكە، ئۈلگە.

قِطَاعٌ: قىسىم، بۆلەك، ساھە.

قِطَاعٌ اقْتِصَادِيٌّ: ئىقتىسادىي ئورۇنلار.

قِطَاعٌ مِنْ نَسِيجٍ: پارچە رەخت.

قِطَاعُ الْفِلَاحَةِ: يېزا ئىگىلىك ساھەسى.

قِطَاعُ التِّجَارَةِ: سودا ساھەسى.

قِطَافٌ: مېۋە يىغىش ۋاقتى.

قَطَامِيٌّ: لاچىن، قۇرغۇي.

قَطَبَ يَقْطِبُ قَطْبًا الشَّيْءَ: نەرسىنى توپلىدى، يىغدى، جەملىدى.

قَطَبَ يَقْطِبُ قَطْبًا وَ قُطُوبًا جَبِينَهُ: پېشانىسىنى تۈردى، قاپىقىنى تۈردى.

قَطْبٌ وَ قِطْبٌ وَ قُطْبٌ ج أَقْطَابٌ: ئوق (ھارۋىنىڭ ئوق مەركىزى.

«وَكُنْتَ لأَهْلِ الْعِلْمِ قُطْبًا وَمَلْجَأً   رَحَلْتَ لِرِضْوَانِ الإِلهِ وَلِلنِّعَمِ»: ئۆزلىرى ئىلىملەرنىڭ ئىزدەش ئوبيېكتى ۋە پاناگاھ ئىدىلە، ئەمدى ئاللاھنىڭ دەرگاھىغا — ھۇزۇر- ھالاۋەتلىك جەننەتكە كەتتىلە.

الْقُطْبُ الْجَنُوبِيّ: جەنۇبىي قۇتۇپ.

الْقُطْبُ الشَّمَالِيّ: شىمالىي قۇتۇپ.

قُطْبٌ سَالِبٌ: مەنپىي قۇتۇپ.

قُطْبٌ موجَبٌ: مۇسبەت قۇتۇپ.

نَجْمُ الْقُطْبِ: شىمالىي قۇتۇپ يۇلتۇزى.

قُطْبَا الأَرْضِ: يەر شارىدىكى ئىككى قۇتۇپ.

قُطْبٌ ج أَقْطَابٌ وَ قُطُوبٌ وَ قِطَبَةٌ: قوۋمنىڭ باشلىقى، چوڭى، مۇھىم ئادەمى.

أَقْطَابُ السِّيَاسَةِ: مەشھۇر سىياسىي ئەربابلار.

الأَقْطَابُ الأَرْبَعَةُ: تەسەۋۋۇپ ئىستىلاھىدا ئەۋلىيالىق ماقاملىرىدىن بىر دەرىجە يۇقىرى ماقامنىڭ ئىگىسى بولغان زاتلار.

هُوَ قُطْبُ قَبِيلَتِهِ: ئۇ قەبىلىنىڭ ئاقساقىلى.

قُطْبَةٌ ج قُطَبٌ: تىكىش.

«لَقَدْ فكَّتِ الْقُطَبُ الَّتِي خِيْطَ بِهَا الْجُرْحُ»: ئوپېراتسىيە يېرى ئېلىۋېتىلدى.

قُطْبِيٌّ: قۇتۇپىنىڭ، قۇتۇپتىكى.

الشَّفَقُ الْقُطْبِيّ: قۇتۇپ نۇرى.

قَطَرَ يَقْطُرُ قَطْرًا الْبَعِيرَ: تۆگىنى قاتارغا تىزدى، تۆگىنى كوكس مېيى بىلەن مايلىدى.

قَطَرَ السَّائِقُ الْعَرَبَةَ قَطْرًا: ھارۋىكەش ھارۋىلارنى قاتارغا تىزىپ ھەيدىدى.

قَطَرَ يَقْطُرُ قَطْرًا وَ قُطُورًا وَ قَطَرَانًا الْمَاءُ: سۇ تېمىپ ئاقتى، تامچىلىدى.

قَطْرٌ ج قِطَارٌ: تامچە، قەترە؛ يامغۇر.

قُطْرٌ ج أَقْطَارٌ: رايون، ئىقلىم، دۆلەت.

خَارِجَ الْقُطْرِ: مەملىكەت سىرتى.

دَاخِلَ الْقُطْرِ: مەملىكەت ئىچى.

﴿إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ فَانْفُذُوا﴾ «قۇرئان»: ئەگەر سىلەر (ئاللاھنىڭ قازاسىدىن قېچىپ) ئاسمانلارنىڭ

ۋە زېمىننىڭ چېگرالىرىدىن ئۆتۈپ كېتەلىسەڭلار، ئۆتۈپ كېتىڭلار.

أَقْطَارُ الدُّنْيَا: جاھاننىڭ تۆت تەرىپى.

«قَامَ بِجَوْلَةٍ فِي الْأَقْطَارِ الْعَرَبِيَّةِ»: ئەرەب ئەللىرىنى ئايلاندى.

قُطْرُ الدَّائِرَةِ: دىئامېتىر.

قِطْرٌ: ئېرىتىلگەن تۇچ، مىس.

﴿وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ﴾ «قرآن»: ئۇنىڭغا مىس (چىقىدىغان) بۇلاقنى ئاققۇزۇپ بەردۇق.

قَطْرَبَ يُقَطْرِبُ قَطْرَبَةً: تېز ماڭدى، چاپتى.

قَطْرَبَهُ: ئۇنى يەرگە يىقتتى.

قُطْرُبٌ: پارقىراق چېۋىن؛ چاققان ئوغرى؛ تۇتقاق كېسىلى (ئېپىلېپسىيە) بار ئادەم؛ دۆت، نادان كۈچۈك؛ قورقۇنچاق.

قَطْرَةٌ ج قَطَرَاتٌ: بىر تامچە، بىر تېمىم.

قَطْرَةُ الدَّمْعِ: بىر تامچە ياش.

قَطْرَنَ يُقَطْرِنُ قَطْرَنَةً الْبَعِيرَ: تۆگىگە كوكس مېيى سۈركىدى.

قَطِرَانٌ / قِطْرَانٌ: كوكس مېيى، سمولا.

﴿سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطِرَانٍ﴾ «قرآن»: ئۇلارنىڭ كۆڭلىكى قارىمايدىن بولىدۇ.

قُطْرِيٌّ: دىئامېتىرنىڭ، دىئامېتىرلىق.

قَطَّ يَقُطُّ قَطًّا الْقَلَمَ: قەلەمنى ئۇچلىدى.

قَطَّ الشَّيْءَ: نەرسىنى توغرىسىغا كەستى.

قَطَّ الْأَظَافِرَ: تىرناقنى ئالدى.

قَطَّ يَقِطُّ قَطَطًا الشَّعْرُ: چېچى قىسقىراپ بۈدۈر بولدى.

قَطٌّ ج قُطُونٌ وَ قِطَاطٌ وَ أَقْطَانٌ: بۈدۈر چاچ، قىسقا چاچ.

قَطُّ: ھەرگىز؛ بۇرۇندىنلا؛ ھېچ.

مَافَعَلْتُ هَذَا قَطُّ: بۇنى مەن پەقەت قىلمىدىم.

قِطٌّ ج قِطَطَةٌ: ئەركەك مۈشۈك؛ نېسۋە.

قِطٌّ بَرِّيٌّ: ياۋا مۈشۈك.

قِطُّ الزَّبَادِ: ئىپار مۈشۈكى.

﴿وَقَالُوا رَبَّنَا عَجِّلْ لَنَا قِطَّنَا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ﴾ «قرآن»: ئۇلار (مەسخىرە قىلىش يۈزىسىدىن) «پەرۋەردىگارىمىز! (سەن بىزگە ئازابتىن ۋەدە قىلغان) نېسۋىمىزنى بىزگە بالدۇرراق-قىيامەت كۈنىدىن ئىلگىرى - بەرگىن»، دېيىشتى.

قَطِطَ يَقْطَطُ قَطَاطَةً الشَّعْرُ: چېچى قىسقىراپ بۈدۈر بولدى.

قَطَّارَةٌ: تامچىلىتىش نەيچىسى.

قَطَّاطٌ: قىرغۇچى.

قَطَّاعُ الطَّرِيقِ: بۇلاڭچى، قاراقچى.

قَطَّاعَةٌ: ئوت ئوتاش ماشىنىسى.

قَطَّانٌ ج قَطَّانُونَ: پاختا سودىگىرى، پاختىكار.

قَطَّبَ يُقَطِّبُ تَقْطِيبًا جَبِينَهُ: پېشانىسىنى تۈردى، قوشۇمىسىنى تۈردى.

قِطَّةٌ: چىشى مۈشۈك.

قَطَّرَ يُقَطِّرُ تَقْطِيرًا الْمَاءَ: سۇنى تامچىلاپ ئاققۇزدى.

قَطَّرَ الْكُحُولَ: ئىسپىرتنى پارغا ئايلاندۇرۇپ تېمىتىپ چۈشۈردى.

قَطَّطَ يُقَطِّطُ تَقْطِيطًا الْخَرَّاطُ الْخَشَبَةَ: ياغاچنى رەندىلىدى.

قَطَّعَ يُقَطِّعُ تَقْطِيعًا الشَّيْءَ: نەرسىنى چانىۋەتتى، پارچە قىلىۋەتتى.

قَطَّعَ اللَّحْمَ: گۆشنى قىيما قىلدى.

﴿فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ﴾ «قرآن»: ئۇلار يۇسۇفنى كۆرۈپ ھاڭ-تاڭ قېلىشتى ۋە ئۆزلىرىنىڭ قوللىرىنى كېسىۋېلىشتى.

قَطَّفَ يُقَطِّفُ تَقْطِيفًا الثَّمَرَ: مېۋىنى ئۈزدى، يىغدى، تەردى.

قَطَّفَ الشَّيْءَ: نەرسىنى بۆلۈۋالدى، تارتىۋالدى،

ئېلىۋالدى.

قَطَّنَ يُقَطِّنُ تَقْطِينًا ـ هُ: ئۇنى ئورۇنلاشتۇردى، ماكانلاشتۇردى.

قَطَعَ يَقْطَعُ قَطْعًا: كەستى، ئۈزدى، بۆلدى، ئاجراتتى، ئايرىدى.

﴿وَقَطَعْنَا دَابِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا﴾ «قرآن»: بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزنى ئىنكار قىلغانلارنى تەلتۆكۈس ھالاك قىلدۇق.

قَطَعَ خَطَّ الْهَاتِفِ: تېلېفون سىمىنى ئۈزۈۋەتتى.

قَطَعَ الْوَرَقَ: قەغەزنى يىرتتى.

قَطَعَ اللَّحْمَ: گۆشنى توغرىدى.

قَطَعَ الصَّلَاةَ: نامازنى بۇزۇۋەتتى.

قَطَعَ الطَّرِيقَ: بۇلاڭچىلىق قىلدى.

قَطَعَ شَوْطًا كَبِيرًا: زور دەرىجىدە ئىلگىرىلىدى، زور مۇۋەپپەقىيەت قازاندى.

قَطَعَ الصَّدِيقَ: دوستىنى تاشلىۋەتتى.

قَطَعَ لَهُ عَهْدًا: ئۇنىڭغا ۋەدە بەردى.

قَطَعَ الْعَلَاقَاتِ: مۇناسىۋەتنى ئۈزدى.

قَطَعَ لِسَانَ الْخَصْمِ: رەقىبىنى ئېغىز ئاچقۇزمىدى.

قَطَعَ تَذْكِرَةً: بېلەت سېتىۋالدى.

قَطَعَ تَذْكِرَةً بِالْقِطَارِ: بېلەتنى پويىزدا ئالدى.

قَطَعَ رَحِمَهُ: سىلە ـ رەھىمنى ئۈزۈپ قويدى.

قَطَعَ يَقْطَعُ قَطْعًا وَ قُطُوعًا النَّهْرَ: دەريانى كېسىپ ئۆتتى، كېچىپ ئۆتتى.

قَطْعٌ: كەسمەك، ئۈزمەك.

قَطْعًا: قەتئىي، شەكسىز؛ مۇتلەق؛ ھەرگىز.

هَذَا الْأَمْرُ وَاقِعٌ قَطْعًا: بۇ ئىش جوقۇم يۈز بېرىدۇ.

بِقَطْعِ النَّظَرِ عَنْ كَذَا: بۇنىڭدىن قەتئىينەزەر.

قِطْعٌ ج أَقْطَاعٌ وَ أَقْطُعٌ وَ قِطَاعٌ: كېسىۋېتىلگەن، دەرەخ شېخى؛ بۆلەك.

﴿فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ﴾ «قرآن»: ئائىلەڭدىكىلەرنى ئېلىپ كېچىنىڭ ئاخىرىدا (ئۇلارنىڭ ئىچىدىن) چىقىپ كەتكىن.

قِطْعَةٌ ج قِطَعٌ: ھەسسە، ئۈلۈش، نېسىۋە، بۆلەك، پاي.

«السَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ» «حديث»: سەپەر دېگەن بىر تۈرلۈك ئازابتۇر.

قِطْعَةٌ مِنَ الْأَرْضِ: بىر پارچە زېمىن.

﴿وَفِي الْأَرْضِ قِطَعٌ مُتَجَاوِرَاتٌ﴾ «قرآن»: يەر يۈزىدە بىر ـ بىرىگە تۇتىشاڭغۇ قىتئەلەر بار.

قِطْعَةٌ مِنَ النُّقُودِ: بىر دانە دىرھەم.

قِطْعَةٌ مُوسِيقِيَّةٌ: مۇزىكىنىڭ بىر پەدىسى.

قُطْعَةٌ ج قُطَعٌ وَ قُطْعَاتٌ: پارچە، بۆلەك، يەر بۆلۈكى، ئۇچاستكا.

قَطْعِيٌّ: ئەڭ ئاخىرقى، مۇتلەق، قەتئىي، ئۈزۈل ـ كېسىل.

جَوَابٌ قَطْعِيٌّ: كەسكىن جاۋاب.

أَمْرٌ قَطْعِيٌّ: شەكسىز.

«أَدِلَّةٌ قَطْعِيَّةٌ تُثْبِتُ بَرَاءَتَهُ»: ئۇنىڭ ساقلىقىنى دەلىللەيدىغان قەتئىي دەلىللەر.

قَطَفَ يَقْطِفُ قَطْفًا الثَّمَرَ: مېۋە ئۈزدى، تەردى، يىغدى.

قَطَفَ الشَّيْءَ: نەرسىنى بۇلىدى، تارتىۋالدى، ئېلىۋالدى.

قَطْفٌ: تاتىلىماق، مورلىماق، ئۈزمەك؛ بىر ساپاق (ئۈزۈم).

قِطْفٌ ج قُطُوفٌ وَ قِطَافٌ: ئۈزۈۋېلىنىغان مېۋە.

﴿قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ﴾ «قرآن»: ئۇنىڭ مېۋىلىرى (ئۆرە تۇرغاندىمۇ، ئولتۇرغاندىمۇ، ياتقاندىمۇ قولنى سوزۇپلا ئالالايدىغان دەرىجىدە) يېقىن بولىدۇ.

قَطْقَاطٌ: تېز، چاپسان، ئىتتىك؛ بىر خىل قۇش.

قَطَلَ يَقْطِلُ قَطْلًا الشَّيْءَ: كەستى، ئۈزدى، توغرىدى، تىلدى.

قَطَمَ يَقْطِمُ قَطْمًا: چىشلىدى، چىشلەپ ئۈزدى.

قَطِمَ يَقْطَمُ قَطَمًا اللَّحْمَ: گۆشنى كۆڭلى تارتتى.

قِطْمَارٌ: مېۋە بىلەن ئۇرۇقى ئوتتۇرىسىدىكى نېپىز پوست، قاسراق، ئەرزىمەس نەرسە.

قَطْمَةٌ ج قَطَمَاتٌ: بىر چىشلەم، بىر تۇغرام (نەرسە).

قِطْمِيرٌ: مېۋە بىلەن ئۇرۇقى ئوتتۇرىسىدىكى نېپىز قېسىرماق؛ ئەرزىمەس، كىچىك نەرسە، ئەسھابۇلكەھفنىڭ ئىتىنىڭ نامى.

﴿وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَايَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ﴾ ‹قرآن›: ئاللاھنى قويۇپ چوقۇنۇۋاتقان بۇتلىرىڭلار قىلچىلىك نەرسىگە ئىگە ئەمەس.

مَا أَصَبْتُ مِنْهُ قِطْمِيرًا ھېچ نەرسىگە ئېرىشەلمىدىم.

قَطَنَ يَقْطُنُ وَ قُطُونًا فِي الْمَكَانِ: ئورۇنلاشتى، ماكانلاشتى.

قَطِنَ يَقْطَنُ قَطَنًا الظَّهْرُ: بەل ئىگىلدى.

قَطَنٌ ج أَقْطَانٌ بەل؛ قۇشنىڭ قۇيرۇقىنىڭ تۈۋى؛ تۇرالغۇ جاي.

قُطْنٌ ج أَقْطَانٌ: پاختا.

بَذْرَةُ الْقُطْنِ: چىگىت.

مِحْلَجُ الْقُطْنِ: چىغىرىق، چىگىت ئايرىش ماشىنىسى.

قُطْنٌ طِبِّيٌّ: دوختۇر داكىسى.

قُطْنٌ خَامٌ: چىگىتلىك پاختا.

قُطْنٌ مُعَقَّمٌ: دېزىنفېكسىيىلەنگەن پاختا.

مَلَابِس مِنْ قُطْنٍ: پاختا رەختتىن بولغان كىيىملەر.

قُطْنِيٌّ: پاختىلىق، پاختىدىن ئىشلەنگەن.

قَطَنِيٌّ: بەلنىڭ، بەل قىسمى.

قُطْنِيَّةٌ ج قَطَانِيٌّ: پۇرچاق، پۇرچاق دېنى، پۇرچاق ئائىلىسى.

قَطُوبٌ قوشۇمىسى تۈرۈك.

قُطَيْطَةٌ: ئاسلان.

قَطِيعٌ ج قُطْعَانٌ وَ قِطَاعٌ وَ أَقْطَاعٌ جج أَقَاطِيعُ: پادا (قويىنىڭ)، توپ (قۇشنىڭ).

قَطِيعَةٌ: پارچە.

قَطِيعَةُ اللَّحْمِ: گۆش پارچىسى.

قَطِيعَةٌ ج قَطَائِعُ: يىراقلىشىش، ئايرىلىش، ھىجران.

الْقَطِيعَةُ بَيْنَ الْحَبِيبَيْنِ: ئىككى دوستنىڭ ئايرىلىشى.

قَطِيفَةٌ ج قَطَائِفُ وَ قُطُفٌ: مەخمەل، دۇخاۋا.

قُطَيْلَةٌ: لۆڭگە.

قَطِينٌ ج قُطُنٌ: خىزمەتچى، مۇلازىم، مالاي.

قَطِينُ الدَّارِ: ئائىلىدىكىلەر.

قُعَاقٌ: كەلكۈن، قىيان.

قَعْبٌ ج قِعَابٌ وَ أَقْعُبٌ وَ قِعَبَةٌ: قەدەھ، جام، ئىستاكان.

قُعْبَةٌ: تاغ ئۈستىدىكى كۆلچەك.

قَعَثَ يَقْعُثُ قَعْثًا وَ قَعْثَةً الشَّيْءَ: قومۇرۇۋەتتى، يىلتىزىدىن قومۇردى.

قَعَدَ يَقْعُدُ قُعُودًا وَ مَقْعَدًا: ئولتۇردى.

﴿وَلَاتَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا﴾ ‹قرآن›: قولۇڭنى تولىمۇ ئېچىۋەتمىگىن، مالامەتكە، پۇشايمانغا قالىسەن.

قَعَدَ الشَّخْصُ: ئاجىز كەلدى، ئولتۇرۇپ قالدى.

قَعَدَ لِلْأَمْرِ: كۆڭۈل بۆلدى.

قَعَدَ عَنِ الْعَمَلِ: كېچىكىپ قالدى.

قَعَدَ يَفْعَلُ كَذَا: قىلىشقا باشلىدى، تىرىشتى.

قَعَدَتْ بِهِ رُكْبَتَاهُ: ماڭالماي قالدى.

قَعَدٌ: قاچقۇن ئەسكەر، ھەربىيلىكتىن قاچقۇچى، ئۆكتىچى، خىزمەتتىن چېكىنگۈچى.

قِعْدَةٌ: بىر قېتىم ئولتۇرۇش.

«أَتَقْعُدُ قِعْدَةَ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ؟» ‹حديث›: غەزەپ قىلىنغانلارنىڭ ئولتۇرۇشىدا ئولتۇرامسەن؟

ذُو الْقِعْدَةِ: ھىجرىيە 11ـئاي.

قُعَدَةٌ: ساھىبخانا، مۇلازىمەتچى، ھۇرۇن، ياللاۋ.

قَعُرَ يَقْعُرُ قَعَارَةً: تېرەن بولدى، چوڭقۇر بولدى.

قَعُرَتِ الْبِئْرُ: قۇدۇق چوڭقۇر بولدى.

قَعَرَ يَقْعَرُ قَعْرًا الْبِئْرَ: قۇدۇقنىڭ تېگىگە يەتتى.

قَعَرَ الشَّجَرَةَ: دەرەخنى يىلتىزىدىن قومۇردى.

قَعْرٌ ج قُعُورٌ: ئۆڭكۈر، ئورا، ئاستى، تېگى، كاۋاك.

قَعْرُ الْبِئْرِ: قۇدۇقنىڭ تېگى.

جَلَسَ فِي قَعْرِ بَيْتِهِ: ئۆيگە بېكىنىۋالدى.

قَعَرٌ: زېرەك، چېچەن.

قَعْرَةٌ: كامار، كاۋاك.

قَعَسَ يَقْعَسُ قَعْسًا: غادىيىپ ماڭدى.

قَعِسَ يَقْعَسُ قَعَسًا: كۆكرىكى ئالدىغا چىقىپ قالدى.

قَعْسَاءُ: توخۇ كۆكرەك ئادەم، پاختەك تۆش.

هِمَّةٌ قَعْسَاءُ: ئالىي ھىممەت.

قَعَشَ يَقْعَشُ قَعْشًا الشَّيْءَ: توپلىدى، جەملىدى.

قَعَشَ الْحَائِطَ: تامنى ئۆرۈۋەتتى.

قَعَضَ يَقْعَضُ قَعْضًا الْعودَ: ياغاچنى ئەگدى.

قَعْضٌ: ئىگىلگەن، توقاي.

عُوْدٌ قَعْضٌ: قىڭغىر ياغاچ.

قُعٌّ: تۇزلۇق سۇ.

قُعَارَةٌ: سۈيدۈك قاچىسى.

قَعَّبَ يُقَعِّبُ تَقْعِيْبًا كَلَامَهُ: كانىيىدا گەپ قىلدى.

قَعَّدَ يُقَعِّدُ تَقْعِيْدًا ـ هُ: ئولتۇرغۇزدى، ئولتۇرغۇزۇپ قويدى.

قَعَّدَهُ عَنْ كَذَا: ئۇنىڭدىن توستى.

قَعَّرَ يُقَعِّرُ تَقْعِيْرًا الْبِئْرَ: قۇدۇقنى چوڭقۇر قازدى.

قَعَّرَ النَّجَّارُ الْخَشَبَ: ياغاچنى ئويدى.

قَعَّرَ الشَّيْءَ: چوڭقۇرلاتتى.

قَعَّرَ الشَّخْصُ فِي كَلَامِهِ: سۆزنى بوغۇزىدىن چىقاردى.

قَعَّطَ يُقَعِّطُ تَقْعِيْطًا فِي الْقَوْلِ: بىزەپ سۆز قىلدى، قىلىن گەپ قىلدى، ئۇياتسىز گەپ قىلدى.

قَعَفَ يَقْعَفُ قَعْفًا: يىلتىزىدىن قومۇرۇۋەتتى.

قَعَفَ الْمَطَرُ الْحِجَارَةَ: يامغۇر تاشنى ئېقىتىپ كەتتى.

قَعِفَ يَقْعَفُ قَعَفًا الْحَائِطُ: تام ئۆرۈلۈپ كەتتى.

قَعْقَبَ يُقَعْقِبُ قَعْقَبَةً فُلَانًا: يارىلاندۇردى، جاراھەتلەندۇردى.

قَعْقَعَ يُقَعْقِعُ قَعْقَعَةً الشَّيْءُ: جاراڭشىدى، تاراڭشىدى.

قَعْقَعَتِ السُّيُوفُ: قىلىچلار جاراڭشىدى.

قَعْقَعَ الرَّعْدُ: گۈلدۈرماما گۈلدۈرلىدى.

قُعْقُعٌ: ۋات-ۋات، كوت-كوت، سېغىزخان.

قَعَمَ يَقْعَمُ قَعْمًا الْهِرّ: مۈشۈك مياڭلىدى.

قُعْمَةُ الْمَالِ ج قُعَمٌ: مالنىڭ ياخشىسى، نەسىللىك مال.

قَعْنٌ: تەڭنە.

قُعُودٌ: ئولتۇرماق، ئولتۇرۇش.

﴿الَّذِيْنَ يَذْكُرُونَ اللهَ قِيَامًا وَقُعُودًا﴾ ‹قرآن›: ئۇلار ئۆرە تۇرغاندىمۇ ۋە ئولتۇرغاندىمۇ ئاللاھنى ئەسلەپ تۇرىدۇ.

قَعُودٌ ج أَقْعِدَةٌ وَ قُعُودٌ وَ قِعْدَانٌ: بوتىلاق.

قُعُورٌ: چوڭقۇر، تېرەن.

قَعِيَ يَقْعَى قَعًا: ئىلمەك بۇرۇن بولۇپ قالدى.

قَعِيْبٌ: كۆپ سان.

قَعِيْدٌ ج قَعَائِدُ: دوست، ھەمراھ؛ مۇھاپىزەتچى، كۆزەتچى.

قَعِيْدُ الْمَرَضِ: ئورۇن تۇتۇپ يېتىپ قالغۇچى، كېسەل، بىمار.

﴿إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِيْنِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيْدٌ﴾ ‹قرآن›: ئىنساننىڭ ئوڭ تەرىپىدە ۋە سول

تەرپىدە ئولتۇرۇپ خاتىرلەيدىغان ئىككى پەرىشتە بار.

قَعِيدَةٌ ج قَعَائِدُ: ئولتۇرۇپ قالغان ئايال، ئايال؛ يۆلەنچۈكلۈك ئورۇندۇق.

قَعِيرٌ: چوڭقۇر، تېرەن.

قَعِيلٌ: ئەركەك توشقان.

قَفَا يَقْفُو قَفْوًا وَقُفُوًّا أَثَرَهُ: ئىزىدىن ماڭدى، ئىزىغا چۈشتى، كەينىدىن ئەگەشتى.

﴿وَلَاتَقْفُ مَالَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ﴾ «قرآن»: بىلمەيدىغان نەرسەڭگە ئەگەشمە.

قَفًا وَ قَفَاءٌ ج أَقْفٍ وَ أَقْفَاءٌ: گەردەن، پاتاق؛ ئارقا، ئۇچا، دۈمبە.

قَفَا الرَّأْسِ: گەجگە.

قَفَا الثَّوْبِ: كىيىمنىڭ ئەستىرى.

قَفَا الْقُمَاشِ: رەختنىڭ تەتۈرى.

مِنْ قَفَاهُ: ئارقىدىن، كەينىدىن.

صَفَعَهُ عَلَى قَفَاهُ: پاتاقىغا سالدى، گەجگىسىگە ئۇردى.

قِفَارٌ: دالا، چۆل، جەزىرە.

قَفَحَ يَقْفَحُ قَفْحًا عَنِ الشَّيْءِ: نەرسىدىن زېرىكتى، بىزار بولدى.

قَفَحَ الشَّيْءَ: نەرسىنى يۇتۇۋەتتى.

قَفَخَ يَقْفَخُ قَفْخًا وَ قِفَاخًا الرَّجُلَ: ئۇردى.

قَفَدَ يَقْفَدُ قَفْدًا: ئىشلىدى، خىزمەت قىلدى.

قَفَرَ يَقْفُرُ قَفْرًا الْأَثَرَ: ئىز قوغلىدى، ئىزىغا چۈشتى، ئەگەشتى.

قَفَرَ أَثَرَ اللِّصِّ: ئوغرىنىڭ ئىزىغا چۈشتى.

قَفُرَ يَقْفُرُ قَفَارَةً الْمَكَانُ: جاي چۆللەشتى.

قَفْرٌ: سەكرىمەك.

قَفْرٌ ج قِفَارٌ وَ قُفُورٌ: چۆل، باياۋان، دالا.

قَفْرَةٌ ج قَفَرَاتٌ: چۆل، باياۋان.

قَفَزَ يَقْفِزُ قَفْزًا: سەكرىدى، ئاتلىدى، تاقلىدى.

قَفَزَ الْغَزَالُ: كېيىك سەكرىدى.

قَفَزَ الرِّيَاضِيُّ: تەنھەرىكەتچى سەكرىدى.

قَفَزَ بِالْمِظَلَّةِ: شار بىلەن سەكرىدى.

قَفَزَ قَلْبُهُ فِي صَدْرِهِ: ناھايىتى خۇشاللىنىپ كەتتى.

«اَلْكَلْبُ الْمُحَاصَرُ سَيَقْفِزُ فَوْقَ الْجِدَارِ»: قامىۋېلىنغان ئىت تام ئۈستىدىن سەكرەيدۇ.

قَفْزٌ: سەكرىمەك.

قَفْزٌ عَلَى الْحَبْلِ: ئارغامچىدا سەكرەش.

قَفْزُ السُّدُودِ لِلْخَيْلِ: ئاتنى توسۇقتىن سەكرىتىپ ئۆتكۈزۈش.

قَفْزٌ طَوِيلٌ: ئۇزۇنغا سەكرەش.

قَفْزٌ عَالٍ: ئېگىزگە سەكرەش.

قَفْزَةٌ ج قَفَزَاتٌ: بىر قېتىم سەكرەش.

قَفَسَ يَقْفِسُ قَفْسًا وَ قُفُوسًا الرَّجُلُ: كىشى ئۆلدى.

قَفَسَ الشَّيْءَ: نەرسىنى تارتىۋالدى، ئىگىلىۋالدى.

قَفَسَ يَقْفِسُ قَفْسًا الْحَيَوَانَ: ھايۋاننى پۇت-قولىنى باغلاپ چۈشىدى.

قَفَسَ يَقْفُسُ قُفَاسًا: رېماتىزىم بولۇپ قالدى.

قَفِسَ يَقْفَسُ قَفَسًا: قاڭشارلىق بولدى.

قَفْسَاءُ: ئاشقازان، قورساق، چاكىنا دېدەك.

قَفَشَ يَقْفِشُ قَفْشًا الشَّيْءَ: نەرسىنى ئالدى.

قَفْشٌ: تۇتۇۋالماق.

قَفْشَةٌ: ھەزىل، قىزىقچىلىق.

قَفَصَ يَقْفِصُ قَفْصًا: ئېتىك بولدى، جانلىق بولدى.

قَفَصَ الطَّائِرَ: قۇشنى قەپەسكە سولىدى.

قَفَصٌ ج أَقْفَاصٌ: قەپەس، سېۋەت، بۆشۈك.

قَفَصُ الدَّجَاجِ: مېكىياننىڭ كاتىكى.

قَفَصُ الْإِتِّهَامِ: سوت ئۈستىدە جىنايەتچىنىڭ ئولتۇرىدىغان ئورنى.

اَلْقَفَصُ الذَّهَبِيُّ: يىگىت-قىز ھۇجرىسى.

قَفَصٌ صَدْرِيٌّ: كۆكرەك بوشلۇقى.

قَفَطَ يَقْفِطُ قَفْطًا فُلَانًا بِخَيْرٍ: پالاننى مۇكاپاتلىدى.

قُفْطَانٌ ج قَفَاطِينُ: ئۇزۇن يەڭ كۆڭلەك، ئالدى ئوچۇق كۆڭلەك.

قَفَعَ يَقْفَعُ قَفْعًا الشَّيْءُ: نەرسە تارايدى، قورۇلدى.

قَفَعَ الشَّخْصُ: بېشىنى تۆۋەن قىلىپ يۈردى.

قَفْعٌ: قالقان، دۇبۇلغا.

قَفَّ يَقُفُّ قُفُوفًا الْعُشْبُ: ئوت-چۆپ قورۇدى، سولاشتى، خازان بولدى.

قَفَّ الثَّوْبُ: كىيىم قۇرۇدى.

قَفَّ الشَّخْصُ: تىترەپ كەتتى.

قَفَّ شَعْرُ رَأْسِهِ: (قورققانلىقتىن) چېچى تىك تۇردى.

قُفَّازٌ ج قَفَافِيزُ: پەلەي، قولقاپ.

«خَلَعَ قُفَّازَهُ فَمَلَأَهُ فِي جَيْبِهِ»: پەلىيىنى سېلىپ يانچۇقىغا سالدى.

«لَمْ أَلْبَسِ الْقَفَافِيزَ فِي الْأَيَّامِ الْأَخِيرَةِ لِذَا شَقَّقَتِ الْبَرْدُ بَشَرَةَ يَدِي»: كېيىنكى كۈنلەردە پەلەي كىيمىدىم، شۇڭا سوغۇق قولۇمنى يېرىۋەتتى.

قَفَّاصٌ: قەپەس ياسىغۇچى، قەپەس ساتقۇچى.

قَفَّالٌ ج قَفَّالُونَ: قۇلۇپ ياسىغۇچى، قۇلۇپ ساتقۇچى.

قُفَّةٌ ج قُفَفٌ: سېۋەت.

قِفَّةٌ: تىترىمەك.

قَفَّرَ يُقَفِّرُ تَقْفِيرًا التُّرَابَ: توپىنى دۆۋىلىدى.

قَفَّعَ يُقَفِّعُ تَقْفِيعًا الْبَرْدُ أَصَابِعَهُ: سوغۇق ئۇنىڭ بارماقلىرىنى قورۇۋەتتى.

قَفَّلَ يُقَفِّلُ تَقْفِيلًا الْجِلْدُ: تېرە قورۇلۇپ قالدى.

قَفَّلَ الْأَبْوَابَ: ئىشىكلەرنى قۇلۇپلىدى.

قَفَّى يُقَفِّي تَقْفِيَةً -هُ فُلَانًا وَبِهِ: ئۇنى پالانىغا ئەگەشتۈردى.

قَفَّى الْكَلَامَ: قاپىيىلىك سۆزلىدى.

﴿وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ﴾ «قرآن»: ئۇنىڭدىن كېيىن ئارقىمۇئارقا پەيغەمبەرلەر ئەۋەتتۇق.

قَفِيزَى: ياغاچ ئات.

قَفْقَفَ يُقَفْقِفُ قَفْقَفَةً: تىترىدى، تىترەك باستى.

قَفْقَفَ مِنَ الْحُمَّى: بەزگەكتىن تىترەپ كەتتى.

قَفْقَفَةٌ: تىترىمەك، تىترەك باسماق.

قَفَلَ يَقْفُلُ قُفُولًا وَقَفْلًا مِنَ السَّفَرِ: سەپەردىن قايتتى.

قَفَلَ يَقْفِلُ قَفْلًا الطَّعَامَ: ئاشلىق توپلىدى، بېسىمدارلىق قىلدى.

قَفَلَ فِي الْجَبَلِ: تاغقا چىقتى.

قَفَلَ الْبَابَ وَنَحْوَهُ: ئىشىك قاتارلىقلارنى قۇلۇپلىدى.

قُفْلٌ ج أَقْفَالٌ: قۇلۇپ.

﴿أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا﴾ «قرآن»: ئۇلار (ھەقنى تونۇش ئۈچۈن) قۇرئاننى پىكىر قىلمامدۇ؟ بەلكى ئۇلارنىڭ دىللىرىدا قۇلۇپ بار (شۇڭا، ئۇلار چۈشەنمەيدۇ).

قَفْلٌ / قُفْلَةٌ: قۇرۇپ قالماق، سولىشىپ قالماق.

قَفَنَ يَقْفِنُ قُفُونًا: ئۆلدى.

قَفَنَ الْكَلْبُ: ئىت يالىدى.

قَفْنٌ: ئۆلمەك، ۋاپات بولماق، ئۆرماق.

قَفْوٌ: ئەگەشمەك.

قَفْوُ الْأَثَرِ: ئىز قوغلىماق.

قُفُوفٌ: تىترىمەك.

قَفِيخَةٌ: يېمەكلىك.

قَفِيزٌ ج قُفْزَانٌ: سېۋەت.

قَفِيرُ النَّحْلِ: ھەرە كۆنىكى.

قَلَا يَقْلُو قَلْوًا الْإِبِلَ: تۆگىنى ھەيدىدى.

قَلَاءٌ: ئۆچ كۆرمەك، يامان كۆرمەك، نەپرەتلەنمەك، بىزار بولماق.

قُلَابٌ: يۈرەك كېسىلى.

قُلَاحٌ (طبيا): چىشتىكى سېرىق.

قَلَادَةٌ ج قَلَائِدُ وَقِلَادٌ: قىلادە (بويۇنغا ئاسىدىغان

زىننەت بويۇملىرى)، ئىزناك، مېدال.

قِلَاعٌ ج قُلُعٌ: يەلكەن.

قُلَاعٌ قُلَاعَةٌ: ئاقسىل كېسەللىكى (كالىلارنىڭ).

قُلَافَةٌ: پوست، سوپياق، قاسراق.

قِلَافَةٌ: كوكس مېيى.

قُلَامَةٌ ج قُلَامَاتٌ: ئېلىۋېتىلگەن تىرناق.

«لَاتَطْرَحِ الْقُلَامَةَ فِي كُلِّ مَكَانٍ»: تىرناقنى ئۇدۇل كەلگەن يەرگە تاشلىما.

قَلَبَ يَقْلِبُ قَلْبًا الشَّيْءَ: نەرسىنى ئۆرۈدى، ئاغدۇردى، ئۆزگەرتتى، ئوڭ-تەتۈر قىلدى.

قَلَبَ الْمَعِدَةَ: كۆڭلى ئاينىدى.

قَلَبَ الْحُكْمَ: ھاكىمىيەتنى ئاغدۇردى.

قَلَبَ لَهُ ظَهْرَ الْمِجَنِّ: يۈز ئۆرۈدى، ئۇنى دۈشمەن كۆردى، ئارقىغا قاراپ نەيزە ئۇردى.

قَلَبَ الْأَمْرَ ظَهْرًا لِبَطْنٍ: سىنىدى، تەجرىبە قىلدى.

قَلَبَ الْقِدْرَ: قازاننى كۆمتۈردى.

قَلَبَ رَأْسًا عَلَى عَقِبٍ: ئوڭتەي-توڭتەي قىلىۋەتتى، ئاستىن-ئۈستۈن قىلىۋەتتى.

قُلِبَ الشَّخْصُ: يۈرەك ئاغرىقى بولدى.

قَلْبٌ: ئۆزگەرتمەك، ئاغدۇرماق، ئاستىن-ئۈستۈن قىلماق، ئالماشتۇرماق.

قَلْبُ الْأَوْضَاعِ: ۋەزىيەتنى ئۆزگەرتمەك.

قَلْبُ نِظَامِ الْحُكْمِ: ھاكىمىيەت تۈزۈمىنى ئۆزگەرتمەك.

قَلْبٌ ج قُلُوبٌ: يۈرەك؛ دىل، كۆڭۈل، قەلب؛ ئوتتۇرىسى، مەركىزى.

ضَعِيفُ الْقَلْبِ: يۈرىكى ئاجىز.

﴿وَلَهُمْ قُلُوبٌ لَايَفْقَهُونَ بِهَا﴾ «قرآن»: ئۇلار دىللىرى بولغان بىلەنمۇ، ئۇ ئارقىلىق ھەقنى چۈشەنمەيدۇ.

أَمْرَاضُ الْقَلْبِ: يۈرەك كېسەللىكلىرى.

فُلَانٌ قَاسِي الْقَلْبِ: پالانى تاش يۈرەك.

قَلْبُ الثَّمَرَةِ: مېۋىنىڭ مېغىزى.

قَلْبُ كُلِّ شَيْءٍ: ھەر نەرسىنىڭ ئوتتۇرىسى، مەركىزى، يادروسى.

حَفَظَهُ عَنْ ظَهْرِ قَلْبٍ: ئۇنى يادلىدى.

فَعَلَهُ مِنْ صَمِيمِ قَلْبِهِ: ئۇنى ئەستايىدىل ئىشلىدى.

فُلَانٌ مُخْلِصٌ قَلْبًا وَ قَالِبًا: پالانى ئىچكى ۋە تاشقى جەھەتتىن ئەستايىدىل.

مَكْسُورُ الْقَلْبِ: كۆڭلى سۇنۇق.

مُنْقَبِضُ الْقَلْبِ: روھسىز، غەمكىن.

قُلْبٌ ج أَقْلَابٌ وَ قُلُوبٌ وَ قِلَبَةٌ: بىلەزۈك، زەھەرلىك يىلان.

قُلْبُ النَّخْلَةِ: خورما كۆتىكى.

قَلْبِيٌّ: يۈرەكنىڭ، يۈرەككە ئائىت.

قَلْبِيُّ الشَّكْلِ: يۈرەكسىمان، يۈرەك شەكىللىك.

مَرَضٌ قَلْبِيٌّ: يۈرەك كېسىلى.

قَلْبِيًّا: سەمىمىي، چىن يۈرەكتىن.

تَحِيَّاتِي الْقَلْبِيَّةِ: يۈرىكىمدىن چىققان سالاملار.

مُسَاعَدَةٌ قَلْبِيَّةٌ: سەمىمىي ياردەم.

قَلِتَ يَقْلَتُ قَلَتًا: ھالاك بولدى، يوقالدى، بۇزۇلدى.

قَلِتَ فُلَانٌ: ئوروقلاپ كەتتى.

قَلْتٌ ج قِلَاتٌ: قاتتىق يەر، ياكى تاش ئۈستىدىكى كۆلچەك، ئويمان.

قَلَحَ يَقْلَحُ قَلْحًا وَ قَلِيحًا الشَّجَرَةَ: دەرەخنى قومۇرۇۋەتتى.

قَلَحَ الْبَعِيرُ: تۆگە بوزلىدى.

قَلَحٌ: قومۇش، قېرى ئېشەك، يوغان باش.

قَلَدَ يَقْلِدُ قَلْدًا الْحَبْلَ: ئارغامچا ئەشتى.

اَلْقُلْزُمُ: قىزىل دېڭىز.

قَلَسَ يَقْلِسُ قَلَسَانًا الرَّجُلُ: ناخشا ئېيتقاچ ئۇسسۇل ئوينىدى.

قَلَسَتْ نَفْسُهُ: كۆڭلى ئاينىدى.

قَلْسٌ ج قُلُوسٌ وَ أَقْلَاسٌ: ئارغامچا، ئارقان.

قَلَشَ يَقْلُشُ قَلَاشَةً: قورۇلۇپ كىچىكلەپ كەتتى.

قَلْشِينٌ ج قَلَاشِينُ: گۆجەي، چىمالتا.

قَلَصَ يَقْلِصُ قُلُوصًا الشَّيْءُ: نەرسە كىچىكلەپ، قورۇلۇپ قالدى.

قَلَصَ الثَّوْبُ بَعْدَ غَسْلِهِ: كىيىم يۇغاندىن كېيىن كىچىكلەپ قالدى.

قَلَطَ يَقْلُطُ قَلْطًا الشَّيْءَ: نەرسىنى تازىلىدى، پاكىزلىدى.

قَلَعَ يَقْلَعُ قَلْعًا الشَّيْءَ: نەرسىنى يۇلدى، قومۇرۇۋەتتى.

قَلَعَ ثِيَابَهُ: كىيىمنى سالدۇرۇۋەتتى.

قَلَعَ الأَعْشَابَ الضَّارَّةَ: زىيانلىق ئوت-چۆپلەرنى يۇلۇۋەتتى.

قَلَعَ الشَّجَرَةَ: دەرەخنى قومۇرۇۋەتتى.

قَلَعَ الضِّرْسَ: چىشنى تارتىۋەتتى.

قَلْعٌ: يۇلماق، قومۇرماق.

قِلْعُ السَّفِينَةِ ج قُلُوعٌ وَ قِلَاعٌ: يەلكەن.

قَلْعَةٌ ج قِلَاعٌ: قورغان، قەلئە.

«**فِي مُنْتَصِفِ اللَّيْلِ اقْتَحَمَ الْفِدَائِيُّونَ قَلْعَةً لِلْعَدُوِّ**»: پىدائىيلار يېرىم كېچىدە دۈشمەن ئىستىھكامىغا باستۇرۇپ كىردى.

قَلَعَةٌ ج قَلَعٌ: چوڭ تاش، قورام تاش.

قُلْعَةٌ: ۋاقىتلىق مۈلۈك.

قَلْعَطَةٌ: بۇدۇر چاچ.

قَلَفَ يَقْلِفُ قَلْفًا الشَّجَرَةَ: دەرەخنىڭ سويىقىنى سويدى.

قَلَفَ الْقُلْفَةَ: خەتنە قىلدى، سۈننەت قىلدى.

قِلْفٌ: پوست، سويىاق.

قُلْفَةٌ . قَلَفَةٌ ج قُلَفٌ: خەتنىلىك، سۈننەتلىك.

قَلِقَ يَقْلَقُ قَلَقًا الشَّخْصُ: پاراكەندە بولدى، ئالاقزادە بولدى، تەشۋىشلەندى.

«**لَا تَقْلَقْ سَتَسِيرُ الأُمُورُ عَلَى خَيْرِ مَايُرَامُ**»: ئەنسىرىمە، ئىشلار كۆڭۈلدىكىدەك بولىدۇ.

«**قَلِقَ الْمَرِيضُ فَلَمْ يَنَمْ**»: كېسەل بىئارام بولۇپ ئۇخلىيالمىدى.

قَلَقٌ: بىئارام بولماق، ئەنسىرىمەك؛ زېرىكمەك، مالال بولماق.

قَلَقُ الْفِكْرِ: پاراكەندە بولماق، بىئارام بولماق، چېچىلماق.

قَلِقٌ: پاراكەندە، ئەنسىز.

قَلْقَلَ يُقَلْقِلُ قَلْقَلَةً الشَّيْءَ: مىدىرلاتتى، تەۋرەتتى، ھەرىكەتلەندۈردى.

قَلْقَلَةٌ: ھەرىكەتلەنمەك، تەۋرىمەك.

قَلْقَلَةٌ ج قَلَاقِلُ: پاراكەندىچىلىك، ئەنسىزچىلىك.

«**فُلَانٌ يُثِيرُ الْقَلَاقِلَ فِي كُلِّ مَكَانٍ يَحِلُّ بِهِ**»: پالانى چۈشكەنلىكى يەردە ئەنسىزچىلىك پەيدا قىلىدۇ.

قَلَّ يَقِلُّ قِلَّةً: ئازايدى، كېمەيدى، كەم بولدى.

«**قَلَّ الْمَطَرُ فِي هَذَا الْعَامِ**»: بۇ يىل يامغۇر ئاز ياغدى.

«**قَلَّ أَنْ يَأْتِيَ فِي الْوَقْتِ**»: ئۇ ئاندا-ساندا ۋاقتىدا كېلىدۇ.

قَلَّ يَقِلُّ قَلًّا الشَّيْءَ: نەرسىنى يۆددى، كۆتۈردى.

قِلٌّ: ئازلىق، كەملىك.

قَلَّابٌ: تۇراقسىز، مەۋقەسىز، ئۆزگىرىشچان.

قَلَّبَ يُقَلِّبُ تَقْلِيبًا الشَّيْءَ: نەرسىنى ئاستىن-ئۈستۈن قىلىۋەتتى.

قَلَّبَ الأُمُورَ: مەسىلىلەرگە ئەستايىدىل قارىدى.

قَلَّبَ الطَّبِيبُ الْمَرِيضَ: دوختۇر كېسەلنى تەكشۈردى.

«**أُقَلِّبُ إِلَى الصَّفْحَةِ الْخَمْسِينَ**»: ئەللىكىنچى بەتكىچە ۋاراقلايمەن.

﴿**يُقَلِّبُ اللهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ**﴾ «قرآن»: ئاللاھ كېچە

بىلەن كۈندۈزنى ئالماشتۇرۇپ تۇرىدۇ.

قُلَّبٌ: تۇراقسىز، مەۋقەسىز، ئۆزگىرىشچان.

رَجُلٌ حُوَّلٌ قُلَّبٌ: ھىيلىگەر، ساختىپەز ئادەم.

قِلَّةٌ: ساقايماق، سالامەتلىكى ئەسلىگە كەلمەك؛ تىترىمەك؛ ئازلىق، كەملىك.

«لَنْ يُغْلَبَ اثْنَا عَشَرَ أَلْفًا عَنْ قِلَّةٍ» «حديث»: 12000 ئەسكەر ھەرگىزمۇ ئازلىقتىن يېڭىلمەيدۇ.

قِلَّةٌ مِنَ الْعُلَمَاءِ: ئۆلىمالاردىن ئازغىنىسى.

قِلَّةُ الْوُجُودِ: كەم تېپىلىش.

قِلَّةُ الْحَيَاءِ: ھاياسىزلىق.

قِلَّةُ الْإِحْسَاسِ: ھېسسىياتسىزلىق.

قِلَّةُ الصَّبْرِ: سەۋرسىزلىك.

قِلَّةُ الْأَدَبِ: ئەدەپسىز، ئەخلاقسىزلىق.

جَمْعُ الْقِلَّةِ (في الصرف): ئۈچتىن ئونغىچە قەدەر بولغان نەرسە.

قِلَّةُ السُّكَّانِ: ئاھالىنىڭ ئازلىقى.

قُلَّةٌ ج قُلَلٌ وَ قِلَالٌ: چوققا، يۇقىرى پەللە؛ كۈپ، كوزا.

قَلَّدَ يُقَلِّدُ تَقْلِيدًا ـ هُ الْمَنْصِبَ: ئۇنى مەنسەپكە قويدى.

قَلَّدَهُ فِي كَذَا: تەقلىد قىلدى، دورىدى.

قَلَّدَهُ الْقِلَادَةَ: ئۇنىڭغا مېداليون تاقاپ قويدى.

قَلَّسَ يُقَلِّسُ تَقْلِيسًا: ئېگىلدى، ئېگىشتى؛ داپ چېلىپ ناخشا ئېيتتى.

قَلَّسَ لَهُ: ئۇنىڭغا تەزىم قىلدى؛ ئۇنىڭغا بۆك كىيگۈزدى.

قَلَّصَ يُقَلِّصُ تَقْلِيصًا الشَّيْءُ: نەرسە قورۇلۇپ كەتتى.

قَلَّصَهُ: ئۇنى تارايتىۋەتتى.

الْبُرُودَةُ تُقَلِّصُ الْأَشْيَاءَ: سوغۇق شەيئىلەرنى تارايتىدۇ.

قَلَّعَ يُقَلِّعُ تَقْلِيعًا الشَّجَرَةَ: دەرەخنى يىلتىزىدىن قومۇرۇۋەتتى.

قَلَّعَتِ الْعَاصِفَةُ الْأَشْجَارَ: بوران دەرەخلەرنى قومۇرۇپ تاشلىدى.

قَلَّلَ يُقَلِّلُ تَقْلِيلًا: قىسقارتتى، كېمەيتتى.

﴿وَيُقَلِّلُكُمْ فِي أَعْيُنِهِمْ﴾ «قرآن»: سىلەرنى ئۇلارنىڭ كۆزلىرىگە (سىلەرگە قارشى تەييارلىقتا بولمىسۇن، دەپ) ئاز كۆرسەتتى.

قَلَّلَ مِنَ الْمَعُونَةِ: تۇرمۇش ياردەم پۇلىنى كېمەيتتى.

قَلَّمَ يُقَلِّمُ تَقْلِيمًا الشَّخْصُ ظُفْرَهُ: تىرنىقىنى ئالدى.

قَلَّمَ أَظَافِرَ خَصْمِهِ: دۈشمەنىنىڭ كۈچىنى چەكلىدى.

قَلَّمَ الشَّجَرَةَ: دەرەخنى چاتىدى.

قَلَّمَا (قل ـ ما): ئىنتايىن ئاز، ئاز ئۇچرايدىغان، كەمدىن ـ كەم.

قَلَّمَا يَزُورُنَا: ئۇ بىزنى كەمدىن ـ كەم يوقلايدۇ.

قُلَّلِيٌّ: كومزەكچى.

قَلَمَ يَقْلِمُ قَلْمًا: كەستى، قىرقىدى.

قَلَمَ الظُّفْرَ: تىرناقنى ئالدى.

قَلَمَ الْقَلَمَ: قەلەمنى ئۇچلىدى.

قَلَمٌ ج أَقْلَامٌ: قەلەم.

قَلَمُ التَّحْرِيرِ: تەھرىر بۆلۈمى.

قَلَمُ حُمْرَةٍ: لەۋ سۇرۇخ.

قَلَمُ رَصَاصٍ: قېرىنداش قەلەم.

قَلَمُ زَلَّةٍ: قەلەم سەۋەنلىكى.

قَلَمُ حَوَاجِبَ: قاشلىق قەلىمى.

قَلَم حِبْرٍ: گاڭبى.

قَلَمُ الْمُرُورِ: قاتناش ئىدارىسى.

قَلَمُ الْمَطْبُوعَاتِ: مەتبۇئات ئىدارىسى.

قَلَمُ تَحْرِيرِ الْجَرِيدَةِ: گېزىتخانا.

مَقَالَةٌ بِقَلَمِ فُلَانٍ: پالانىنىڭ ماقالىسى.

أَهْلُ الْقَلَمِ: بىلىمدارلار.

بِجَرَّةِ قَلَمٍ: بىر ئېغىز سۆز بىلەن.

فَصَلَهُ مِنْ عَمَلِهِ بِجَرَّةِ قَلَمٍ: بىر ئېغىز گەپ بىلەن

ئىشتىن بوشتۇۋەتتى.

يَعِيْشُ مِنْ قَلَمِهِ: يېزىقچىلىق بىلەن جان باقىدۇ.

أَخْطَاءُ الْأَقْلَامِ: قەلەم خاتالىقى.

قَلَمِيٌّ: يازما، قەلەمنىڭ.

قَلَنْسَوَةٌ ج قَلَانِسُ وَ قَلَانِيْسُ وَ قَلَاسٍ وَ قَلَاسِيٌّ: باش كىيىم، شلەپە.

أَصْحَابُ الْقَلَنْسَوَةِ السَّوْدَاءِ: بۇددا روھانىيلىرى، بوپ.

قَلْوٌ: قورۇماق، پىشۇرماق.

قِلْوٌ: يېنىك، جەپدەس؛ شولتا، ئىشقار، سودا.

قَلُوبٌ: تۇراقسىز، مەۋقەسىز، ئۆزگىرىشچان.

قَلْوَزَ يُقَلْوِزُ قَلْوَزَةٌ الْمِسْمَارَ: ۋىنتنى بۇرىدى.

قِلْوِيٌّ: شورلۇق، ئىشقارلىق.

قِلْوِيَّةٌ: شورلۇق، تۇزلۇق.

إِصْلَاحُ الْأَرَاضِي الْقِلْوِيَّةِ: شورلۇق يەرلەرنى ئۆزگەرتىش.

قِلْوِيَّاتٌ: ئۆسۈملۈكنىڭ ئىشقارلىق ماددىسى.

قَلَى يَقْلِي قَلْيًا اللَّحْمَ: گۆشنى قورۇدى.

قَلَتِ السَّمَكَ: بېلىقنى قورۇدى.

قَلِيَ يَقْلَى قِلًى وَ قِلَاءً وَ مَقْلِيَةً الرَّجُلَ: ئۆچ كۆردى، نەپرەتلەندى، غەزىپىنى كەلتۈردى.

﴿مَاوَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى﴾ «قرآن»: (ئى مۇھەممەد) پەرۋەردىگارىڭ سېنى تاشلىۋەتكىنىمۇ يوق، يامان كۆرۈپ قالغىنىمۇ يوق.

قِلًى: ئۆچ كۆرمەك، يامان كۆرمەك، نەپرەتلەنمەك، دۈشمەنلىك، ئاداۋەت؛ شۇلتا، ئىشقار.

قَلْيٌ قورۇماق، پىشۇرماق.

قِلْي . قِلًى: شۇلتا، ئىشقار، سودا.

قَلِيبٌ ج قُلُبٌ وَ أَقْلِبَةٌ: قۇدۇق.

«أَنَّهُ وَقَفَ عَلَى قَلِيبِ بَدْرٍ» «حديث»: ئۇ بەدرى قۇدۇقى ئۈستىدە توختىدى.

قَلِيدٌ: ئېشىلگەن، ئېگىرىلگەن.

قِلِيْسٌ: ھەسەل، ھەسەل ھەرىسى، بېخىل، پىخسىق.

قَلِيلٌ ج قَلَائِلُ وَ أَقِلَّاءُ م قَلِيلَةٌ ج قَلِيلَاتٌ وَ قَلَائِلُ: ئاز، كەم، مىقدارى ئاز، يېتەرسىز.

قَلِيلُ الْعَدَدِ: ئاز سانلىق، سانى ئاز، ئازچىلىق.

قَلِيلُ الْوُجُودِ: كەم ئۇچرايدىغان، كەم كۆرۈلىدىغان.

قَلِيلُ الصَّبْرِ: سەۋرسىز، چىدامسىز.

﴿كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللهِ﴾ «قرآن»: ئاللاھنىڭ ئىرادىسى بىلەن ئاز جامائە كۆپ جامائە ئۈستىدىن غەلىبە قىلىدۇ.

قَلِيلًا مَايَزُورُ أَصْدِقَاءَهُ: ئۇ دوستلىرىنى كەمدىن ـ كەم يوقلايدۇ.

عَمَّا قَلِيلٍ يَأْتِيْنَا: ئۇ بىزنىڭ يېنىمىزغا بىرئازدىن كېيىن كېلىدۇ.

مَجْمُوعَةٌ قَلِيلَةٌ: كىچىك توپ، كىچىك توپلام.

قُمَاحٌ: ھايۋاناتلاردا بولىدىغان بىر خىل سۇ ئىچمەسلىك كېسىلى.

أَصَابَ الْقُمَاحُ الْبَعِيرَ: تۆگە سۇ ئىچمەس كېسىلى بولۇپ قالدى.

قُمَادٌ: پۇختا، مۇستەھكەم، كۈچلۈك؛ قوپال، توڭ.

قِمَارٌ: قىمار.

نَوَادِي الْقِمَارِ: قىمارخانا، تاۋكا.

قُمَاشٌ ج أَقْمِشَةٌ: پارچە ـ پۇرات تاشلاندۇق نەرسىلەر؛ ئەخلەت؛ رەخت، توقۇلما مال.

قُمَاشُ الْبَيْتِ: ئۆي سايمىنى.

قُمَاشُ النَّاسِ: لۈكچەكلەر.

قُمَاشٌ نِيْلِيٌّ: كاناپ رەخت، چىگە رەخت.

قُمَاشٌ صُوفِيَّةٌ: يۇڭ توقۇلما.

قُمَاشُ شُغْلِ الصِّنَارَةِ: ئىلمە توقۇلمىچىلىق.

الْقُمَاشُ الصُّوفِيُّ السَّمِيكُ: سوكنا.

«هَلْ تُحِبّ الْحِذَاءَ الْقُمَاشِيَّ»: لاتا ئاياغنى ياخشى كۆرەمسەن؟

قُمَاصٌ: سەكرىمەك، ئۇركۇمەك، چاپچىماق.

قِمَاطٌ ج قُمُطٌ ج أَقْمِطَةٌ: زاكا؛ تانا.

قُمَامَةٌ ج قِمَامٌ وَ قِمَامَاتٌ: ئەخلەت.

صُنْدُوقُ الْقُمَامَةِ: ئەخلەت ساندۇقى.

«تُوْضَعُ الْقُمَامَةُ فِي صُنْدُوقٍ مُغْلَقٍ»: ئەخلەت يېپىقلىق ساندۇققا تاشلىنىدۇ.

أَكْوَامُ الْقُمَامَةِ: ئەخلەت دۆۋىلىرى.

قَمَأَ يَقْمَأُ قَمَأً: خار بولدى، كەمتەر بولدى.

قَمَأَ يَقْمَأُ قَمْأً الرَّجُلَ: خارلىدى.

قَمَأَ الشَّيْءَ: توپلىدى، جەملىدى.

قَمُؤَ يَقْمُؤُ قَمَاءً وَ قَمَاءَةً الرَّجُلُ: كىشى ۋىجىك بولدى؛ خار بولدى.

قَمُؤَ الْغَرِيبُ: مۇساپىر خار بولدى.

قَمَحَ يَقْمَحُ قَمْحًا الشَّرَابَ: شارابنى زىرىكتى، سەسكەندى.

قَمْحٌ ج قُمُوحٌ: بۇغداي.

سُنْبُلَةُ قَمْحٍ: بۇغداي باشىقى.

«إِجْمَعْ سَنَابِلَ الْقَمْحِ فِي الْحُقُولِ جَمْعًا دَقِيقًا»: ئېتىزدىكى چېچىلىپ كەتكەن باشاقلارنى تولۇق يىغىۋال.

قَمْحَةٌ ج قَمَحَاتٌ: بىر تال بۇغداي؛ 684 گرامغا تەڭ ئۆلچەم بىرلىكى.

قَمْحِيٌّ: بۇغداي رەڭ، بۇغداي ئۆڭ.

فَتَاةٌ قَمْحِيَّةُ الْبَشَرَةِ: بۇغداي ئۆڭ قىز.

قَمَدَ يَقْمِدُ قَمْدًا وَ قُمُودًا: باش تارتتى، رەت قىلدى.

قَمِرَ يَقْمَرُ قَمَرًا الرَّجُلُ: قاردا كۆرەلمەس بولۇپ قالدى، قار قارىغۇسى بولۇپ قالدى.

قَمِرَ الشَّيْءُ: نەرسە ئاپئاق بولدى.

قَمَرَ يَقْمِرُ قُمُورًا الرَّجُلُ: كىشى قىمار ئوينىدى.

قَمِرَةٌ: قىماردا ئۇتتى.

قَمِرٌ: قاردا كۆزى ئىمىر- چىمىر بولۇپ كەتمەك.

قَمَرٌ ج أَقْمَارٌ: ئاي، ئاي شارى.

حَجَرُ الْقَمَرِ: سىگىر تاش.

﴿وَ سَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَ النَّهَارَ وَ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ﴾ ‹قرآن›: ئاللاھ سىلەرگە كېچىنى، كۈندۈزنى، كۈننى، ئاينى بويسۇندۇرۇپ بەردى.

قَمَرٌ صِنَاعِيٌّ: سۈنئىي ھەمراھ.

ضَوْءُ الْقَمَرِ: ئاي يورۇقى، ئايدىڭ.

قَمِرٌ ج أَقْمَارٌ: قىمارۋاز.

قَمْرَاءُ ج قُمْرٌ: ئاي يورۇقى، ئايدىڭ.

لَيْلَةٌ قَمْرَاءُ: ئايدىڭ كېچە.

الْقَمَرَانِ: ئاي بىلەن كۈن.

قَمَرِيٌّ: ئايلىق، ئايدەك، ئايسىمان.

ضَوْءٌ قَمَرِيٌّ: ئاي يورۇقى.

مَرْكَبَةٌ قَمَرِيَّةٌ: ئاي شارى ئالەم كېمىسى.

حُرُوفٌ قَمَرِيَّةٌ: قەمەرىيە ھەرپلىرى.

سَنَةٌ قَمَرِيَّةٌ: قەمەرىيە يىلى.

الشُّهُورُ الْقَمَرِيَّةُ: قەمەرىيە ئايلىرى (ئاينىڭ يەر شارى ئەتراپىدا ئايلىنىشىنى ۋاقىت بىرلىكى قىلىدىغان ئايلار).

قُمْرِيٌّ ج قُمْرٌ م قُمْرِيَّةٌ ج قَمَارِيٌّ: دەمدەر، كەپتەر.

قَمَزَ يَقْمُزُ قَمْزًا الشَّيْءَ: نەرسىنى قولىنىڭ ئۇچى بىلەن ئالدى؛ نەرسىنى يىغدى، توپلىدى.

قَمَزٌ: بىراك مال.

قُمْزَةٌ ج قُمَزٌ: بىر سىقىم خورما، توپا دۆۋىلەنگەن يول بەلگىسى.

قَمَسَ يَقْمُسُ قَمْسًا هُ فِي الْمَاءِ: ئۇنى سۇغا چۆكۈردى.

قَمَسَ الشَّخْصُ فِي الْمَاءِ: سۇغا چۆكۈپ كەتتى.

قَمَسَ يَقْمُسُ قُمُوسًا الْكَوْكَبُ: يۇلتۇز غايىب بولدى.

قَمَسَتِ الدَّلْوُ فِي الْمَاءِ: چېلەك سۇغا چۆكۈپ كەتتى.

قَمَسَ الْوَلَدُ فِي الْبَطْنِ: قورساقتىكى بالا تەۋرىدى، مىدىرلىدى.

قَمَشَ يَقْمُشُ / يَقْمِشُ قَمْشًا الشَّيْءَ: نەرسىنى يىغدى، توپلىدى، جەملىدى.

قَمَصَ يَقْمُصُ / يَقْمِصُ قَمْصًا وَ قِمَاصًا الْفَرَسُ: ئات چىچاڭشىدى، سەكرىدى، چاپچىدى، ئۈركۈدى.

قَمْصٌ: سەكرىمەك، چاپچىماق، ئۈركۈمەك.

قَمَصٌ: چېكەتكە.

قَمَطَ يَقْمُطُ قَمْطًا الْمَوْلُودَ: بوۋاقنى زاكىلىدى، ئورىدى، يۆگىدى.

قَمَطَ الْأَسِيرَ: ئەسىرنىڭ پۇت-قولىنى باغلىدى.

قَمْطَرَ يُقَمْطِرُ قَمْطَرَةً الشَّيْءَ: نەرسىنى توپلىدى.

قَمْطَرَ الشَّيْءُ: نەرسە توپلاندى.

قَمْطَرَ كُتُبَهُ: كىتابلىرىنى توپلىدى.

قِمَطْرٌ ج قَمَاطِرُ: كىتاب ئىشكاپى؛ سومكا، چامادان؛ پاكار دوغىلاق ئادەم.

قِمَطْرَةٌ ج قَمَاطِرُ: كىتاب ئىشكاپى.

قِمَطْرِيٌّ: پاكار دوغىلاق ئادەم.

قَمْطَرِيرٌ: قاتتىق، قاتتىقچىلىق.

﴿إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا﴾ «قرآن»: شۈبھىسىزكى، بىز پەرۋەردىگارىمىز تەرىپىدىن مەيدانغا كەلتۈرۈلگەن، ئېغىر، قاتتىق كۈندىن قورقىمىز.

قَمَعَ يَقْمَعُ قَمْعًا: توسۇدى، چەكلىدى، كونترول قىلدى، باشقۇردى.

قَمَعَ الشَّرَابُ: شاراب كېكىردەكتىن سىلىق ئۆتۈپ كەتتى.

قَمَعَ الْبَرْدُ النَّبَاتَ: مۆلدۈر ئوت-چۆپنى ۋەيران قىلىۋەتتى.

قَمَعَ الثَّوْرَةَ: ئىنقىلابنى باستۇردى.

«قَمَعَتِ الشُّرْطَةُ الْمُتَظَاهِرِينَ»: ساقچىلار نامايىشچىلارنى باستۇردى.

قَمْعٌ: توسۇماق، چەكلىمەك.

قَمْعُ الشَّهَوَاتِ: نەپسى-خاھىشىنى كونترول قىلماق.

قَمْعٌ / قِمْعٌ ج أَقْمَاعٌ: ۋارانكا.

قَمْعٌ / قِمْعٌ ج قُمُوعٌ: مېۋە كاسىسى.

قَمْعُ السِّيكَارَةِ: تاماكا قالدۇقى.

قَمْعِيٌّ: بېسىقتۇرۇشقا ئائىت، بېسىقتۇرۇشقا ئالاقىدار.

إِتَّخَذَ إِجْرَاءَاتٍ قَمْعِيَّةً: بېسىقتۇرۇش تەدبىرلىرىنى قوللاندى.

قَمْقَمَ يُقَمْقِمُ قَمْقَمَةً: توپلىدى، يىغدى، جۇغلىدى.

قُمْقُمٌ ج قَمَاقِمُ وَ قَمَاقِمَةٌ: مىس قاچا؛ ساپال قاچا؛ ئەتىر قۇتىسى.

قَمِلَ يَقْمَلُ قَمَلًا الثَّوْبُ: كىيىمنى پىت بېسىپ كەتتى.

قَمِلَ الْبَطْنُ: قورساق سالدى.

قَمِلٌ: پىتلىق.

قَمْلَةٌ ج قَمْلٌ: پىت.

حُمَّى الْقَمْلَةِ: سىرىق قىزىتما كېسىلى.

قَمَّمَ يُقَمِّمُ تَقْمِيمًا الشَّيْءَ: نەرسىنى قۇرۇتتى.

قَمَّ الْبَيْتَ: ئۆينى سۈپۈردى، تازىلىدى.

قَمَّاحٌ: بۇغداي سودىگىرى.

قَمَّاشٌ: گەزمال سودىگىرى.

قَمَاطَةٌ: قوۋۇق، تاقاق.

قِمَّةٌ ج قِمَمٌ: چوققا، يۇقىرى پەللە؛ بەدەن؛ كىشىلەر توپى.

قِمَّةُ الرَّأْسِ: باشنىڭ چوققىسى.

مُؤْتَمَرُ الْقِمَّةِ: دۆلەت باشلىقلىرى يىغىنى.

«إِنَّ قِمَّةَ جُومُولَامَا هِيَ أَعْلَى قِمَّةٍ فِي الْعَالَمِ»: جومولاڭما چوققىسى دۇنيا بويىچە ئەڭ ئېگىز چوققا.

«غَايَتُنَا أَنْ نَصِلَ قِمَّةَ الْعُلُومِ»: بىزنىڭ غايىمىز ئىلىمنىڭ پەللىسىگە يېتىش.

قَمَّشَ يُقَمِّشُ تَقْمِيشًا الشَّيْءَ: نەرسىنى يىغدى، توپلىدى، جەملىدى.

قَمَّصَ يُقَمِّصُ تَقْمِيصًا الْفَرَسَ: ئات چاپچىدى، سەكرىدى، ئۈركۈدى.

قَمَّصَهُ: ئۇنىڭغا كۆڭلەك كىيگۈزدى.

قُمَّصٌ ج قَمَامِصُ: كاھىن.

قَمَّطَ يُقَمِّطُ تَقْمِيطًا الْمَوْلُودَ: بوۋاقنى زاكىلىدى، يۆگىدى، ئورىدى.

قَمَّطَ الْأَسِيرَ: ئەسىرنىڭ پۇت-قولىنى باغلىدى.

قَمَّلَ يُقَمِّلُ تَقْمِيلًا: پىتلاپ كەتتى، پىت بېسىپ كەتتى.

قُمَّلَةٌ ج قُمَّلٌ: كانا.

﴿فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمِ الطُّوفَانَ وَ الْجَرَادَ وَ الْقُمَّلَ وَ الضَّفَادِعَ وَالدَّمَ آيَاتٍ مُفَصَّلَاتٍ﴾ ‹قرآن›: ئۇلارغا سۇ ئاپىتى، چېكەتكە، پىت، پاقا، قان (بالالىرىنى) روشەن مۆجىزە قىلىپ ئەۋەتتۇق.

«عَلَا الْبَعِيرَ الْقُمَّلُ»: تۆگىنى كانا بېسىپ كەتتى.

قَمَّمَ يُقَمِّمُ تَقْمِيمًا الشَّيْءَ: نەرسىنى قورۇتتى.

قَمَنَ يَقْمَنُ قَمْنًا بِكَذَا: مۇۋاپىق كەلدى، مۇناسىپ كەلدى، لايىق بولدى.

قَمِنٌ: ئوچاق.

قَمِنٌ بِكَذَا: شۇنىڭغا لايىق.

قَمِهَ يَقْمَهُ قَمَهًا: ئىشتىھاسى تۇتۇلۇپ قالدى.

قَمِيءٌ ج قِمَاءٌ: خار، كەمتەر؛ رەزىل، پەسكەش؛ ۋىجىك.

قَمِيرٌ ج أَقْمَارٌ: قىمارۋاز.

قَمِيصٌ ج أَقْمِصَةٌ: كۆڭلەك.

قَمِيصٌ تَحْتَانِيٌّ: رۇباشكا، ئىچ كۆڭلەك.

﴿إِذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَأَلْقُوهُ عَلَى وَجْهِ أَبِي﴾ ‹قرآن›: سىلەر مېنىڭ بۇ كۆڭلىكىمنى ئېلىپ بېرىپ ئاتامنىڭ يۈزىگە تاشلاڭلار.

«كَانَ أَحَبَّ الثِّيَابِ إِلَى رَسُولِ اللهِ الْقَمِيصُ» ‹حديث›: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كىيىملەر ئىچىدە كۆڭلەكنى ئەڭ ياخشى كۆرەتتى.

قَمِيصُ الْقَلْبِ: يۈرەك قېپى.

قَمِيصُ النَّوْمِ: كېچىلىك كىيىم.

قَمِينٌ ج قُمَنَاءُ: ئوچاق؛ ... گە لايىق.

قَمِينُ الْجِيرِ: هاك خۇمدىنى.

قَنَا يَقْنُو قَنْوًا وَ قُنْوَانًا وَ قُنُوًّا الْمَالَ: مال توپلىدى، مالغا ئېرىشتى.

قَنَا يَقْنُو قِنَاوَةً الرَّجُلَ: جازالىدى، مۇكاپاتلىدى.

قَنَا يَقْنُو قُنُوًّا لَوْنُ الشَّيْءِ: نەرسىنىڭ رەڭگى قىپقىزىل بولۇپ كەتتى.

قَنًا ج أَقْنَاءٌ: نەيزە.

قَنَاةٌ ج قَنًا وَ قُنِيٌّ وَ قَنَوَاةٌ وَ قَنَيَاتٌ: نەيزە.

قَنَاةٌ ج قِنًى وَ قِنَاءٌ وَ قَنَوَاتٌ: تورۇبا؛ ئۆستەڭ، قانال.

قَنَاةُ السُّوَيْسِ: سۇۋەيش قانىلى.

الْقَنَاةُ الْبَوْلِيَّةُ: سۈيدۈك يولى.

الْقَنَاةُ الْهَضْمِيَّةُ: قىزىلئۆڭگەچ.

صُلْبُ الْقَنَاةِ: كۈچلۈك، مۇستەھكەم.

قَنَاةُ الْأُذُنِ: قۇلاقنىڭ ئاڭلاش نەيچىسى.

قَنَاةٌ دَمْعِيَّةٌ: ياش نەيچىسى.

قَنَاشِقُ: دەرەخ يېلىمى، دېۋىرقاي.

قِنَاعٌ ج قُنُعٌ وَ أَقْنَاعٌ وَ أَقْنِعَةٌ: چۈمبەل، چۈمپەردە، ياغلىق؛ قورال.

كَشَفَ الْقِنَاعَ: چۈمبەردىنى يىرتىپ تاشلىدى، نىقابىنى ئېچىپ تاشلىدى.

قِنَاعُ الْمَرْأَةِ: ئايالنىڭ چۈمبىلى.

كَشَفَ الْقِنَاعَ عَنِ الْأَمْرِ: ئاشكارىلىدى، ئېچىپ تاشلىدى.

قَنَاعَةٌ: قانائەتلەنمەك، كۈپايىلەنمەك، مەمنۇنلۇق،

رازىلىق، قانائەت، شۈكۈر قىلماق.

اَلْقَنَاعَةُ كَنْزٌ لَا يَفْنَى: قانائەت قىلىش تۈگىمەس بايلىق.

«عِنْدِي قَنَاعَةٌ بِصِحَّةِ أَقْوَالِكَ»: سۆزلىرىڭنىڭ راستلىقىغا مەن قانائەتلەندىم.

قُنَافِشْ: مەيىنەت، پاسكىنا، چىچىلاڭغۇ، ئۆزىنى تاشلىۋەتكەن.

قَنَالٌ ج قَنَالَاتٌ: قانال، ئېرىق، ئۆستەڭ.

قَنَالُ السُّوَيْسِ: سۇۋەيش قانىلى.

قَنَانَةٌ: قوللۇق.

قَنَأَ يَقْنَأُ قُنُوءًا الشَّيْءُ: قىزىرىپ كەتتى.

قَنَبَ يَقْنُبُ قَنْبًا الْكَرْمَ: تەكنى پۇتىدى، هارام شېخىنى ئالدى.

قَنَبَ يَقْنُبُ قَنْبًا وَ قُنُوبًا الزَّهْرُ: چېچەك ئېچىلدى.

قَنَبَتِ الشَّمْسُ: كۈن غايىب بولدى، كۈن ئولتۇرۇپ كەتتى.

قَنْبٌ ج قُنُوبٌ: گۈل كاسىسى؛ پەردە.

قَنْبَازٌ ج قَنَابِيزُ: تون، يەكتەك.

قُنْبَرٌ ج قَنَابِرُ: بوز تورغاي.

قنبراء ـ قُنْبَرَةٌ: سوپى تورغاي، بوز تورغاي.

قُنْبُورَةٌ: سوپى تورغاي، بوز تورغاي.

قُنْبُرَةٌ ج قَنَابِرُ: (قۇشلارنىڭ) تاجى، پوپۇكى؛ بىر كاللەك، بىر توپ.

قَنْبَسٌ: بىرىزىنت، كاناپ.

قُنْبُضٌ م قُنْبُضَةٌ: پاكىنەك، قىسقا، يىلان، زەھەرلىك يىلان.

قُنْبُعٌ: گۈل كاسىسى، چىنىسى؛ بوغداي باشىقى.

قَنْبَلَ يُقَنْبِلُ قَنْبَلَةً الرَّجُلُ: بىر جامائە ياكى بىر قەبىلە ئارىسىدا ياشىدى.

قَنْبَلَ الْعَدُوَّ: دۈشمەنگە ئوق ئاتتى.

قَنْبَلَتِ الطَّائِرَةُ الْمَدِينَةَ الْآمِنَةَ: ئايروپىلان تىنچ شەھەرنى بومباردىمان قىلدى.

قَنْبَلٌ ج قَنَابِلُ: كىشىلەر توپى؛ يىلقا.

قُنْبُلَةٌ ج قَنَابِلُ: بومبا.

اَلْقَنَابِلُ الْمُحْرِقَةُ: كۆيدۈرگۈچ بومبا، كۆيدۈرگۈچى ئوق.

قُنْبُلَةُ الْيَدِ: قول بومبىسى، گرانات.

قُنْبُلَةٌ ذَرِّيَّةٌ: ئاتوم بومبا.

قُنْبُلَةٌ مُوَجَّهَةٌ: باشقۇرۇلىدىغان بومبا.

قُنْبُلَةٌ مَائِيَّةٌ: سۇ مىناسى.

قُنْبُلَةٌ زَمَنِيَّةٌ: بەلگىلىك مۇددەتتە پارتلايدىغان بومبا.

قُنْبُلَةٌ مِيكْرُوبِيَّةٌ: باكتېرىيىلىك بومبا.

قُنْبُلَةٌ هِدْرُوجِينِيَّةٌ: ۋودوروت بومبىسى، ھىدروگېن بومبىسى.

قُنْبُلَةٌ مَوْقُوتَةٌ: قەرەللىك بومبا.

قُنْبُلَةُ الْإِضَاءَةِ: يورۇتۇش بومبىسى، يورۇتۇش ئوقى.

اَلْقَنَابِلُ السَّامَّةُ: زەھەرلىك بومبا، گازلىق بومبا.

اَلْقَنَابِلُ الْمُسِيلَةُ لِلدُّمُوعِ: ياش ئاققۇزۇش بومبىسى.

أَبُو قَنْبُورٍ: دوك، دۈمچەك.

قَنَتَ يَقْنُتُ قُنُوتًا: بويسۇندى، ئىتائەت قىلدى، كەمتەر بولدى، خار بولدى؛ تۆۋەنچىلىك بىلەن ئاللاھقا ئىبادەت قىلدى.

﴿وَمَنْ يَقْنُتْ مِنْكُنَّ لِلّٰهِ وَ رَسُولِهِ وَ تَعْمَلْ صَالِحًا نُؤْتِهَا أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ﴾ «قرآن»: سىلەردىن كىمكى ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلسا ۋە ياخشى ئەمەل قىلسا، ئۇنىڭغا ساۋابىنى ئىككى قاتلاپ بېرىمىز.

﴿يَا مَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ﴾ «قرآن»: ئى مەريەم، پەرۋەردىگارىڭغا ئىتائەت قىل.

قَنَتَ يَقْنُتُ قَنَاتَةً الرَّجُلُ: ئىشتىهاسى كەم بولدى.

قَنَدَ يَقْنُدُ قَنْدًا السَّوِيقَ: تالقانغا شېكەر قوشتى.

قَنْد ج قُنُودٌ: قەنت، شېكەر.

قُنْدُزٌ: قۇندۇز، قاما، سۇ ئىتى.

قُنْدُزُ الْمِسْكِ: سۇ بۇلغۇنى.

قَنْدَسَ يُقَنْدِسُ قَنْدَسَةً: تەۋبە قىلدى؛ سەيلە قىلدى.

قُنْدُسٌ: قۇندۇز، سۇ ئىتى.

قَنْدَلَ يُقَنْدِلُ قَنْدَلَةً الشَّخْصُ: بېشى يوغان بولدى.

قُنْدُولٌ ج قَنَادِيلُ: قاراغان.

قِنْدِيدٌ ج قَنَادِيدُ: ھال، ئەھۋال، ناۋات، ئەنبەر، مەي، ئىپار.

قِنْدِيلٌ ج قَنَادِيلُ: چىراغ، قەندال.

قِنْدِيلُ الْبَحْرِ: مېدوزا.

قِنْدِيلُ نَفْطٍ: پانار، گازۋاي چىراغ.

قَنْزَعَةٌ ج قَنْزَعَاتٌ وَ قَنَازِعُ: قۇشلار پوپۇكى، تاجى.

قُنْزُعَةٌ: خورازنىڭ پوپۇكى.

قَنَسٌ: بىر خىل خۇش پۇراق ئوت.

قَنْسَرَ يُقَنْسِرُ قَنْسَرَةً الدَّهْرُ ـــ هُ: زامان ئۇنى چىنىقتۇردى.

الْقِنْسَرُ: پىششىق، كۈچلۈك، پۇختا.

قَنَصَ يَقْنُصُ قَنْصًا الطَّيْرَ: قۇشنى ئوۋلىدى، تۇتتى.

قَنَصَ الْفُرْصَةَ: پۇرسەتنى غەنىيمەت بىلدى.

قَنَصٌ ج أَقْنَاصٌ: ئوۋ، ئولجا.

قُنْصُلٌ ج قَنَاصِلُ: كونسۇل، دۆلەت ۋەكىلى.

قُنْصُلٌ عَامٌّ: باش كونسۇل.

نَائِبُ قُنْصُلٍ: مۇئاۋىن كونسۇل.

قُنْصُلِيٌّ: كونسۇللىق.

قُنْصُلِيَّةٌ ج قُنْصُلِيَّاتٌ: كونسۇلخانا.

قَنَطَ يَقْنُطُ قُنُوطًا الرَّجُلُ: كىشى ئۈمىدسىزلەندى، نائۈمىد بولدى.

﴿لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللهِ﴾ «قۇرئان»: ئاللاھنىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىدسىزلەنمەڭلار.

قَنَطٌ: ئۈمىدسىزلىك، نائۈمىدلىك.

قِنْطَارٌ ج قَنَاطِيرُ: مىسىرنىڭ ئېغىرلىق ئۆلچىمى بولۇپ، 44.928 كىلوگرامغا تەڭ؛ بايلىق.

قَنَاطِيرُ مُقَنْطَرَةٌ: كۆپ بايلىق.

﴿وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ﴾ «قۇرئان»: ئالتۇن-كۈمۈشتىن توپلانغان كۆپ ماللار...

قِنْطَارِيٌّ: بايلىق ئىگىسى، مىليونېر.

قِنْطَارِيُونٌ: ئاچچىقئوت، سېسىقئوت.

قَنْطَرَ يُقَنْطِرُ قَنْطَرَةً الرَّجُلُ: كىشى باي بولدى، كۆپ مالغا ئېرىشتى.

قَنْطَرَ الْبِنَاءَ: ئەگمە بىنا ياسىدى.

قَنْطَرَةٌ ج قَنَاطِرُ: ئەگمە كۆۋرۈك؛ ئېگىز بىنا.

عَيْنُ الْقَنْطَرَةِ: تومۇ، چۆشۈرگە؛ جومەك.

«فِي هَذَا الْجِسْرِ سَبْعَ عَشَرَةَ قَنْطَرَةً»: بۇ كۆۋرۈكتە ئون يەتتە ئاراش بار.

قِنْطِيرٌ ج قَنَاطِيرُ: ئاپەت، ھادىسە، بالا-قازا.

قَنِعَ يَقْنَعُ قَنَعًا وَ قَنَاعَةً وَ قُنْعَانًا بِكَذَا: شۇنىڭغا رازى بولدى، قانائەت قىلدى؛ قايىل بولدى، ئېتىراپ قىلدى.

«طُوبَى لِمَنْ هُدِيَ إِلَى الْإِسْلَامِ وَكَانَ عَيْشُهُ كَفَافًا وَ قَنِعَ» «حديث»: ئىسلامغا ھىدايەت قىلىنغان، يەتكۈدەك رىزىق بېرىلگەن ۋە بېرىلگەن رىزىققا قانائەت قىلغان كىشىگە خۇش مۇبارەك بولسۇن!

قَنَعَ يَقْنَعُ قُنُوعًا إِلَى فُلَانٍ: پالانىغا بويسۇندى، ئىتائەت قىلدى.

قَنَعٌ: قانائەت قىلماق، قانائەتلەنمەك.

قَنِعٌ: قانائەتچان، ئىنساپلىق.

قِنْعٌ ج أَقْنَاعٌ: قورال.

قُنْفُذٌ ج قَنَافِذُ: كىرپە.

قِنْقِنٌ ج قَنَاقِنُ: پالچى، رەمچى، داخان.

قَنِمَ يَقْنَمُ قَنَمًا الزَّيْتُ: ماي سېسىپ قالدى، بۇزۇلۇپ قالدى.

قَنِمَ الطَّعَامُ: تاماق پۇراپ قالدى.

قَنِمَ الْفَرَسُ: ئات توپا بېسىپ مەينەتلىشىپ كەتتى.
قَنَّ يَقُنّ قَنًّا الشَّيْءَ: نەرسىگە ئىنچىكىلەپ قارىدى.
قِنٌّ ج أَقْنَانٌ و أَقِنَّةٌ: قۇلنىڭ بالىسى (قۇل)، تۇغما قۇل.
نِظَامُ الْقِنِّ: قۇللۇق تۈزۈم.
قِنّ الْقَمِيصِ: يەڭ.
قِنَّابَةٌ: يوپۇرماق گۈل.
قَنَّاصٌ ج قَنَّاصُونَ و قَنَّاصَةٌ: ئوۋچى، شىكارچى، مەرگەن.
قَنَّاصُ السِّبَاعِ: يىرتقۇچ هايۋانلارنى ئوۋلىغۇچى.
قُنَّبٌ / قِنَّبٌ: كەندىر.
«رَبَطَ الطَّرْدَ بِحَبْلِ الْقُنَّبِ»: خالتىنى چىگە يىپ بىلەن باغلىدى.
قِنَّبِيٌّ: كەندىرنىڭ، كەندىردىن بولغان.
قُنَّبِيطٌ: چېچەك سۆيى؛ قىچا چېچىكى.
قُنَّةٌ ج قُنَنٌ: چوققا.
قُنَّةُ الْجَبَلِ: تاغ چوققىسى.
قَنَّشَ يُقَنِّشُ تَقْنِيشًا الشَّيْءَ: نەرسىنى كېمەيتتى، ئازايتىۋەتتى.
قَنَّطَ يُقَنِّطُ تَقْنِيطًا غَيْرَهُ: ئۇنى ئۈمىدسىزلەندۈردى، نائۈمىدتە قويدى.
قَنَّعَ يُقَنِّعُ تَقْنِيعًا غَيْرَهُ: رازى قىلدى؛ قانائەتلەندۈردى؛ قايىل قىلدى.
قَنَّعَتِ الْمَرْأَةَ: ئايالغا چۈمبەل تارتىپ قويدى.
قَنَّعَهُ بِرَأْيِهِ: ئۆزىنىڭ پىكرى بويىچە ئۇنى قانائەتلەندۈردى.
قَنَّنَ يُقَنِّنُ تَقْنِينًا الْمُشَرِّعُ: قانۇن تۈزگۈچى قانۇن تۈزدى، قانۇن چىقاردى.
قَنَّنَ الْبَرْلَمَانُ الْجِبَايَةَ: پارلامېنت باج قانۇنىنى بېكىتتى.
قَنَّهُ اللّٰهُ: ئاللاھ ئۇنى رازى قىلدى.
قَنُّومَةٌ: نىل دەرياسى بېلىقى، شىپالىق بېلىق.

قَنَّي يُقَنِّي تَقْنِيَةً الْقَنَاةَ: ئۆستەڭ چاپتى.
قَنَّاهُ الْمَالَ: ئۇنى مالغا ئېرىشتۈردى، مالغا ئىگە قىلدى.
«قَنَّتِ الدَّوْلَةُ الْقَنَوَاتِ لِجَلْبِ الْمِيَاهِ الصَّالِحَةِ لِلشَّرَابِ»: دۆلەت ئىچىملىك سۇ كەلتۈرۈش ئۈچۈن قانالLارنى قازدۇردى.
قِنَّيْبَةٌ: يوپۇرماق گۈل.
قِنِّينَةٌ ج قَنَانِيُّ و قِنِّينَاتٌ و قَنَانٌ: شىشە، بوتۇلكا.
قِنْوٌ ج أَقْنَاءٌ و قِنْوَانٌ: بىر ساپاق ئۈزۈم.
﴿وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ﴾ ‹قۇرئان›: خورمىسا دەرىخىنىڭ چېچەكلىرىدىن يەرگە يېقىن ساڭگىلاپ تۇرىدىغان خورما ساپاقلىرىنى يېتىشتۈردى.
قَنْوٌ . قُنْوَةٌ: قولغا كەلتۈرمەك، ئېرىشمەك.
قُنْوَةٌ / قِنْوَةٌ: قولغا كەلتۈرگەن نەرسە، مۈلۈك.
قُنُوتٌ: بويسۇنماق، ئىتائەت قىلماق؛ ئىبادەت قىلماق.
دُعَاءُ الْقُنُوتِ: دۇئايى قۇنۇت.
قَنُوشَقٌ: دەرەخ يىلمى، دېۋىرقاي.
قُنُوطٌ: ئۈمىدسىزلىك، نائۈمىدلىك.
قَنُوطٌ: ئۈمىدسىزلەنگۈچى، ئۈمىد ئۈزگۈچى.
﴿وَإِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ فَيَئُوسٌ قَنُوطٌ﴾ ‹قۇرئان›: ئەگەر ئۇنىڭغا بىرەر يامانلىق يېتىپ قالسا، تولىمۇ ئۈمىدسىزلىنىپ كېتىدۇ.
قَنُوعٌ ج قُنُعٌ: قانائەتچان، رازى بولغۇچى، ئىنساپلىق.
قُنُونَةٌ: قۇللۇق.
قَنَى يَقْنِي قَنْيًا و قُنْيَانًا الْمَالَ: مالغا ئېرىشتى، مال توپلىدى، مالغا ئىگە بولدى.
قَنِيَ يَقْنَى قَنًى الأَنْفُ: ئىلمەك بۇرۇن بولدى.
قَنِيَ يَقْنَى قِنًى بِالشَّيْءِ: بىرنەرسىگە رازى بولدى.
قُنْيَةٌ ج قِنًى: قولغا كەلتۈرگەن نەرسە، ئېرىشكەن

نەرسە.

قَبِيصٌ: ئۇۋچى؛ ئۇۋ، ئولجا.

قُهَابٌ: ئاق، ئاق رەڭ.

قَهَرَ يَقْهَرُ قَهْرًا: يەڭدى، غەلىبە قىلدى؛ باشقۇردى؛ مەجبۇرلىدى.

«قَهَرَ الْجَيْشُ الْعَدُوَّ»: قوشۇن دۈشمەننى يەڭدى.

﴿فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ﴾ «قۇرئان»: يېتىمنى خارلىما.

«قَهَرَ خَصْمَهُ عَلَى الْإِعْتِرَافِ بِقِيمَتِهِ»: رەقىبىنى ئۆزىنىڭ قىممىتىنى ئېتىراپ قىلىشقا مەجبۇرلىدى.

قَهْرٌ: بويسۇندۇرماق، يەڭمەك، باسماق؛ زورلىماق، باشقۇرماق.

وَسَائِلُ الْقَهْرِ: زورلاش ۋاسىتىلىرى.

قَهْرًا: زورلۇق بىلەن.

قَهْرَمَانٌ ج قَهَارِمَةٌ: غوجىدار، كاسسىر.

قَهْرَمَانَةٌ ج قَهْرَمَانَاتٌ: ئايال غوجىدار، ئائىلە ئوقۇتقۇچىسى.

قَهْرِيٌّ: مەجبۇرىي، زورمۇزور، چوقۇم، قەتئىي.

سَبَبٌ قَهْرِيٌّ: قارشى تۇرۇپ بولمايدىغان سەۋەب.

طَوَارِئُ قَهْرِيَّةٌ: تەبىئىي ئاپەت، كۈتۈلمىگەن ھادىسە.

قُوَّةٌ قَهْرِيَّةٌ: بېسىم كۈچ.

قَهَزَ يَقْهَزُ قَهْزًا: سەكرىدى.

قَهْقَرَ يُقَهْقِرُ قَهْقَرَةً: ئارقىچە چېكىندى.

قَهْقَرَ الْعَدُوَّ: دۈشمەن چېكىندى.

قَهْقَرَةٌ: كەينىگە چېكىنمەك، داجىماق.

قَهْقَرَى: كەينىچە چېكىنمەك؛ چۈشكۈنلەشمەك.

رَجَعَ الْقَهْقَرَى: كەينىگە چېكىندى.

قَهْقَهَ يُقَهْقِهُ قَهْقَهَةً الرَّجُلُ: كىشى قاقاقلاپ كۈلدى، قاتتىق كۈلدى.

قَهْقَهَةٌ: قاتتىق كۈلمەك، قاقاقلاپ كۈلمەك.

قَهَلَ يَقْهَلُ قَهْلًا الرَّجُلُ: تۆزكورلۇق قىلدى.

قَهَلَ فُلَانًا: پالانىنى ئەيىبلىدى، مالامەت قىلدى.

قَهَلَ يَقْهَلُ قَهْلًا وَ قُهُولًا الْجِلْدُ: تېرە قۇرۇقشۇپ قالدى.

قَهِمَ يَقْهَمُ قَهَمًا الرَّجُلُ: كىشىنىڭ ئىشتىھاسى تۇتۇلۇپ قالدى.

قَهِمٌ: ئىشتىھاسى كەم ئادەم.

قَهَّ يَقِهُّ قَهًّا: قاقاقلاپ كۈلدى.

قَهْوَانٌ: مۆڭگۈزلۈك قىرى تېكە.

قَهَّارٌ: ناھايىتى كۈچلۈك.

عَدُوٌّ قَهَّارٌ: ناھايىتى كۈچلۈك دۈشمەن.

الْقَهَّارُ: ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىسىملىرىدىن بولۇپ، ھەممىگە قادىر، ناھايىتى قۇدرەتلىك ئاللاھ، دېگەن مەنىدە.

﴿وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾ «قۇرئان»: ئۇ غالىب، بىر ئاللاھدۇر.

قَهْوَةٌ ج قَهَوَاتٌ: قەھۋە، كافى.

شَرِبَ قَهْوَةً صَافِيَةً: ساپ قەھۋە ئىچتى.

فَنْجَانُ قَهْوَةٍ: قەھۋە ئىستاكانى.

قَهْوَةٌ ج قَهْوَاتٌ وَ قَهَاوٍ: قەھۋەخانا.

«إِلْتَقَى الْجَمَاعَةُ فِي الْقَهْوَةِ»: كۆپچىلىك قەھۋەخانىدا ئۇچراشتى.

قَهِيَ يَقْهَى قَهْيًا الرَّجُلُ: كىشىنىڭ ئىشتىھاسى تۇتۇلۇپ قالدى.

قَهِيزٌ: يىپەك، دۇردۇن، تاۋار.

قَوَاءٌ: ئاچلىق، ئاچ؛ چۆللۈك.

قِوَاءٌ ج أَقْوَاءٌ: چۆل، باياۋان، دالا.

قَوَارِين: چوڭ بايلار.

قَوَاطِعُ: پەسىللىك قۇشلار.

قُوَاعٌ م قُوَاعَةٌ: ياۋا توشقان، بۆرىنىڭ ھۇۋلىشى.

قَوَامٌ: تۈز، رۇس؛ چىداملىق؛ كۈچ؛ بوي، تۇرقى؛ كۆۋرۈك؛ يۆلەنچۈك؛ بويلۇق.

قَوَامُ الشَّيْءِ: نەرسىنىڭ قويۇقلۇقى، زىچلىقى.

قَوَامٌ مُعْتَدِلٌ: ئوتتۇرا بوي.

﴿وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا﴾ ‹قرآن›: ئوتتۇرا هال خىراجەت قىلىدۇ.

إِمْرَأَةٌ لَهَا قَوَامٌ رَشِيْقٌ: غۇنچە بوي ئايال.

قِوَامٌ: تۈۋرۈك، تىرەك.

قِوَامُ الْعَائِلَةِ: ئائىلە باشلىقى.

قُوَامٌ: هايۋانلارنىڭ پۇتىدا بولۇپ قالىدىغان بىر خىل ئاغرىق.

قُوبٌ ج أَقْوَابٌ: چۈجە.

قُوبَاءُ ج قُوَبٌ: تەمرەتكە، تېرە كېسىلى.

قُوبَةٌ ج قُوَبَاتٌ: تەمرەتكە، تېرە كېسىلى.

قُوتٌ ج أَقْوَاتٌ: يېمەكلىك، ئوزۇقلۇق، رىزىق، تۆشمە.

﴿وَقَدَّرَ فِيْهَا أَقْوَاتَهَا﴾ ‹قرآن›: ئەھلى زېمىننىڭ رىزقىنى بەلگىلىدى.

قَوِدَ يَقْوَدُ قَوَدًا الْفَرَسُ: ئاتنىڭ بېلى ۋە بويىنى ئۇزۇن بولدى.

قَوْدٌ: پاھىشە كەسپى، سولامچىلىق؛ يېتىلەپ ماڭغان ئۇلاغ؛ باشلامچىلىق قىلماق.

قَوَدٌ: قىساس، قىساس ئېلىش.

قَوِرَ يَقْوَرُ قَوَرًا الرَّجُلُ: كىشى قارىغۇ بولۇپ قالدى، يەكچەشمە بولۇپ قالدى.

قَوِرَ الدَّارُ: هويلا كەڭتاشا بولدى.

قَوْرٌ: يېڭى پاختا؛ پاختا يىپ.

قَوْزٌ ج أَقْوَازٌ وَ قِيْزَانٌ: قۇم دۆۋىسى.

قَوِسَ يَقْوَسُ قَوَسًا الرَّجُلُ: كىشى دومچەك بولۇپ قالدى، بېلى ئېگىلىپ قالدى.

قَوِسَ ظَهْرُ الشَّيْخِ: بوۋاينىڭ بېلى مۈكچەيدى.

قَوْسٌ ج أَقْوَاسٌ وَ أَقْوُسٌ وَ أَقْيَاسٌ وَ قِيَاسٌ وَ قُسِيٌّ: يا، كامالچە، ئەگمە؛ گەز.

قَوْسُ الْقَنْطَرَةِ: كۆۋرۈك ئەگمىسى.

قَوْسُ قُزَحٍ: ھەسەن-ھۈسەن.

أَعْطَى الْقَوْسَ بَارِيْهَا: ياخشى تاللىدى، كەسىپ ئەھلىنى تاللىدى.

أَعْطِ الْقَوْسَ بَارِيْهَا: ھەر ئىشنى كەسىپ ئەھلى قىلسۇن، قوينى قاسساپ سويسۇن.

قَوْسَانِ: تىرناق ( ).

قَوْسَانِ مَعْقُوفَانِ: كۋادرات تىرناق [ ].

«وَضَعَ الْكَلِمَةَ بَيْنَ قَوْسَيْنَ»: سۆزنى تىرناق ئىچىگە ئالدى.

قُوسٌ: راھىبلار ئىبادەتخانىسى؛ ئوۋچىلارنىڭ ئۆۋىسى.

قُوشٌ. قَوْشٌ ج أَقْوَاشٌ: تاسما كەمەر؛ قوشقۇن.

قَوْطٌ ج أَقْوَاطٌ: قوي پادىسى.

قَوْطٌ ج قُوَطٌ: سېۋەت، مېۋە سېۋىتى.

قُوطَةٌ: پەمىدۇر، شوخلا.

قَوْعٌ ج أَقْوَاعٌ: مېۋە قۇرۇتۇش مەيدانى.

قَوْفِيَّةٌ: باش ياغلىقى، رومال.

قَوْقَأَ يُقَوْقِئُ قَوْقَأَةً الدَّجَاجَةُ: توخۇ قاقاقلىدى.

قُوقٌ ج قُوقَةٌ: ياۋا غاز، ئاق قۇ.

قَوْقَعَةٌ ج قَوْقَعَاتٌ: قۇلۇلە.

قَوْقَى يُقَوْقِي قِيْقَاءً وَ قَوْقَاةً الدَّجَاجَةُ: توخۇ قاقاقلىدى.

قَوْلٌ ج أَقْوَالٌ جج أَقَاوِيْلُ: سۆز، گەپ، كالام؛ ئىسپات (قانۇندا).

صِحَّةُ الْقَوْلِ: سۆزنىڭ چىنلىقى.

﴿وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيْلِ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِيْنِ﴾ ‹قرآن›: ئەگەر ئۇ بىزنىڭ نامىمىزدىن يالغاننى توقۇيدىغان بولسا، ئەلۋەتتە ئۇنى قۇدرىتىمىز بىلەن جازالايتتۇق.

قَوْلٌ مَأْثُورٌ: ماقال، تەمسىل، ھېكمەتلىك سۆز.

الْقَوْلُ الْفَصْلُ: ھەل قىلغۇچ، ئەھمىيەتلىك سۆز.

جُمْلَةُ الْقَوْلِ: ئومۇملاشتۇرۇپ ئېيتقاندا، گەپ شۇ!

قُصَارَى الْقَوْلِ: گەپنىڭ قىسقىسى، بىر ئېغىز سۆز

بىلەن ئېيتقاندا.

مَا قَوْلُكَ؟: سىزنىڭ پىكرىڭىزچە قانداق؟

بِالْفِعْلِ وَ الْقَوْلِ: سۆز ۋە ھەرىكەت بىرلىكى.

«**هَذَا قَوْلُ فُلَانٍ فِي الْمَوْضُوعِ**»: بۇ، پالانىنىڭ ماۋزۇ توغرىسىدىكى پىكرى.

«**أَعْطَى قَوْلَهُ فِي الْقَضِيَّةِ**»: ئۇ داۋادا ئىسپات بەردى.

أَتَى بِالْقَوْلِ الْفَصْلِ: ھەل قىلغۇچ سۆزنى قىلدى.

«**إِسْتَمَعَتِ الْمَحْكَمَةُ إِلَى أَقْوَالِ الشُّهُودِ**»: سوت گۇۋاھچىلارنىڭ گۇۋاھلىق سۆزىنى ئاڭلىدى.

قَوْلَةٌ: مالىماتاڭ تولا گەپ قىلىدىغان ئادەم، ۋات-ۋات، سۆزمەن، گەپدان.

قَوْلَحَةٌ ج قَوَالِحُ: باشاق.

قُولَنْجٌ: بوغماق ئۈچەي ياللۇغى.

قَولُون. قُولُون: چەمبەر ئۈچەي، بوغماق ئۈچەي.

الْقُولُونُ الصَّاعِدُ: يۇقىرى كۆتۈرۈلگۈچى بوغماق ئۈچەي، ئۆرلىگۈچى چەمبەر ئۈچەي.

الْقُولُونُ الْمُعْتَرِضُ: توغرا بوغماق ئۈچەي، توغرا چەمبەر ئۈچەي.

الْقُولُونُ النَّازِلُ: تۆۋەنلىگۈچى بوغماق ئۈچەي، تۆۋەنگە چۈشكەن چەمبەر ئۈچەي.

قَوْمٌ ج أَقْوَامٌ: خەلق، مىللەت، ئامما، قوۋم، پۇقرا.

قَوْمُ الرَّجُلِ: كىشىنىڭ يېقىنلىرى.

قَوْمُهُ مِنْ بَنِي فُلَانٍ: پالانىنىڭ جەمەتى.

قَوْمَةٌ: جانلانماق، گۈللەنمەك، روھلانماق.

قَوْمِيٌّ ج قَوْمِيُّونَ: مىللىي، خەلقنىڭ، خەلققە مەنسۇپ.

عِيدٌ قَوْمِيٌّ: مىللىي بايرام.

زَعِيمٌ قَوْمِيٌّ: خەلقنىڭ داھىيسى.

قَوْمِيَّةٌ ج قَوْمِيَّاتٌ: خەلقچىللىق، مىللىيچىلىك، مىللەتچىلىك.

الْقَوْمِيَّةُ الْعَرَبِيَّةُ: ئەرەب مىللىتى.

قَوَّادٌ ج قَوَّادُونَ: يامان يولغا باشلىغۇچى؛ سولامچى.

قُوَّادُ الثَّوْرَةِ: ئىنقىلاب رەھبەرلىرى.

قَوَّاسٌ ج قَوَّاسَةٌ وَ قَوَّاسُونَ: ئوقيا ئاتقۇچى، ئوۋچى، ئوقيا ياسىغۇچى؛ مەرگەن، قاراۋۇل، مۇھاپىزەتچى.

قَوَّاطٌ: پادىچى.

قَوَّالٌ ج قُوَّلٌ: تولا گەپ قىلىدىغان ئادەم، ۋات-ۋات، سۆزمەن، گەپدان.

قَوَّبَ يُقَوِّبُ تَقْوِيبًا الْأَرْضَ: يەرنى كولىدى، قازدى.

قَوَّبَ الشَّجَرَةَ: دەرەخنى قومۇرۇۋالدى.

قَوَّتَ يُقَوِّتُ تَقْوِيتًا الشَّخْصَ: ئازراق ئوزۇقلاندۇردى.

قَوَّتَ الْفَقِيرَ: پېقىرغا تاماق بەردى.

قُوَّةٌ ج قُوًى وَ قُوَّاتٌ: كۈچ-قۇۋۋەت، قابىلىيەت، ئىقتىدار.

قُوَّةُ الْحِصَانِ: ئات كۈچى.

﴿خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ﴾ «قرآن»: بىز سىلەرگە بەرگەن كىتابنى مەھكەم تۇتۇڭلار.

الْقُوَّةُ الْعَامِلَةُ: ئەمگەك كۈچى.

قُوَّةٌ بَدَنِيَّةٌ: جىسمانىي كۈچ.

قُوَّةُ الْقَلْبِ: باتۇرلۇق، جەڭگىۋارلىق.

قُوَّةٌ آلِيَّةٌ: چىدام، تاقەت

قُوَّةٌ بَحْرِيَّةٌ: دېڭىز ئارمىيىسى.

قُوَّةٌ بَرِّيَّةٌ: قۇرۇقلۇق ئارمىيە.

قُوَّةٌ جَوِّيَّةٌ: ھاۋا ئارمىيىسى.

قُوَّةٌ عَسْكَرِيَّةٌ: ئەسكىرىي كۈچ، قوراللىق كۈچ.

قُوَّةٌ كَامِنَةٌ: يوشۇرۇن كۈچ.

قُوَّةٌ حَافِظَةٌ: ئەستە ساقلاش قابىلىيىتى.

قُوَّةُ الْكَهْرَبَاءِ: ئېلېكتر كۈچى.

الْقُوَّةُ الذَّرِّيَّةُ: ئاتوم كۈچى.

بِالْقُوَّةِ الْجَبْرِيَّةِ: زورلۇق بىلەن، مەجبۇرىي.

الْقُوَّاتُ الْإِنْتَاجِيَّةُ: ئىشلەپچىقىرىش كۈچلىرى.

قُوَّةٌ جَاذِبَةٌ: تارتىش كۈچى.

الْقُوَّاتُ الْإِحْتِيَاطِيَّةُ: زاپاس كۈچلەر.

قُوَى إِقْتِصَادِيَّةٌ مُنْتِجَةٌ: ئىقتىسادىي ئىشلەپچىقىرىش كۈچلىرى.

قُـوَى الـشَّرِّ وَالطُّغْيَـانِ: زۇلـۇم ۋە ئىستىبدات كۈچلىرى،زالىم ۋە مۇستەبىت كۈچلەر.

قَـوَّحَ يُقَـوِّحُ تَقْوِيحًـا الْبَيْـتَ: ئۆينى سۈپۈردى، تازىلىدى.

قَوَّرَ يُقَوِّرُ تَقْوِيرًا الشَّيْءَ: نەرسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىن تۆشۈك ئاچتى، ئويۇپ ئالدى.

قَوَّرَ النَّحَّاتُ الْخَشَبَةَ: نەققاش ياغاچنى ئويدى.

قَوَّزَ يُقَوِّزُ تَقْوِيزًا النَّبْتُ: ئۆسۈملۈك بولۇق بولدى.

قَوَّسَ يُقَوِّسُ تَقْوِيسًا الشَّيْءَ: نەرسىنى ئەگدى.

قَوَّسَ الْمَرَضُ ظَهْرَ الْعَجُوزِ: قېرى ئادەمنى كېسەللىك مۈكچەيتىۋەتتى.

قَوَّسَ سَقْفَ الْبَيْتِ: كېمەر ئۆي ياسىدى.

قَوَّسَ الْغُصْنُ: شاخ ئېگىلىپ كەتتى.

قَوَّضَ يُقَوِّضُ تَقْوِيضًا الْبِنَاءَ: بىنانى بۇزدى، ۋەيران قىلدى.

قَوَّضَ الْوَحْدَةَ الْقَوْمِيَّةَ: مىللىي بىرلىكنى بۇزدى.

قَوَّضَتِ الْمَدَافِعُ كُلَّ الْعِمَارَاتِ: زەمبىرەك بارلىق ئىمارەتلەرنى بۇزۇپ تاشلىدى.

قَوَّطَ يُقَوِّطُ تَقْوِيطًا عَلَيْهِ: ئۇنىڭغا ساختىپەزلىك قىلدى.

قَوَّلَ يُقَوِّلُ تَقْوِيلًا غَيْرَهُ: باشقىلارغا تۆھمەت قىلدى، يالغاننى چاپلىدى؛ گەپ ئۆگەتتى.

قَوَّلَهُ الْحَقَّ: ئۇنى ھەق سۆزلەيدىغان قىلدى.

قَـوَّمَ يُقَـوِّمُ تَقْوِيمًـا الشَّيْءَ: نەرسىنى تۈزلىدى، توغرىلىدى.

قَوَّمَ الْمَتَاعَ: مالنى باھالىدى.

قَوَّمَهُ مِـنَ النَّـوْمِ: ئـۇنى ئويغـاتتى، ئۇيقـۇدىن تۇرغۇزدى.

قَوَّمَ الطَّرِيقَ: يولنى تۈزلىدى.

قَوَّهَ يُقَوِّهُ تَقْوِيهًا: توۋلىدى، ئاھ ئۇردى.

قَوَّهَهُ: ئۇنى سۈرەن سالدۇردى.

قَـوَّى يُقَـوِّي تَقْوِيَـةً الـشَّيْءَ: نەرسـىنى كـۈچەيتتى، ئاجىز نەرسىنى كۈچلۈككە ئالماشتۇردى.

قَوَّى الْعَزْمَ: ئىرادىسىنى كۈچەيتتى، ئىلھام بەردى.

قَوَّاهُ: ئۇنى چىڭىتتى، مۇستەھكەملىدى.

«الْخَـطُّ يَقْـوَى بِـالتَّمْرِيْنِ الْمُتَوَاصِـلِ»: خەتتـاتلىق داۋاملىق مەشىق قىلىش بىلەن يېتىلىدۇ.

قَوَّى الْحَائِطَ بِالْأَسْمِنْتِ: سېمونت بىلەن تامنى پۇختىلىدى.

قَـوَّى مَرْكَـزَهُ بِـالْإِدَارَةِ: ئىدارىـسىدىكى ئـورۇننى كۈچەيتتى.

«قَوَّى أَوَاصِرَ الصَّدَاقَةِ بَيْنَهُمْ»: ئۆزئـارا دوسـتلۇقنى چىڭىتتى.

قَـوِيَ يَقْـوَى قُوَّةً: كۈچەيـدى، كۈچلـۈك بولـدى، چىدامىلىق بولدى.

قَوِيَ عَلَى الْأَمْرِ: ئىشقا قادىر بولدى.

قَوِيَ عَلَى الْمَرَضِ: ئـاغرىقنى يەڭـدى، بەرداشـلىق بەردى.

قَوِيَ الشَّكُّ: گۇمان كۈچەيدى.

قَوِيَ عَلَى الصُّعُودِ إِلَى الْجَبَلِ: تاغقا چىقالىدى.

قَـوِيَ يَقْـوَى قَـوًى: ئـاچلىق كۈچلـۈك بولـدى، ئـاچ قالدى.

قَـوِيَ الْمَطَـرُ: يـامغۇر توختـاپ قالـدى، يـامغۇر ياغالمىدى.

قَـوِيَ يَقْـوَى قِيًّـا وَ قَوَايَـةً الْمَكَـانُ: جـاي چۆللـىشىپ قالدى، خارابىلىشىپ قالدى.

قَوًى: ئاچ، ئاچلىق؛ چۆللۈك.

قَـوِيمٌ ج قِيَـامٌ: تـۈز، ئوتتـۇرا ھـال، مۆتىـدىل؛ قەددى ـ قامەتلىك، زىلۋا بوي.

قَوِيمُ السِّيْرَةِ: ئەخلاقى دۇرۇس.

الدِّيْنُ الْقَوِيمُ: توغرا دىن، ئىسلام دىنى.

رَأْيٌ قَوِيمٌ: توغرا پىكىر.

طَرِيقٌ قَوِيمٌ: تۈز يول.

قَوِيٌّ ج أَقْوِيَاءُ: كۈچلۈك، قۇدرەتلىك، ئىقتىدارلىق.

الْقَوِيّ: ھەممىگە قادىر ئاللاھ.

﴿إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ﴾ «قرآن»: پەرۋەردىگارىڭ ھەقىقەتەن كۈچلۈكتۇر، غالىبتۇر.

«هُوَ رَجُلٌ قَوِيّ الْعَزِيمَةِ»: ئۇ ئىرادىسى كۈچلۈك ئادەم.

«سِيَاسِيٌّ قَوِيٌّ عَلَى إِسْكَاتِ خُصُومِهِ»: رەقىبلىرىنى ئېغىز ئاچۇرمايدىغان كۈچلۈك سىياسىيون.

قِيَاءٌ: قەي، ياندۇرۇش، قۇسۇش.

قِيَادٌ ج أَقْوِدَةٌ: چۇلۋۇر، تىزگىن.

فُلَانٌ سَهْلُ الْقِيَادِ: پالانى رايىش.

قِيَادَةٌ ج قِيَادَاتٌ: يېتەكلىمەك، رەھبەرلىك قىلماق، قوماندانلىق قىلماق، قوماندانلىق شتابى.

قِيَادَةٌ عُلْيَا: ئالىي قوماندانلىق شتابى.

«نَجَحَ الْحِزْبُ بِقِيَادَةِ فُلَانٍ»: پالانىنىڭ يېتەكچىلىكى بىلەن پارتىيە مۇۋەپپەقىيەت قازاندى.

الْقِيَادَةُ الْعَامَّةُ لِلْجَيْشِ: باش قوماندانلىق شتابى.

مَجْلِسُ قِيَادَةِ الثَّوْرَةِ: ئىنقىلابىي قوماندانلىق كومىتېتى.

قِيَادِيٌّ: قوماندانلىق، رەھبەرلىك، يېتەكچىلىك.

مَرْكَزٌ قِيَادِيٌّ: رەھبەرلىك ئورگىنى، قوماندانلىق شتابى.

قِيَاسٌ: مەغرۇرلۇق، گىدەيمەك.

قِيَاسٌ ج قِيَاسَاتٌ وَ أَقْيِسَةٌ: ئۆلچىمەك، سېلىشتۇرماق، قىياس قىلماق، ئۆلچەم، قائىدە.

قِيَاسُ الرَّأْيِ الْعَامِّ: جامائەت پىكرىنى ئىگىلەپ كۆرۈش.

قِيَاسًا عَلَى كَذَا. بِالْقِيَاسِ إِلَى كَذَا: شۇنىڭغا سېلىشتۇرغاندا، شۇ بويىچە.

قِيَاسِيٌّ: قىياس قىلىنغان، ئۆلچەمگە توشىدىغان، قائىدىلىك، رەتلىك، نەزىرىيىۋى.

رَقْمٌ قِيَاسِيٌّ: رېكورت، يۇقىرى نەتىجە.

قِيَاسِيًّا: قائىدە بويىچە، قىياسەن.

«سَجَّلَ اللَّاعِبُ رَقْمًا قِيَاسِيًّا فِي الْأَهْدَافِ»: تەنھەرىكەتچى رېكورت ياراتتى.

قِيَاضٌ: باراۋەر، تەڭ، تەڭمۇتەڭ، ئۇدۇلمۇئۇدۇل.

قِيَافَةٌ: ئىزچىلىق كەسپى، شەكىل، قىياپەت، تاشقى كۆرۈنۈش، چىراي، سىرت.

قِيَامٌ: تۇرماق، ئورنىدىن تۇرماق، يۆلەنچۈك، تىرەك.

قِيَامُ النَّسِيجِ: ئۆرۈش يىپ.

﴿وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللهُ لَكُمْ قِيَامًا﴾ «قرآن»: ئاللاھ تىرىكچىلىكىڭلارنىڭ ئاساسى قىلغان ماللىرىڭلارنى ئەخمەقلەرگە تۇتقۇزۇپ قويماڭلار.

«كَانَ يَقُومُ اللَّيْلَ فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ» «حديث»: ئۇ كىشى كېچىسى تەھەججۇد نامىزى ئوقۇيتتى، كېيىن تەھەججۇد نامىزىنى تاشلاپ قويدى.

قِيَامُ السَّاعَةِ: قىيامەت كۈنى.

قِيَامَةٌ: ھامىي بولماق، ھامىيلىق قىلماق، ۋەسىيلىك قىلماق؛ قىيامەت؛ قالايمىقانچىلىق، پاراكەندىچىلىك.

قِيَامَةُ الْأَمْوَاتِ: ئۆلۈكلەرنىڭ قايتا تىرىلىشى.

يَوْمُ الْقِيَامَةِ: قىيامەت كۈنى

﴿فَاللهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ﴾ «قرآن»: ئاللاھ قىيامەت كۈنى سىلەر ئىختىلاپ قىلىشقان نەرسىلەر ئۈستىدە ھۆكۈم چىقىرىدۇ.

قَامَتْ قِيَامَتُهُ: غەزىپى تاشتى.

سُورَةُ الْقِيَامَةِ: قۇرئـان كەرىمـدىكى قىيـامەت سۈرىسى.

قَيْءٌ: قەي، ياندۇرۇش، قۇسۇق، قەي قىلىش.

قَيْءُ الْوَحْمَى: سىزىك قۇسۇقى.

قَيْتٌ. قِيتَةٌ: يېمەكلىك، ئوزۇقلۇق، رىزىق، تۆتمە.

قِيْتَارٌ ج قِيثَارَاتٌ: گىتار.

قِيثَارٌ وَ قِيثَارَةٌ ج قَيَاثِيرُ قِيثَارَاتٌ: گىتار.

قِيثَارَةٌ إِلِيكْتِرُونِيَّةٌ: ئېلېكترونلۇق گىتار.

قَيْحٌ ج قُيُوحٌ: يىرىڭ، زەرداپ.

قَيْحِيٌّ: يىرىڭلىق.

قَيْدٌ ج قُيُودٌ وَ أَقْيَادٌ: كىشەن، كويزا، سىرتماق؛ تانا، شەرت.

قَيْدُ الأَسْنَانِ: چىش مىلىكى.

بِلَا قَيْدٍ: شەرتسىز.

طَلِيقٌ مِنْ كُلِّ قَيْدٍ: ھەرقانداق چەكلىمىدىن خالىي.

فُلَانٌ مَازَالَ عَلَى قَيْدِ الْحَيَاةِ: پالانى ھېلىمۇ ھايات.

عَلَى قَيْدِ الْبَصَرِ: ئوقاي كۆرگىلى بولىدىغان.

الْمَوْضُوعُ قَيْدَ الدَّرْسِ: ماۋزۇ مۇھاكىمە قىلىنىۋاتىدۇ.

قُيُودُ الإِنْتِخَابِ: سايلامنىڭ شەرتلىرى.

قِيدٌ: ئۆلچەم، مۆلچەر، مىقدار، سان، مۇسابە.

«لَمْ يَتَزَحْزَحْ عَنْ رَأْيِهِ قِيدَ شَعْرَةٍ»: ئـۇز پىكرىـدىن قىلچىمۇ يانمىدى.

قَيْدَامٌ: ئالـدىغا ئۆتـۈپ كەتـكەن، ئىلگىـرىلەپ كەتكەن.

قَيْدُومٌ: ئىلگىـرىلەپ كەتكـۈچى، ئالـدىغا ئۆتـۈپ كەتكۈچى.

قَيْدُومُ الْجَبَلِ: تاغ ئۇمشۇقى.

قَيْدِيٌّ: تىزىملىغۇچى، رويخەتكە ئالغۇچى.

قِيرٌ: قارىماي.

قِيـرَاطٌ ج قَـرَارِيطُ: بارمـاق كەڭلىكـى، 2.83 سانتىمېتىرغا تەڭ.

قِرْمِيدٌ: كەج.

قَيْرَوَانٌ ج قَيْرَوَانَاتٌ: كاروان؛ زور قوشۇن؛ يىلقا.

قَيْسٌ: مەغرورلۇق، گىدەيمەك.

قِيْسَارِيَّةٌ: كۆرگەزمىخانا، يەرمەنكە.

قَيْسَرِيٌّ ج قَيَاسِرُ وَ قَيَاسِرَةٌ: كۈچلۈك، قۇدرەتلىك، چوڭ، ئۇلۇغ، قەيسەر.

قَيْسُونِيٌّ: كۆلچەك.

قِيْشَانِيٌّ: گۈللۈك خىش، فارفور قاچا- قۇچىلار.

قِيْصَارِيَّةٌ: كۆرگەزمىخانا، يەرمەنكە.

قَيْصَانَةٌ: بىر خىل بېلىق.

قَيْصَرٌ ج قَيَاصِرَةٌ: رۇم پادىشاھلىرىنىڭ ئاتىلىشى.

قَيْصَرُ الرُّوسِ: چار پادىشاھ.

قَيْصَرِيٌّ: خانلىق، پادىشاھلىق.

قَيْصَرِيَّةٌ: ئۈستى يېپىق بازار.

الْعَمَلِيَّـةُ الْقَيْـصَرِيَّةُ (للتوليـد): بالىيـاتقۇ ئوپېراتسىيىسى، قورساقنى يېرىپ بالىنى ئېلىش ئوپېراتسىيىسى.

قَيْضٌ: تۇخۇم شاكىلى؛ باراۋەر، تەڭ.

قَيْطُوسٌ: كىت.

قَيْظٌ ج أَقْيَاظٌ: قاتتىق ئىسسىق، تومۇز.

غُرَابُ الْقَيْظِ: قارا قاغا.

أَتَى فِي قَيْظِ النَّهَارِ: ئىسسىق قاينىغاندا كەلدى.

قِيلٌ: سۆز، كالام، جاۋاب.

﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْثِيمًا إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا﴾ «قرآن»: ئـۇلار جەننەتـتە بىھـۇدە ۋە يالغـان سۆزلەرنى ئاڭلىمايدۇ، پەقەت سالام! سالام سۆزىنىلا ئاڭلايدۇ.

قَيْلٌ ج أَقْيَالٌ: جـاھىلىيەت دەۋرىـدىكى يەمەن پادىشاھلىرىنىڭ لەقىمى، ئاتىلىشى.

قِيلَةٌ مَائِيَّةٌ: ئۇرۇقـدان خالتىـسىدىكى سـۇلۇق ئىششىق.

قَيْلُولَةٌ: چۈشلۈك ئۇيقۇ، چۈشلۈك دەم ئېلىش.

قِيمَةٌ ج قِيَمٌ: مىقدار، نەرسىنىڭ قىممىتى، ئومومىي سانى.

قِيمَةٌ إِسْمِيَّةٌ: بەلگىلەنگەن باھا.

الْقِيمَةُ الْحَالِيَّةُ: ھازىرقى باھا، بازار باھاسى.

الْقِيمَةُ الزَّائِدَةُ: قوشۇمچە باھا.

ذُو قِيمَةٍ: قىممەت، قىممەتلىك.

لَا قِيمَةَ لَهُ: ئۇنىڭ قىممىتى يوق، ئەھمىيەتسىز.

الْقِيَمُ الثَّقَافِيَّةُ: مەدەنىي قىممەتلەر.

قَيْنٌ ج أَقْيَانٌ وَ قُيُونٌ: تۆمۈرچى؛ قۇل.

قَيْنَةٌ ج قِيَانٌ: دېدەك، چۆرە؛ ناخشىچى ئايال؛ گىرىمچى ئايال.

قُيُودَاتٌ: ئەنزە، ئىش، ۋەقە، دىلو، ئارخىپ، تىزىملاش دەپتىرى.

قَلَمُ قُيُودَاتٍ: تىزىمغا ئالدۇرۇش ئورنى.

كَاتِبُ قُيُودَاتٍ: تىزىملىغۇچى، رويخەتكە ئالغۇچى.

قَيَّارٌ: قارىماي ياتقۇزغۇچى، قارىماي ئىگىسى.

قَيَّاسٌ ج قَيَّاسُونَ: ئۆلچىگۈچى، ئۆلچەش خادىمى.

قَيَّاسُ الْأَرَاضِي: يەر ئۆلچىگۈچى.

قَيَّافٌ: ئەگەشكۈچى، ئىز قوغلىغۇچى، پايلاقچى.

قَيَّالَةٌ: چۈش، چۈش ۋاقتى.

قَيَّامٌ: باشقۇرغۇچى، مەڭگۈ ھايات.

قَيَّأَ يُقَيِّئُ تَقْيِئَةً .هُ: قەي قىلدۇردى.

«**قَيَّأَتِ الْأُمَّ ابْنَهَا لِأَنَّهُ شَرِبَ سَائِلًا مُضِرًّا**»: ئوغلى زىيانلىق ئىچىملىك ئىچكەنلىكى ئۈچۈن ئانىسى ئۇنى قەي قىلدۇردى.

قَيَّحَ يُقَيِّحُ تَقْيِيحًا الْجُرْحُ: يارا يىرىڭداپ قالدى.

قَيَّدَ يُقَيِّدُ تَقْيِيدًا الرَّجُلَ: كىشىنىڭ پۇتىغا كىشەن سالدى، چۇشىدى.

قَيَّدَ الشَّيْءَ فِي دَفْتَرٍ: نەرسىنى دەپتەرگە يازدى، تىزىملىدى.

«**قَيَّدَ اسْمَهُ فِي قَائِمَةِ النَّاخِبِينَ**»: ئۇ ئىسمىنى سايلىغۇچىلار تىزىملىكىگە تىزىملاتتى.

قَيَّدَ حُرِّيَّتَهُ: ئۇنىڭ ئەركىنلىكىنى بوغدى.

قَيَّدَ أَفْكَارَهُ: پىكىرلىرىنى خاتىرىلىدى.

قَيَّدَ الْعَقْدَ بِشُرُوطٍ: بىرقانچە شەرتلەر بىلەن توختام تۈزدى.

قَيِّدٌ: ياۋاش، ئىتائەتچان، كۆنگەك.

قَيَّرَ يُقَيِّرُ تَقْيِيرًا السَّفِينَةَ: كېمىگە قارىماي سۈركىدى.

قَيَّشَ يُقَيِّشُ تَقْيِيشًا الْمُوسَى: ئۇستىرىنى بىلىدى، كايىلىدى.

قَيَّضَ يُقَيِّضُ تَقْيِيضًا: تەيىنلىدى، بەلگىلىدى، بېكىتتى.

«**قَيَّضَ اللهُ لَهُمْ حَاكِمًا عَادِلًا**»: ئاللاھ ئۇلارغا ئادىل ھۆكۈمرانىنى بېكىتىپ بەردى.

﴿**وَقَيَّضْنَا لَهُمْ قُرَنَاءَ**﴾ «قرآن»: ئۇلارغا بىز (شەيتانلاردىن) دوستلارنى مۇسەللەت قىلدۇق.

«**مَا أَكْرَمَ شَابٌّ شَيْخًا لِسِنِّهِ إِلَّا قَيَّضَ اللهُ لَهُ مَنْ يُكْرِمُهُ عِنْدَ سِنِّهِ**» «حديث»: بىرەر ياش ياشانغان كىشىنى ھۆرمەتلەيدىكەن، ئاللاھ ئۇنىڭغا، ئۇ كىشىنىڭ يېشىغا بارغاندا ئۇنى ھۆرمەتلەيدىغان بىر كىشىنى مۇيەسسەر قىلىپ بېرىدۇ.

قَيْظٌ: قاتتىق ئىسسىق، تومۇز.

قَيَّفَ يُقَيِّفُ تَقْيِيفًا أَثَرَهُ: ئۇنىڭ ئىزىدىن ئەگەشتى، ئىزىغا چۈشتى.

قَيَّلَ يُقَيِّلُ تَقْيِيلًا: ئۇنى ئۇخلاتتى.

«**قَيَّلَهُ فِي مَنْزِلِهِ الصَّيْفِيِّ عَلَى شَاطِئِ الْبَحْرِ**»: ئۇنى دېڭىز ساھىلىدىكى يازلىق داچىسىدا چۈشلۈك دەم ئالدۇردى.

قَيَّمَ يُقَيِّمُ تَقْيِيمًا الشَّيْءَ: نەرسىنىڭ قىممىتىنى باھالىدى.

قَيِّمٌ: تۈز، رۇس؛ ۋەكىل، ھامىي، ۋەسىي، گۇماشتا.

قَيِّمٌ عَلَى فُلَانٍ: پالانىنىڭ قوغدىغۇچىسى.

كُتُبٌ قَيِّمَةٌ: قىممەتلىك كىتابلار.

﴿وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ﴾ «قۇرئان»: ئەنە شۇ توغرا دىندۇر.

قَيِّمٌ ج قَيِّمُونَ: باشلىق، مەسئۇل.

قَيِّمُ الْمَدْرَسَةِ: مەكتەپ مۇدىرى.

قَيِّمُ الْجَمَاعَةِ: كوللېكتىپنىڭ مەسئۇلى.

قَيَّنَ يُقَيِّنُ تَقْيِينًا غَيْرَهُ: ياساندۇردى، بېزىدى، گىرىم قىلدى، پەردازلىدى.

قَيُّومٌ: باشقۇرغۇچى؛ مەڭگۈ هايات.

الْقَيُّومُ: ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىسىملىرىدىن بولۇپ، بەندىلەرنىڭ ئىشلىرىنى باشقۇرغۇچى ئاللاھ دېگەن مەنىدە.

﴿اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾ «قۇرئان»: ئاللاھدىن باشقا ھېچ مەبۇد (بەرھەق) يوقتۇر، ئاللاھ ھەمىشە تىرىكتۇر، مەخلۇقاتنى ئىدارە قىلىپ تۇرغۇچىدۇر.